

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Юридичний факультет

Кафедра цивільного та господарського права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до практичних
занять з дисципліни
«Право інтелектуальної власності»**

Київ 2024

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до практичних
занять з дисципліни
«Право інтелектуальної власності»**

**Для студентів, які навчаються за
освітньо-професійною програмою
підготовки бакалаврів
зі спеціальності 081 «Право»
заочної форми навчання**

Київ 2024

Укладачі:

Канарик Ю.С Піддубний О.Ю. Ткачук О. П. Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів зі спеціальності 081 «Право» заочної форми навчання

Рецензенти:

Улютіна О.А. – заступник декана юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат юридичних наук, доцент

Світличний О.П. – професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор юридичних наук, професор

Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів зі спеціальності 081 «Право» заочної форми навчання розглянуто і схвалено на засіданні кафедри цивільного та господарського права **протокол засідання № 2 від 16 вересня 2024 року**

Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів зі спеціальності 081 «Право» заочної форми навчання розглянуто і схвалено на засіданні навчально-методичної комісії юридичного факультету **протокол засідання № 3 від 19 вересня 2024 року**

ЗМІСТ

1. Вступ.....	5
2. Програма та структура навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності»	9
3. Конспект лекцій для підготовки до практичних занять.....	14
4. Програмні запитання з дисципліни.....	109
5. Тестові завдання з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для перевірки знань по темах.....	112
6. Рекомендована література	136
7. Словник основних термінів.....	139

ВСТУП

Право інтелектуальної власності є однією з найважливіших і найскладніших галузей сучасного права, яка відіграє вирішальну роль у розвитку наукових відкриттів, технологій, мистецтва та культури. Вона створює правову основу для захисту інтелектуальних творів та інновацій, сприяє їхньому використанню в господарській діяльності і забезпечує відповідне визнання та винагороду для творців і авторів. Розуміння та ефективне застосування цих правил має величезне значення для сталого розвитку суспільства в умовах глобалізації та цифрової економіки.

Вивчення дисципліни "Право інтелектуальної власності" в наш час є надзвичайно актуальним і важливим з кількох ключових причин.

По-перше, інтелектуальна власність стає все більш важливою у світі, де інновації та технології відіграють вирішальну роль у розвитку економіки. Інтелектуальна власність охоплює права на винаходи, авторські права, товарні знаки, дизайни та інші форми творчого вираження, що стають основою для розвитку нових продуктів, послуг та бізнес-моделей.

По-друге, в сучасному інформаційному суспільстві проблеми порушення інтелектуальної власності стають дедалі актуальнішими. Підробка, плагіат, незаконне використання інтелектуальної власності є серйозними викликами для правопорядку та справедливості, що вимагають глибокого розуміння з боку фахівців у галузі права.

По-третє, інтелектуальна власність має значення не лише в комерційних сферах, а й у галузі культури, науки та освіти. Вона захищає інтереси творців та сприяє збереженню та поширенню знань і культурних цінностей.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» полягає у формуванні у здобувачів теоретичних знань щодо системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні і світі, практичних умінь та навичок щодо застосування профільного законодавства в сфері охорони прав інтелектуальної власності.

Завдання навчальної дисципліни є набуття здобувачами компетенцій щодо: здатності орієнтуватися у системних основах створення, правової охорони, захисту і комерційної реалізації об'єктів права інтелектуальної власності; здатності орієнтуватись у системах правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності України, особливостях державного регулювання інтелектуальною власністю; здатності використовувати знання про систему правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності,

міжнародну співпрацю та угоди в умовах інтеграції в єдиний європейський освітній простір; здатності використовувати знання про правову охорону об'єктів права інтелектуальної власності у процесі професійної діяльності.

Студент повинен **знати**:

- понятійно-категоріальний апарат у сфері права інтелектуальної власності;
- специфіку об'єктів права інтелектуальної власності;
- теоретичні положення щодо реєстрації прав на результати інтелектуальної творчої діяльності;
- форми та способи захисту прав інтелектуальної власності за міжнародним правом і національним законодавством України;
- систему органів, підприємств та установ, що здійснюють охорону прав інтелектуальної власності та розподіл їх компетенції.

Студент повинен **вміти**:

- практично застосовувати набуті знання при вирішенні конкретних задач;
- готувати документи, пов'язані з процедурою набуття прав інтелектуальної власності;
- працювати з патентною інформацією та документацією.

В студентів-юристів після засвоєння дисципліни повинні бути сформовані такі компетенції:

Загальні компетенції (ЗК)

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетенції (СК)

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

Програма та структура навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності»

Змістовий модуль № 1. Загальна частина права інтелектуальної власності

Тема № 1. Загальні положення про право інтелектуальної власності (10 год)

Зміст поняття «інтелектуальна власність». Поняття права інтелектуальної власності. Творчість як специфічна ознака людської особистості. Загальна характеристика інтелектуальної власності. Види об'єктів інтелектуальної власності. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності.

Державна система правової охорони інтелектуальної власності. Основні завдання та функції Державної служби інтелектуальної власності України. Основні завдання та функції Українського інституту промислової власності. Повноваження Антимонопольного комітету України у сфері державного управління промисловою власністю.

Міжнародна система інтелектуальної власності. Загальні договори про охорону інтелектуальної власності. Договори про захист інтелектуальної власності. Договори про класифікації. Місце і значення Всесвітньої організації інтелектуальної власності в системі охорони інтелектуальної власності.

Тема № 2. Авторське право та суміжні права (7 год)

Поняття та ознаки об'єкта авторського права. Об'єктивна форма вираження, оригінальність. Зміст і форма вираження твору. Види об'єктів авторського права. Особливості правової охорони різних об'єктів авторського права. Твори, які відповідно до законодавства не є об'єктами авторського права. Оригінальні та похідні твори.

Виникнення авторського права. Презумпція авторства. Знак охорони авторського права і його значення. Порядок державної реєстрації авторського права. Види державної реєстрації. Правове значення державної реєстрації. Суб'єкти авторського права. Первинні та похідні суб'єкти. Співавторство. Роздільне та нероздільне співавторство. Службові твори. Критерії віднесення творів до службових.

Особисті немайнові права авторів. Види особистих немайнових прав. Характерні риси особистих немайнових прав. Право авторства. Право на авторське ім'я. Особисте немайнове право на дотримання цілісності твору. Майнові права суб'єктів авторського права.

Вільне використання творів. Вільне відтворення творів бібліотеками. Вільне відтворення творів для навчання. Вільне відтворення комп'ютерних програм. Вільне відтворення творів у особистих цілях. Строк чинності майнових прав суб'єктів авторського права.

Об'єкти суміжних прав. Виконання. Фонограми. Відеограми. Програми (передачі) організацій мовлення. Суб'єкти суміжних прав. Виникнення та презумпція суміжних прав. Знак охорони суміжних прав і його значення. Права виконавців, виробників фонограм, відеограм та організацій мовлення. Строки чинності суміжних прав. Вільне використання об'єктів суміжних прав.

Колективне управління авторськими і суміжними правами. Сфери здійснення колективного управління. Порядок створення і обліку організацій колективного управління.

Тема № 3. Правова охорона знаків для товарів і послуг (11 год)

Поняття та функції знаку для товарів і послуг. Види знаків для товарів і послуг. Абсолютні підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг. Позначення, не здатні виконувати функції знаку для товарів і послуг. Позначення, що суперечать публічному порядку і суспільним інтересам. Відносні підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг. Види позначень, надання правової охорони яким може нанести збитки третім особам. Обсяг надання правової охорони позначенням, що заявляються на реєстрацію як знаки для товарів і послуг.

Міжнародна класифікація товарів і послуг. Адміністративна процедура по оформленню прав на знак для товарів і послуг. Поняття пріоритету заявки. Конвенційний пріоритет. Виставковий пріоритет. Порядок проведення формальної експертизи. Порядок проведення кваліфікаційної експертизи. Права, що впливають зі свідоцтва на знак для товарів і послуг. Строк дії свідоцтва на знак для товарів і послуг.

Випадки припинення дії свідоцтва на знак для товарів і послуг. Випадки визнання свідоцтва на знак для товарів і послуг недійсним. Дострокове припинення чинності та відновлення майнових прав. Право повторної реєстрації.

Визнання знаків для товарів і послуг відомими в Україні.

Тема № 4. Правова охорона фірмових найменувань та зазначень походження товару (8 год)

Поняття фірмового найменування та його функції. Умови надання правової охорони фірмовим найменуванням. Виникнення права на фірмове найменування. Використання фірмового найменування. Структура фірмового найменування. Суб'єкти права на фірмове найменування. Суб'єкти права на фірмове найменування відповідно до Господарського кодексу України. Суб'єкти права на фірмове найменування відповідно до Цивільного кодексу України. Майнові права на фірмові найменування. Фірмове найменування і найменування юридичної особи. Правовий режим фірмових найменувань іноземних осіб.

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення. Поняття географічного зазначення. Умови надання та обсяг правової охорони географічного зазначення. Суб'єкти права на географічне зазначення. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення, строк їх чинності. Визнання недійсним та припинення правової охорони географічного зазначення.

Змістовий модуль № 2. Особлива частина права інтелектуальної власності

Тема № 5. Правова охорона винаходів і корисних моделей (12 год)

Поняття та об'єкти винаходу (корисної моделі). Об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями). Умови придатності винаходу (корисної моделі) до набуття права інтелектуальної власності на них. Новизна як умова патентоздатності винаходу та корисної моделі. Пільга по новизні. Пріоритет заявки. Конвенційний пріоритет. Виставковий пріоритет. Винахідницький рівень як умова патентоздатності винаходу. Промислова придатність як умова патентоздатності винаходу та корисної моделі.

Об'єм правової охорони винаходу (корисної моделі). Формула винаходу, корисної моделі. Призначення формули. Набуття прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель). Поняття «вимоги єдності» винаходу, корисної моделі. Попередня експертиза заявки. Формальна експертиза заявки. Поняття «тимчасової правової охорони». Кваліфікаційна експертиза заявки.

Зміст майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель). Строк дії охоронних документів на винахід, корисну модель. Випадки припинення дії охоронних документів на винахід (корисну модель). Випадки визнання охоронних документів на винахід (корисну модель) недійсними. Відмінності в правовій охороні винаходів та корисних моделей.

Тема № 6. Правова охорона промислових зразків (12 год)

Поняття та ознаки промислового зразка. Об'єкти промислового зразка. Види промислових зразків. Об'єкти, що не визнаються промисловими зразками. Умови придатності промислового зразка до набуття права інтелектуальної власності на нього. Новизна як умова патентоздатності промислового зразка.

Об'єм правової охорони промислового зразка. Набуття прав інтелектуальної власності на промислового зразка. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок. Строк дії патенту на промисловий зразок. Випадки припинення дії патенту на промисловий зразок. Випадки визнання патенту на промисловий зразок недійсним.

Тема № 7. Право інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності (15 год)

Право інтелектуальної власності на комерційні таємниці. Об'єкти комерційної таємниці. Ноу-хау. Комерційна таємниця та державна таємниця, їх співвідношення. Критерії віднесення інформації до комерційної таємниці.

Право інтелектуальної власності на раціоналізаторські пропозиції. Об'єкти раціоналізаторської пропозиції. Оформлення прав на раціоналізаторські пропозиції. Вимоги щодо раціоналізаторської пропозиції.

Право інтелектуальної власності на селекційні досягнення. Поняття та ознаки селекційних досягнень. Особливості правової охорони порід тварин.

Поняття та різновиди сорту рослин. Обсяг правової охорони сорту. Умови охороноздатності сорту рослин. Новизна. Відмінність. Однорідність. Стабільність. Умови державної реєстрації сорту. Придатність до поширення сорту в Україні. Суб'єкти права на сорт рослин. Особливості правового статусу підтримувачів сорту. Державна система охорони прав на сорти рослин. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України. Функції та завдання Державної служби з охорони прав на сорти рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин. Порядок оформлення прав на сорт рослин. Зміст права власності на сорт рослин. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин.

Тема № 8. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (17 год)

Поняття, загальна характеристика та види договорів у сфері інтелектуальної власності. Правова характеристика ліцензійного договору. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Інші договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Правова характеристика договору комерційної концесії

Конспект лекцій для підготовки до практичних занять

Лекція № 1. Загальні положення про право інтелектуальної власності

1. Юридична природа права інтелектуальної власності та його місце в системі права.
2. Об'єкти права інтелектуальної власності, їх класифікація.
3. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
4. Державна система правової охорони інтелектуальної власності.
5. Міжнародні та вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності

1. Юридична природа права інтелектуальної власності та його місце в системі права.

Однією з основ розвитку суспільства є інтелектуальна, розумова. Творча діяльність людини. Завершуватись вона має створенням результату – певного об'єкту інтелектуальної діяльності, який має неповторний та оригінальний характер, що вирізняє його з-поміж інших аналогічних об'єктів. Результат такої діяльності є нематеріальним та має ідеальну природу, хоча йому повинна надаватись об'єктивна форма вираження. Наприклад, вірші після їх створення у думках поета мають бути продекларовані автором публічно або виражені у друкованому вигляді. Отож інтелектуальний результат, може втілюватись у матеріальних речах, але в жодному разі не повинен асоціюватись з ними.

Інтелектуальна творча діяльність відбувається у двох сферах:

1. Духовній – спрямована на задоволення естетичних, культурних потреб людини і збагачення її внутрішнього світу: живопис, архітектура, літературна та музична діяльність, відеограми, фонограми, акторське виконання. Такі результати знаходяться в гуманітарній площині.

2. Технічній – здійснюється для задоволення економічних потреб та покращення матеріального буття людей, а отже, і результати такої діяльності, зокрема, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, використовуються в господарській, виробничій або с/г діяльності.

Порядок здійснення інтелектуальної діяльності право не регулює, залишаючись до цих процесів байдужим. Натомість результати інтелектуальної діяльності, які відповідають встановленим законодавством вимога, отримують правову регламентацію та захист.

Що таке інтелектуальна власність?

Інтелектуальну власність складають не будь-які результати творчої діяльності, а лише ті з них, які відповідають умовам охороноздатності та оформлені згідно з чинним законодавством. Наприклад, винахід буде визнано об'єктом інтелектуальної власності тільки після отримання патенту

Вперше термін «ІВ» вжив у 1845 році Чарльз Вудбарі, суддя Окружного суду штату Массачусетс. В Європі вперше цей термін вжив Альфред Ніон у своєму трактаті «Цивільні права авторів, артистів та винахідників», що був вперше опублікований у 1846 році.

Але справжня історія терміну почалася у 1967 році, після створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Вона доклала багато зусиль для світового визнання для закріплення терміну, який є ключовою складовою частиною її назви.

Вперше легально визначила поняття «інтелектуальної власності» Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, що була підписана в Стокгольмі 14 липня 1967 року. Згідно зі ст.2 ***інтелектуальна власність*** включає права, що відносяться до літературних, художніх і наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач; винаходів у всіх сферах діяльності людини; наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань і комерційних позначень; захисту від недобросовісної конкуренції; а також всі ін. права, що відносяться до інтелектуальної діяльності.

ІВ у її сучасному розумінні базується на факті першого опублікування або реєстрації. Такий підхід нехтує той факт, що одна і та сама ідея, а також механізм втілення цієї ідеї, можуть виникнути одночасно в декількох людей. Відомим прикладом є історія про те, як Нікола Тесла та Томас Едісон одночасно дослідили низку електричних феноменів.

Перейдемо до трактування поняття «***право інтелектуальної власності***» (ПІВ)

Ключові положення права інтелектуальної власності містяться у Четвертій книзі Цивільного кодексу України, який був прийнятий 16 січня 2003 року (ст. 418-507, тобто глава 35-46).

Саме ЦК України вперше в національному законодавстві нормативно визначив поняття **ПІВ**. Відповідно до ст. 418 ЦКУ **право інтелектуальної власності** – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт ПІВ, визначений ЦКУ та іншим законом.

ПІВ в об'єктивному значенні – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у процесі створення, використання, охорони об'єктів ІВ. ПІВ можна розглядати як міжгалузевий інститут цивільного права.

ПІВ в суб'єктивному значенні – це право особи на володіння, користування, розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, які належать йому на відповідних правових підставах.

Відповідно до ст. 418 ЦКУ зміст права інтелектуальної власності складають:

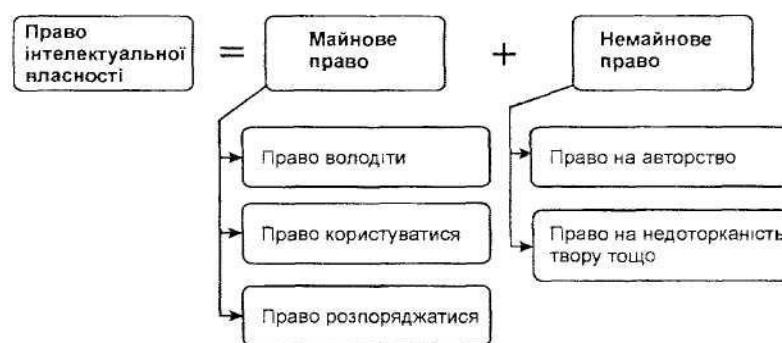
1) особисті немайнові права інтелектуальної власності – права, які виникають з приводу нематеріальних благ, є невід’ємними від особи та не мають економічного змісту. Вони можуть належати лише творцеві об’єкта ПІВ. Є чинними безстроково.

2) особисті майнові права інтелектуальної власності – права, які пов’язані з використанням об’єктів ПІВ, а також з тими майновими вимогами, які виникають між учасниками правовідносин з приводу використання ПІВ. Можуть переходити до інших осіб у спосіб, передбачений законом.

Іншими словами, якщо майнове (економічне право) на результат творчої праці може бути віддільним від творця (переданим іншій особі в обмежене чи необмежене користування), то моральне (немайнове) право автора невіддільне від творця і не може бути передано іншій особі.

Тим не менше, ЦК (ст. 424) визначено, що майнові права інтелектуальної власності це:

- 1) право на використання об’єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об’єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об’єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Сам по собі термін «ІВ» - це умовне поняття. ІВ має віртуальний характер і належить до особливого виду власності. Це поняття використовується для позначення сукупності прав на результати інтелектуальної, насамперед творчої діяльності, а також прирівняних до них за правовим режимом засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Творчість – це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю.

Слід пам’ятати, що під інтелектуальною власністю розуміють не результат інтелектуальної діяльності людини як такий, а право на цей результат. На відміну від матеріальних об’єктів, тобто таких, що можна

відчути на дотик, наприклад книги, автомобіль, право не можна відчути на дотик. Отже, ІВ є нематеріальним активом.

2. Об'єкти права інтелектуальної власності, їх класифікація.

У ст. 41 Конституції України передбачено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Проте, не кожний результат творчої діяльності стає об'єктом інтелектуальної власності. Об'єктом інтелектуальної власності визнається лише такий результат творчої діяльності, який відповідає встановленим вимогам закону.

Найбільш поширена точка зору, за якою можливе використання поняття ІВ – це перелічення конкретних об'єктів. У такому випадку йде мова про ОПІВ.

ЦК містить дещо інший перелік об'єктів права інтелектуальної власності: (ст. 420):

1. літературні та художні твори;
2. комп'ютерні програми;
3. компіляції даних (бази даних);
4. виконання;
5. фонограми, відеограми, програми організацій мовлення;
6. наукові відкриття;
7. винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
8. конструювання напівпровідникових виробів;
9. раціоналізаторські пропозиції;
10. сорти рослин, породи тварин;
11. комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
12. комерційні таємниці.

Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності:

- 1) Об'єкти авторського права:
 - літературні твори;
 - художні твори;
 - комп'ютерні програми;
 - компіляції даних.
- 2) об'єкти суміжних прав:
 - виконання;
 - фонограми і відеограми;
 - програми організацій мовлення.
- 3) результати науково-технічної творчості:
 - винаходи;
 - корисні моделі;
 - промислові зразки;

- компонування напівпровідникових виробів;
 - сорти рослин;
 - породи тварин;
 - наукові відкриття;
 - раціоналізаторські пропозиції;
 - комерційні таємниці.
- 4) засоби індивідуалізації учасників товарного обороту (комерційні позначення):
- торговельні марки;
 - географічні зазначення;
 - комерційні (фірмові) найменування.

3. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 421 ЦК України суб'єктами права інтелектуальної власності є:

- творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник);
- інші особи, яким належать особисті немайнові права та (або) майнові права ІВ відповідно до ЦК і ін. закону чи договору.

Отже, слід розрізняти *первинних суб'єктів права інтелектуальної власності* (творців), які набули права інтелектуальної власності за фактом створення об'єкта або державної реєстрації прав на об'єкт права інтелектуальної власності та *вторинних (похідних) суб'єктів права інтелектуальної власності* – фізичних та юридичних осіб, які набули майнові права інтелектуальної власності у порядку, встановленому законом чи договором. Наприклад, за ч. 3 ст. 424 ЦКУ майнові права інтелектуальної власності можуть бути вкладом до статутного капіталу юр. особи, предметом договору застави та ін. зобов'язань.

Юридичні особи не можуть бути творцями, але вони можуть стати первинними суб'єктами права інтелектуальної власності в силу закону. від

Вік, з якого фізична особа може бути учасником відносин ІВ: якщо людина є автором результату творчої інтелектуальної діяльності, вона є учасником незалежно від віку. Неповнолітні (від 14 до 18 років) – мають право самостійно реалізувати як особисті немайнові права, так і майнові права без згоди батьків. Вони можуть самі подавати заявки на отримання патенту, надавати ліцензії на використання об'єктів ІВ, отримувати та витратити винагороду. Малолітні (особи у віці до 14 років) – самостійно реалізують лише немайнові права інтелектуальної власності. Наприклад, визнання автором твору відбувається без згоди батьків, а ось отримання винагороди, одержання патенту здійснюють їх законні представники.

4. Державна система правової охорони інтелектуальної власності

Відповідальність за здійснення політики у сфері інтелектуальної власності в Україні покладено на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, якому підпорядковуються інші підприємства.

Схема державних органів з питань інтелектуальної власності

Міністерство виконує багато функцій, *наприклад*, управління та проведення єдиної державної політики у сфері охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Воно здійснює роботи по удосконаленню нормативно-правової бази, контролює дотримання чинного законодавства в цій сфері, підтримує міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності, забезпечує умови щодо введення інтелектуальної власності до господарського обігу, координує роботи з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з інтелектуальної власності, взаємодіє з громадськими організаціями, які опікуються інтелектуальною власністю.

Виконання конкретних функцій у цій сфері Міністерство делегувало створеному у червні 2020 року **Національному органу інтелектуальної власності (НОІВ)**. Він є органом державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визнаний на національному рівні, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені законодавством та статутом.

Основними видами діяльності НОІВ є:

- наукові дослідження в сфері інтелектуальної власності;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Реалізацію завдання покладено на Академію інтелектуальної власності, яка планує здійснювати навчання таких фахівців;
- створення центрів підтримки технологій та інновацій (Technology and Innovation Support Center – TISC), відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17-го січня 2018 р. – сприяння розробці Національної Стратегії інтелектуальної власності.

Головною функцією Українського інституту інтелектуальної власності (Укрпатенту) є здійснення експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності. Укрпатент має філію, що надає патентно-інформаційні послуги з питань набуття та реалізації прав на об'єкти промислової власності.

Головними завданнями Укрпатенту є:

- приймання заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності, проведення експертиз заявок на відповідність їх умовам надання правової охорони, забезпечення здійснення державної реєстрації об'єктів промислової власності і змін їх правового статусу та офіційної публікації відповідних відомостей;

- участь у розробці пропозицій формування державної політики в сфері охорони промислової власності, заходів щодо її реалізації та здійснення цих заходів;

- участь у розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавства в сфері охорони промислової власності;

- забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України в сфері охорони промислової власності, участь у підготовці та укладанні міжнародних договорів України з питань промислової власності;

- участь в організації підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань охорони промислової власності;

- забезпечення здійснення державної реєстрації договорів про передачу права власності на об'єкти промислової власності, та договорів про видачу дозволу (ліцензійних договорів) на їх використання;

- забезпечення функціонування патентно-інформаційної бази, необхідної для проведення експертизи, та довідково-пошукового апарату;

- забезпечення юридичних та фізичних осіб інформацією про об'єкти промислової власності;

- участь у судових справах стосовно об'єктів промислової власності;

- проведення науково-дослідних робіт і підготовки пропозицій з питань удосконалення методології проведення експертизи, підвищення її якості, юридичного та технологічного забезпечення експертиз.

Головною функцією Українського агентства з авторських і суміжних прав (УААСП) є колективне управління правами авторів.

УААСП, за бажанням автора, здійснює державну реєстрацію об'єктів авторського права і суміжних прав та видає автору охоронний документ – свідоцтво.

Українське агентство з авторських і суміжних прав здійснює:

- оформлення матеріалів державної реєстрації авторських та суміжних прав;

- реєстрацію правовласників та об'єктів охорони авторських прав;

- укладення з користувачами ліцензійних угод на відповідне використання об'єктів інтелектуальної власності – музичних, драматичних, літературних, аудіовізуальних, візуальних (скульптура, графіка, живопис, фотографія) творів;

- збір, розподіл та виплата авторської винагороди;

– проведення розрахунків з авторами інших країн світу, неурядовими та іншими організаціями за угодами зарубіжними авторськими товариствами про взаємне представництво інтересів;

– ведення обліку користувачів авторських і суміжних прав;

– проведення заходів щодо запобігання порушенню прав авторів і власників суміжних прав;

– правовий захист авторських прав. УААСП також здійснює співробітництво з іноземними видавцями щодо перекладу та видання іноземними мовами і розповсюдження в усьому світі українських наукових і науковоприкладних журналів, періодичних видань, учбових посібників та літератури, книг з питань історії та культури.

Державне підприємство «Інтелзахист» створено з метою удосконалення організації видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також посилення захисту прав інтелектуальної власності та попередження правопорушень у цій сфері.

Основними завданнями цього підприємства є:

– організація ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;

– забезпечення процесу видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;

– участь у реалізації державної політики щодо легалізації програмного забезпечення;

– здійснення інших заходів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (SFII).

Установу утворено з метою здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку реального сектора економіки, підвищення вітчизняного потенціалу з експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, захисту та підтримки національного товаровиробника

Інститут інтелектуальної власності і права виконує функцію підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Він готує спеціалістів і магістрів за спеціальністю «Інтелектуальна власність», кандидатів у патентні повірені та професійних оцінювачів прав на об'єкти права інтелектуальної власності, а також підвищує кваліфікацію патентознавців, суддів, викладачів вищих та загальноосвітніх навчальних закладів, фахівців силових відомств тощо. Міністерством освіти і науки України інститут акредитовано за IV рівнем акредитації.

Окрім того, в Україні існує багато громадських організацій, які переймаються питаннями інтелектуальної власності.

Серед них – **Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності**. Вона

має міжвідомчий характер і сприяє доведенню основних проблем, що існують у сфері інтелектуальної власності, до відома законодавчої та виконавчої гілок влади.

Товариство винахідників і раціоналізаторів України займається популяризацією винахідницької діяльності, надає винахідникам і раціоналізаторам певну допомогу в їх діяльності.

Українська асоціація власників товарних знаків опікується інтересами правовласників торговельних марок.

Особливе місце серед них займає **Всеукраїнська асоціація патентних повірених**, оскільки, як вже підкреслювалося, створення нового продукту інтелектуальної праці не завжди означає створення об'єкта інтелектуальної власності. Тож головними завданнями патентних повірених є забезпечення отримання клієнтом-заявником охоронних документів, а в подальшому – використання їх для захисту прав клієнта. Щоб отримати охоронний документ, який підтверджує право на виняткову власність (для винаходів і корисних моделей – патент, промислових зразків, торговельних марок, авторських прав – свідоцтво), слід подати заявку – спеціальним чином підготовлений комплект документів, сплатити державні збори, пройти експертизу. Дії, пов'язані з одержанням та охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, є досить складними і є платними. Мінімальні розміри гонорарів, рекомендовані Всеукраїнською асоціацією патентних повірених, наведено у Додатку Б. Цей процес іноді тягнеться декілька років, а його ефективність багато в чому залежить від кваліфікації патентного повіреного.

До того ж слід додати, що в Україні реєстрацію промислових зразків, торговельних марок тощо провадять за рахунок коштів авторів/заявників. Із десятків тисяч зареєстрованих винаходів, промислових зразків і корисних моделей в **Україні** не всі пройшли перереєстрацію в Європейському патентному відомстві та отримали визнання як міжнародні об'єкти інтелектуальної власності. Причина тут одна. Для того, щоб отримати міжнародну охорону, винахіднику/заявнику необхідно витратити біля 10 тис. доларів. Державні ж та комерційні структури, в яких працюють автори та творці, не завжди можуть фінансувати такі реєстраційні збори та патентні мита. Але слід пам'ятати, що запатентовані в інших країнах винаходи у майбутньому могли б забезпечити в тисячу разів більші прибутки.

5. Міжнародні та вітчизняні законодавчі акти й угоди у сфері інтелектуальної власності

Існують дві, взаємопов'язані причини, які спонукають уряди країн розробляти, приймати і удосконалювати закони, спрямовані на охорону об'єктів інтелектуальної власності:

1. Необхідність законним чином забезпечити моральні та економічні права авторів на результати їх інтелектуальної діяльності;

2) Прагнення стимулювати в рамках держави творчу активність людей,

поширення, застосування та заохочення чесної торгівлі інтелектуальними продуктами, що сприяє економічному і соціальному розвитку країн.

Сфера суспільних відносин, що складаються у сфері інтелектуальної власності, урегульована величезною кількістю нормативно-правових актів, які поділяються на:

- 1) міжнародні акти;
- 2) вітчизняні закони;
- 3) підзаконні нормативно-правові акти;
- 4) документи судової практики.

Сьогодні основою міжнародної системи інтелектуальної власності є 22 угоди, 16 з яких регулюють правовідносини у сфері промислової власності, а 6 – у сфері авторського права.

Приведемо найбільш важливі з цих угод, назви яких пояснюють їх призначення.

- *Паризька конвенція з охорони промислової власності 1883 року*, учасниками якої є 136 країн, стала першою найважливішою подією у створенні загальної системи охорони інтелектуальної власності.

- *Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів 1886 року*, до якої приєдналося 117 країн.

- *Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків 1891 року*, число учасників якої налічує 46 країн.

- *Вашингтонський договір про патентну кооперацію (Договір РСТ) 1970 року*.

- *Всесвітня конвенція з авторського права 1952 року*.

- *Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1947 року*, яка об'єднувала 128 членів, а з 1994 року увійшла до СОТ.

- *Договір ВОІВ з авторського права 1996 року*.

- *Женевська конвенція 1971 року з охорони інтересів виробників фонограм від незаконного відтворювання їхніх фонограм*.

- *Женевський договір 1999 року про закони щодо товарних знаків*.

- *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС)*.

Адмініструє ці угоди Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), заснована у 1967 році у Стокгольмі як спеціалізована установа ООН, яка об'єднує майже 180 держав та займається:

- розробкою міжнародних угод і проектів з гармонізації національних законодавств;
- забезпеченням міжнародної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності;
- збиранням і поширенням інформації про об'єкти інтелектуальної власності різних країн.

На сьогоднішній день Україною ратифіковані 18 угод з 22-х.

Переваги від запровадження і дотримання міжнародних домовленостей продемонструємо наступним прикладом. Якщо патентовласник бажає отримати правову охорону в декількох країнах, він повинен отримувати

патенти в кожній із них окремо. Однак, завдяки ВОІВ, з цього правила існують і винятки, а саме:

- у сфері охорони прав на винаходи діє європейський патент, що видається Європейським патентним відомством (м. Мюнхен) і охоплює 17 країн;
- у сфері охорони товарних знаків існує міжнародна реєстрація товарів та послуг, яка поширюється на 34 країни;
- у сфері охорони промислових зразків діє міжнародне депонування їх зразків, яке поширюється на 21 країну.

Світова організація торгівлі (СОТ) є міжнародною організацією, яка утворена у 1994 році і діє за 28 угодами. Членами цієї організації є 141 країна, ще близько 30 ведуть переговори щодо вступу до неї. Головна мета СОТ полягає в розробці системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за її дотриманням.

Справедливе відношення реалізується шляхом застосування, так званого «режиму найбільшого сприяння», згідно з яким країна забезпечує однакові умови торгівлі всім учасникам, а імпорт не може піддаватися дискримінації на внутрішньому ринку на користь вітчизняних товарів.

Правова структура СОТ ґрунтується на трьох угодах, які визначають її базові принципи: *ГАТТ (товари)*, *ГАТС (послуги)* і *ТРИПС (інтелектуальна власність)*.

Питання гармонізації національного законодавства з інтелектуальною власністю до міжнародних стандартів, захисту прав власників інтелектуальних продуктів є дуже актуальними та потребують негайного вирішення.

На сьогодні в Україні сформована певна законодавча база з охорони інтелектуальної власності та відбувається процес поступової її гармонізації.

Низка правових актів України у сфері інтелектуальної власності, які складають основу діючого комплексу законів, включає:

- *Цивільний кодекс України. Кн. 4 «Право інтелектуальної власності»;*
- *Господарський кодекс України;*
- *Закон України «Про авторське право і суміжні права»;*
- *Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;*
- *Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів»;*
- *Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг»;*
- *Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»;*
- *Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу»;*
- *Закон України «Про інноваційну діяльність» тощо.*

Лекція № 2. Авторське право та суміжні права

1. Загальна характеристика авторського права та суміжних прав.
2. Об'єкти авторського права і суміжних прав.
3. Суб'єкти авторського права і суміжних прав.
4. Особисті немайнові і майнові авторські та суміжні права.

1. Загальна характеристика авторського права та суміжних прав.

Авторське право є інститутом цивільного права і ключовою галуззю права інтелектуальної власності; воно призначене захищати зовнішню форму вираження об'єкта (твір, малюнок, збірник, фотографія та інше), тобто їхнє «матеріальне втілення». Авторське право не може використовуватись для захисту абстрактних ідей, концепцій, фактів, стилів та технік, що можуть бути використані у творі.

Так склалося історично, що на розвиток авторського права вплинули: поява друкарського верстата, радіомовлення, кінематографії, телебачення; розвиток копіювальної техніки та інші винаходи. Головною ідеєю авторського права було і є те, що автор за використання результату своєї інтелектуальної праці отримує відповідну винагороду. Сучасне законодавство багатьох країн світу щодо норм авторського права є збалансованим, що дозволяє захищати морально-матеріальні інтереси автора та інтереси всього суспільства. За часів існування СРСР не було жодного закону, який би регулював авторські та суміжні права.

Сьогодні законодавство України про авторське право та суміжні права базується на положеннях:

1. Загального законодавства України (окремі відповідні норми):
 - Конституція України;
 - Цивільний кодекс (книга IV)
2. Спеціального законодавства:
 - ЗУ «Про авторське право та суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX;
 - Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1756 "Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір"
 - Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 72 "Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав"
 - Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04 червня 2010 року "Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав"
3. Міжнародного законодавства:
 - Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів

(1886 р.);

- Договір ВОІВ про авторське право;
- Угода «Про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності»;
- Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення;
- Женевська конвенція про охорону інтересів виробників.

1 січня 2023 року набув чинності новий *Закон України «Про авторське право і суміжні права»*. Він прийшов на зміну застарілому документу від 1993 року, який, наприклад, визначав, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори.

Навіщо оновили закон?

Потреба законодавчо догнати розвиток інформаційного простору виникла давно, адже технології розвивалися швидше за законодавство, яке їх регулювало. За останні 30 років з моменту ухвалення попередньої редакції закону побільшала і кількість шляхів для створення та поширення контенту.

Через легкий доступ до контенту стало простіше порушувати права авторів, розповсюдилось інтернет-піратство, а самі порушення стало важче відстежувати.

Перша причина — адаптація законодавства до нинішнього стану розвитку технологій.

Друга — курс на вступ до Євросоюзу. З дня підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році Україна взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації законодавства з європейським. Метою цього закону також є імплементація норм директив ЄС у сфері авторського права.

Третя — узгодження закону із Цивільним кодексом України, адже дотепер між ними неодноразово виникали колізії. Тривалий час в українському законодавстві існувала колізія між Цивільним кодексом і Законом про авторське право та суміжні права, що стосувалися об'єктів, які створюються за трудовим чи цивільно-правовим договором.

У попередніх редакціях закон регулював лише питання трудових відносин (права на службовий твір). Питання права власності на об'єкти, створені за замовленням, тобто за цивільно-правовим договором, регулював Цивільний кодекс.

До літа 2021 року майнові права на твір одночасно мали замовник і автор. У липні 2021 року набув чинності Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». За ним майнові права на комп'ютерні програми чи бази даних, створені в межах виконання контракту, належать суто роботодавцеві, якщо інше не записано в договорі.

Разом з новим законом про авторське права набула чинності остання редакція Цивільного кодексу. Відтепер обидва документи уніфіковані: майнові права переходять роботодавцеві чи замовнику з моменту створення і за трудовим договором, і за контрактом, підписаним з ФОПом.

Отже, з моменту створення об'єкта авторського права (не важливо, завершеного чи ні) майнові права в повному складі переходять замовнику чи роботодавцю. Втім сторони завжди можуть прописати питання передачі

майнових прав інакше — у договорі.

Крім цього, новий закон прямо передбачає, що тепер роботодавець чи замовник має право доручити іншому розробнику доробити чи переписати код у разі звільнення його автора чи переведення на інший проєкт. Він також може вносити в нього будь-які зміни, адже законодавство не обмежує можливості змін і модифікацій.

ЗУ «Про авторське право та суміжні права» регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав.

Перший розділ Закону висвітлює загальні положення; другий розділ — присвячений авторському праву; у третьому розділі розглянуті суміжні права; у четвертому розділі — управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав; п'ятий розділ присвячений захисту авторського права і суміжних прав; останній розділ — шостий містить прикінцеві положення.

Згідно із Законом «автор» — це фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір, тобто оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Згідно із ст.3 ЗУ «Про авторське право та суміжні права» дія закону поширюється на регулювання відносин, пов'язаних з використанням:

1) творів і об'єктів суміжних прав, незалежно від місця їх оприлюднення (або якщо зазначені об'єкти не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території України), суб'єктами авторського права та/або суміжних прав щодо яких є фізичні особи, які є громадянами України або не є громадянами України, але мають постійне місце проживання на території України, або юридичні особи, які мають місцезнаходження на території України;

2) творів і об'єктів суміжних прав, що оприлюднені на території України або оприлюднені за межами України, але після цього протягом 30 днів опубліковані на території України;

3) програм організацій мовлення, що мають місцезнаходження на території України і поширення яких здійснюється за допомогою передавачів, розташованих на території України;

4) творів архітектури і образотворчого мистецтва, оригінали яких перебувають на території України;

5) творів і об'єктів суміжних прав, які охороняються відповідно до міжнародних договорів України;

6) неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, зазначених у ст. 33 цього Закону.

Авторське право — це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають внаслідок створення і використання творів літератури, мистецтва й науки. Авторське право встановлює сприятливі правові умови для творчої діяльності, забезпечує доступність результатів цієї

діяльності всьому суспільству. Воно визначає і забезпечує широкий захист особистих немайнових і майнових прав авторів.

Авторське право становлять особисті немайнові права автора і майнові права суб'єктів авторського права.

Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Згідно із чинним законодавством (ст.7 ЗУ «Про авторське право та суміжні права») охороні підлягають усі оригінальні твори - оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. Також підлягають охороні окрема частина твору, яка може використовуватися самостійно, зокрема оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена.

Передбачена правова охорона поширюється тільки на форму вираження об'єктів авторського права і не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані.

Приклад. Історія появи Міккі Мауса Уолта Діснея. Попередником Міккі Мауса був кролик Освальд, створений у 1927 році спільною працею Аб Айверкса та Уолта Діснея в рамках договірних відносин з Мінтцем та Уінкером (власниками студії Lantz Incorporated) під час роботи над новим мультиплікаційним фільмом. Однак, у 1929 році під час суперечки стосовно виплати винагороди за використання об'єкта авторського права кролика Освальда виявилось, що всі права інтелектуальної власності належать студії Lantz Incorporated. Щоб виправити ситуацію, повертаючись додому у Каліфорнію, Уолт Дісней вирішив Інтелектуальна власність. Підручник 117 створити власний персонаж50... він відрізав кролику Освальду вуха і перетворив його на мишеня. Вийшов схожий персонаж, який він назвав Міккі Маус. І вже у 1934 році цей персонаж приніс Уолту Діснею (окрім касових зборів від показу мультиплікаційного фільму) 1,5 млн доларів за рік використання зображення Міккі Мауса на коробці з пластівцями Post Toastiest компанії General Foods. У 2006 році компанія Disney викупила права на «Удачливого кролика Освальда» у компанії NBC/Universal, яка так і не використовувала його з 1930 року.

На відміну від авторського права суміжні права є новою сферою юридичної науки та практики не тільки в Україні, а й в цілому світі. Якщо на початку ХХ століття професійне виконання музичного чи сценічного твору

можна було почути або побачити тільки у спеціальному закладі (концертному залі, театрі тощо), то з розвитком науково-технічного прогресу стало можливим не тільки записувати ці твори, а й репродукувати ці записи у великій кількості. При цьому виконавці творів після отримання одноразової винагороди за виступ на сцені не одержували ніякого гонорару за відтворення записів власних виконань практично для необмеженої аудиторії слухачів за допомогою вироблення фонограм, передачі в ефір радіо- та телепрограм організаціями мовлення.

Це призвело до необхідної охорони як прав самих виконавців, так і прав виробників фонограм, програм мовлення тощо. І в багатьох країнах світу інтереси артистів, виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення отримали правову охорону в межах нового правового поняття так званих суміжних прав.

В об'єктивному розумінні суміжні права є сукупністю правових норм, що регулюють відносини з використанням виконань творів, фонограм, відеограм та програм мовлення. Суміжні права тісно пов'язуються з авторськими правами і залежать від них. Цей зв'язок пояснюється тим, що:

1) вони поширюються на відтворення творів, які охороняються авторським правом;

2) використання об'єктів суміжних прав відбувається одночасно з використанням об'єктів авторського права і на тих же самих принципах.

Правові норми суміжних прав та норми авторського права складають єдиний інститут права інтелектуальної власності, інститут авторського права та суміжних прав.

І в суб'єктивному розумінні суміжні права являють собою особисті немайнові та майнові права виключного характеру, надані чинним законодавством виконавцям, виробникам фонограм і відеограм та організаціям мовлення.

Вторинний характер об'єктів суміжних прав проявляється і в тому, що головним принципом охорони суміжних прав є недоторканність авторських прав творців інтелектуальних продуктів, які відтворюються технічними засобами. Це означає, що охорона суміжних прав здійснюється винятково заходами, які виключають можливість порушення авторських прав, а умовою виникнення підстав для охорони об'єктів суміжних прав є тільки правомірне використання оригінальних творів з метою їх виконання, запису фонограм та створення програм мовлення. Ці принципи регулювання суміжних прав в Україні зафіксовано в Законі «Про авторське право і суміжні права», третій розділ якого має назву «Суміжні права».

Суміжні права становлять:

1) суміжні права виконавця - особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання;

2) суміжні права виробника фонограми - право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму;

3) суміжні права виробника відеограми - право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму;

4) суміжні права організації мовлення - право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення.

Суміжні права виникають внаслідок факту:

- 1) кожного здійснення виконання;
- 2) вироблення фонограми;
- 3) вироблення відеограми;
- 4) першої трансляції програми організації мовлення.

2. Об'єкти авторського права і суміжних прав.

Об'єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва і науки, згідно із ст. 6 Закону є:

- 1) літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі;
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) музичні твори з текстом і без тексту;
- 4) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 5) театральні постановки, сценічні переробки творів, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу;
- 6) аудіовізуальні твори;
- 7) тексти перекладів для озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування аудіовізуальних творів іншими мовами;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) фотографічні твори;
- 10) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо;
- 11) твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень;
- 12) твори художнього дизайну;
- 13) похідні твори;
- 14) збірки творів, збірки обробок нематеріальної культурної спадщини, енциклопедії та антології, збірки звичайних даних, інші складені твори, за умови що вони є результатом творчої діяльності за добором або упорядкуванням змісту;
- 15) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності;
- 16) комп'ютерні програми;
- 17) бази даних (компіляції даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

18) інші твори.

Не охороняються авторським правом:

1) повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації;

2) вираження народної творчості (фольклор);

3) акти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проекти та офіційні переклади;

4) державні символи, державні нагороди; державні знаки, емблеми, символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань України, затверджені органами державної влади; символіка територіальних громад України, затверджена відповідними органами місцевого самоврядування;

5) грошові знаки;

6) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право особливого роду (*sui generis*);

7) абрєвіатури;

8) фотографії, що не мають ознак оригінальності (не є фотографічними творами).

Відповідно до ст. 449 ЦК України та ст. 35 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» **об'єктами суміжних прав є:**

а) **виконання** як результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів;

б) **фонограми** – вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору;

в) **відеограми** – вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору;

г) **програми (передачі) організацій мовлення** – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.

Правовій охороні підлягають усі твори літератури, науки та мистецтва, а також об'єкти суміжних прав незалежно від їх призначення, змісту, цінності, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо), а також способу чи форми їх вираження.

3. Суб'єкти авторського права і суміжних прав

Відповідно до ст. 435 ЦК та ст. 5 Закону України "Про авторське право і суміжні права" **суб'єктами авторського права є автори** творів, їх

спадкоємці та інші фізичні та юридичні особи, які набули авторських прав відповідно до правочину або закону.

Фізичні та юридичні особи стають суб'єктами авторського права після передачі (відчуження) авторами або спадкоємцями на основі відповідного договору майнових прав на користь цих осіб.

Отже поняття "автор твору" і "суб'єкт авторського права" не тотожні як за змістом, так і за значенням.

Ст.435 ЦК встановлено, що автор твору є *первинним* суб'єктом авторського права. Інші фізичні та юридичні особи є *похідними* суб'єктами.

У *автора твору* авторське право виникає як сукупність немайнових та майнових прав, що надаються йому законом. Інші фізичні та юридичні особи можуть набути лише майнових авторських прав відповідно до договору або закону.

Автор - фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. А авторські права на твір – сукупність прав, пов'язаних з використанням твору як об'єкта інтелектуальної власності. На жаль, законодавство не розкриває поняття «твір» Твором визнається оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо).

За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено у оригіналі або копії твору (презумпція авторства).

Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація авторського права чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів :

- латинська літера "С", обведена колом - ©
- ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір
- рік першої публікації твору.

© Сидоренко В.І., 2024 р.

Співавторство

Твори можуть бути результатом творчої праці як однієї особи, так і декількох осіб – співавторів. І при цьому спільний твір має бути створено спільною творчою працею співавторів.

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить усім співавторам, незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле

або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення. Якщо твір, створений у співавторстві, становить нерозривне ціле та інше не передбачено договором або Законом:

1) майнові права, належать усім співавторам спільно і здійснюються за згодою між ними;

2) жоден із співавторів не має права без достатніх підстав відмовити іншим співавторам у наданні дозволу на опублікування, на переробку такого твору.

Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких може використовуватися незалежно від інших частин твору та інше не передбачено договором або Законом, кожен співавтор має право здійснювати майнові права щодо створеної ним частини твору відповідно до [ст.47](#) Закону, за умови що такі дії не завдаватимуть шкоди звичайному використанню такого твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права.

У разі порушення авторського права на твір, створений у співавторстві, кожен співавтор має право звернутися з вимогою про його захист, у тому числі в судовому порядку.

Спільний твір повинен бути єдиним цілим, таким, що не може існувати без складових частин як ціле. Наприклад, в опері музика поєднується з текстом, а у балеті з танцем. Тому музика без тексту - не опера, а танець без музики - не балет.

Коли неможливо виокремити працю кожного співавтора у творі, таке співавторство називається *нероздільним*.

У випадку, коли складові частини твору чітко визначені, і відомо хто зі співавторів створив ту чи іншу частину, таке співавторство називається *роздільним*.

При роздільному співавторстві кожен із співавторів зберігає авторське право на свою частину твору, водночас він є співавтором твору в цілому.

Право на опублікування та іншого використання твору в цілому належить всім співавторам. Якщо твір, створений у співавторстві, утворює нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх причин відмовити іншим співавторам у дозволі на опублікування, інше використання чи зміну твору.

Винагорода за використання твору, створеного у співавторстві, у тому числі справедлива винагорода, розподіляється між співавторами рівними частками, якщо інше не встановлено договором між ними або законом.

Відповідно до ст. 450 ЦК **первинними суб'єктами суміжних прав є:**

1) **виконавець** – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів;

2) **виробник фонограми** – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків;

3) **виробник відеограми** – фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього);

4) **організація мовлення.**

За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, відеограми, програми (передачі) організації мовлення вважається особа, ім'я (найменування) якої зазначено відповідно у фонограмі, відеограмі, їх примірниках чи на упаковці, а також під час передачі організації мовлення. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначено у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

Суб'єкт суміжних прав на виконання або на фонограму, або на відеограму для повідомлення про свої майнові права на відповідний об'єкт суміжних прав має право використовувати спеціальний знак охорони суміжних прав, що складається з латинської літери "P", обведеної колом - ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав, рік першого опублікування об'єкта суміжних прав. Знак охорони суміжних прав зазначається у фонограмі, відеограмі, у кожній їх копії або на упаковці, що містить примірник фонограми або відеограми.

© Сидоренко В.І., 2024 р.

Суб'єкти суміжних прав при здійсненні виконання, виробленні фонограми або відеограми, першій трансляції програми організації мовлення зобов'язані утримуватися від дій, які можуть порушити авторське право та/або суміжні права інших осіб.

4. Особисті немайнові і майнові авторські та суміжні права

Суб'єктам авторського права або суміжних прав належать *особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності* на результати їх інтелектуальної, творчої діяльності.

До особистих немайнових прав автора належить:

1) право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо;

2) право забороняти під час будь-якого використання твору згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитися анонімом;

3) право обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору;

4) право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора;

5) право надати назву твору або залишити його без назви;

6) право присвятити твір особі (особам), події або даті.

Особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Майнові права суб'єктів авторського права. Суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами.

Способами використання твору є:

1) відтворення;

2) включення до складеного твору;

3) включення до іншого твору, крім складеного твору;

4) розповсюдження примірників твору;

5) імпорт примірників твору;

6) здавання в найм або в позичку примірників твору;

7) публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки;

8) переклад;

9) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору.

Майнові права на твір, може бути передано (відчужено) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання твору на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання твору на території всіх держав світу або на окремі способи використання твору на території окремих держав світу, або на всі способи використання твору на території окремих держав світу).

Особа, до якої перейшли майнові права на твір у повному складі або частково, є суб'єктом авторського права у межах набутих прав.

Суб'єкт авторського права має право надати дозвіл на використання твору або розпоряджатися майновими правами на твір в інший спосіб, що не суперечить закону.

Незалежно від відчуження майнових прав на твір автор має право на справедливую винагороду за відповідні способи використання твору

Право на справедливую винагороду належить лише автору, переходить лише до спадкоємців автора і не може бути передано (відчужено) іншим

особам.

Майнові права на твір, який включено до складу іншого твору, не обмежуються у зв'язку із створенням та/або використанням такого іншого твору.

Якщо примірники твору законним чином введено у цивільний оборот шляхом їх першого продажу в Україні, допускається подальше відчуження цих примірників без згоди суб'єкта авторського права і без сплати винагороди (вичерпання прав), крім оригіналів творів мистецтва, подальше відчуження яких здійснюється із сплатою винагороди за право слідування відповідно закону.

У разі якщо автор при здійсненні запису виконання надає згідно з договором дозвіл виробнику фонограми, виробнику відеограми на відтворення примірників фонограми, відеограми, вважається, якщо інше не зазначено в договорі, що автор надає виробнику фонограми чи виробнику відеограми виключне право на прокат примірників запису твору. При цьому за автором зберігається право на одержання справедливої винагороди за прокат запису твору.

Розміщення гіперпосилання (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування та/або перегляду) та/або фреймінгу, якщо такі дії стосуються твору, що був попередньо правомірно розміщений без обмеження доступу на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, таким чином, щоб представники публіки могли отримати доступ до даного об'єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально, не є використанням твору. Якщо твір було попередньо правомірно розміщено з обмеженнями доступу на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, а гіперпосилання та/або фреймінг дозволяє обійти такі обмеження доступу, дії з розміщення таких гіперпосилань (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування та/або перегляду) та/або фреймінгу є використанням твору способом інтерактивного надання доступу. Розміщення гіперпосилання (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування та/або перегляду) та/або фреймінгу, якщо такі дії стосуються твору, що був попередньо неправомірно розміщений на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, за умови якщо таке гіперпосилання та/або фреймінг розміщено з метою одержання прибутку та/або з усвідомленням незаконного характеру дій із розміщення гіперпосилання та/або фреймінгу, визнається використанням твору способом інтерактивного надання доступу.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора, крім випадків, передбачених законом.

Відповідно до ст. 452 ЦК та ст.37 закону **особисті немайнові права виконавця означають право вимагати:**

- 1) визнання того, що він є виконавцем відповідного виконання;
- 2) зазначення чи повідомлення свого імені (псевдоніма) у зв'язку з кожним використанням виконання (у разі якщо це практично можливо);
- 3) забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні виконання, запису виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації.

Виробник фонограми та виробник відеограми мають право вимагати:

1) зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їх) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців);

2) згадування свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

Організація мовлення має право зазначати своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.

Особисті немайнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Майнові права на виконання

Суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами.

Способами використання виконання є, зокрема:

- 1) публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір);
- 2) фіксування у фонограмі чи відеограмі;
- 3) відтворення запису виконання;
- 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав;
- 5) розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі;
- 6) здавання в найм чи в позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі;
- 7) інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання;
- 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання.

Строк чинності суміжних прав. Право інтелектуальної власності на виконання є чинним з моменту здійснення виконання. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на фонограму є чинним з моменту вироблення фонограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної

власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми. Якщо фонограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на відеограму є чинним з моменту вироблення відеограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на програму організації мовлення є чинним з моменту першої трансляції програми організації мовлення. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення незалежно від використаних технічних засобів.

Особисті немайнові права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення охороняються **безстроково**.

Лекція № 3. Правова охорона знаків для товарів і послуг

1. Поняття, функції та види знаків для товарів і послуг.
2. Підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг.
3. Обсяг надання правової охорони позначенням, що заявляються на реєстрацію як знаки для товарів і послуг.
4. Адміністративна процедура по оформленню прав на знак для товарів і послуг.
5. Права, що випливають зі свідоцтва на знак для товарів і послуг.

1. Поняття, функції та види знаків для товарів і послуг

Торговельна марка – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Функції торговельної марки:

- 1). Розрізняльна (тобто здатність відрізнити товари і послуги одного виробника від однорідних товарів або послуг іншого виробника);
- 2). Вказують на джерело походження, тобто фіксують взаємозв'язок між товаром і виробником;
- 3). Спрощують споживачам процес запам'ятовування товарів;
- 4). Доносять до споживача інформацію про товари;
- 5). Стимулюють потяг придбати товари;
- 6). Символізують гарантію якості товару;
- 7). Дають можливість споживачам упізнавати товари.

Види знаків для товарів і послуг

Словесні позначення. Ними можуть бути як звичайні слова, так і вигадані, сполучення слів, літер, цифр, абрєвіатури, лозунги та таке інше. Графічне виконання таких позначень може бути представлено з використанням звичайного або оригінального виду шрифту.

Словесні позначення, відтворені з застосуванням оригінальної графіки можуть втратити ознаки словесного позначення і сприйматись як зображувальні, оскільки непросто прочитати слово, яке є основою цього позначення.

HONDA

NOKIA

Coca-Cola

Зображувальні позначення включають різні зображення, малюнки, символи, фігури будь-яких форм, композиції ліній.

Об'ємні (просторові) – тривимірні об'єкти, фігури, комбінації ліній, фігур. Як правило відносяться до самого виробу, наприклад, особливої форми мила, пляшки для напоїв, або до їх упаковки (особлива форма коробки для цукерок)

Комбіновані позначення – це комбінації словесних, зображальних, об'ємних елементів.

Цікавим видом комбінованого позначення є етикетка.

Звуковими торговельними марками можуть бути різні звуки (звук дзвона, імітація гарчання лева тощо), а також фрагменти музичних творів.

Прикладом *запаху* як торговельної марки може слугувати, наприклад, запах пряжі, що нагадує аромат польових квітів для виготовлення одягу, або запах рози для тканини, з якої вироблена постільна білизна за умови, що цей

запах не зникає з часом протягом якого діє реєстрація такої торговельної марки.

Ще прикладом можна вважати зареєстроване в США для шкіряної оббивки крісел автомашин марки «Мустанг» екзотичне позначення – «запах кінського поту»

Колір або поєднання кольорів можуть бути зареєстровані як знак, якщо це не основний колір (чорний, білий та сім кольорів, що складають кольори веселки). Ці кольори визнані основою для створення всіх відтінків або тонів будь-якого кольору і не мають розрізняльної здатності.

Прикладом використання кольору, як такого, для маркування товарів може бути жовтий колір для обплетення електричного проводу або фіолетовий колір упаковки (етикетки) для шоколаду "MILKA".

Звукові, світлові та інші особливі позначення можуть бути об'єктом знака, якщо вони представлені графічно і можуть сприйматися візуально або можуть бути зображені чи описані у вигляді письмових пояснень, діаграмою або іншими візуальними засобами. Такі знаки реєструються при наявності технічної можливості внесення їх до Реєстру та оприлюднення інформації стосовно їх реєстрації.

Якщо на реєстрацію як знак заявляється звукове (світлове) позначення, то таке позначення надається у вигляді фонограми (відеозапису) на аудіо-, відеокасеті. Якщо як знак заявляється виключно колір або поєднання кольорів, подається необхідна кількість відбитків з поверхнею, на яку нанесено заявлений на реєстрацію колір або поєднання кольорів.

Якщо на реєстрацію заявляється звуковий знак, то зазначається вид звука (музичний твір або його частина, шуми будь-якого походження та інше).

Якщо на реєстрацію заявляється світловий знак, то наводиться характеристика світлових символів (сигналів), їх послідовність, тривалість світіння та інші особливості.

2. Підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг.

Зазвичай виділяють два основних типи вимог, яким має відповідати позначення для його реєстрації в якості знака для товарів і послуг: перший тип вимог стосується наявності у знака властивості відрізнити товари і послуги одного підприємства від однорідних товарів і послуг інших підприємств, а також відсутності суперечливості суспільному порядку і принципам моралі; вимоги другого типа пов'язані з відсутністю можливості спричинення шкоди використанням товарного знака, який має дезорієнтуючий характер.

Існує два *види підстав для відмови* в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг: **абсолютні і відносні**.

Так, до позначень, що не можуть одержати правову охорону з **абсолютних** підстав відносяться позначення, що:

1. не здатні виконувати функції знаку для товарів і послуг;
2. суперечать публічному порядку і суспільним інтересам.

Позначення, що суперечать публічному порядку, принципам гуманності і моралі.

Групу позначень, що суперечать принципам гуманності і моралі становлять дві підгрупи знаків:

а) до першої відносяться знаки, які є аморальними самі по собі, тобто за своїм змістом (напр. нецензурне слово);

б) до другої – знаки, використання яких є неетичним по відношенню до певних товарів і послуг.

Так, до другої групи відносяться лозунги (слогани), що мають антигуманний характер, позначення, що можуть образити людську гідність, патріотичні і (або) релігійні почуття людей.

Для здійснення правильної оцінки таких позначень необхідно враховувати фактор сприйняття їх споживачами. Якщо існує можливість того, що споживачі будуть ображені семантичними характеристиками знаків по відношенню до найменувань товарів чи послуг, то такі знаки слід визнавати такими, що суперечать моралі. Оцінка цих позначень з такої точки зору багато в чому пов'язана як із загальноприйнятими світовими стандартами моралі, так і національними традиціями і культурою.

Наприклад, словесне позначення «російська душа» не може бути зареєстроване для унітазів, так само як позначення із зображенням Петропавлівської фортеці, на території якої поховані російські імператори по відношенню продажу шкір.

Таким чином, позначення вважається таким, що суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі, якщо воно:

а) може ввести громадськість в оману;

б) спрямовано на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, незаконне заволодіння правами фізичної або юридичної особи, держави, АР Крим, територіальної громади, зокрема, є зазіханням на існуючі

та історичні державні символи, символи міжнародних організацій і територіальних громад, у тому числі, їх спотворенням;

в) пропагує війну, національну і релігійну ворожнечу, містить антидержавні, расистські лозунги, емблеми і найменування екстремістських організацій;

г) принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою;

д) пропагує релігійний фанатизм, жорстокість на ґрунті релігійної нетерпимості, блюзнірство (зневажання чого-небудь святого, високого), неповагу до національних і релігійних святинь, зокрема, містить богохульні вирази чи елементи релігійної символіки, що можуть зачіпати або ображати почуття віруючих;

е) пропагує наркоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички, є порнографією, пропагує культ насильства та жорстокості, містить нецензурні слова та вирази тощо.

Позначення, які зображують або імітують: державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми); офіційні назви держав; емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій; офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки; нагороди та інші відзнаки.

Згідно з п. 1 ст. 6 Закону не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують або імітують:

державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми);

офіційні назви держав;

емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій;

офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки;

нагороди та інші відзнаки.

Заборона використання вказаних символів як знаків для товарів і послуг пов'язана з тим, що вони мають офіційний характер і в свідомості споживачів завжди асоціюються з їх носіями, а отже, здатні ввести покупців в оману щодо дійсного походження позначеного товару.

Не допускається також будь-яка стилізація, відтворення чи імітація державної символіки в знаках.

Неохороноздатною імітацією повинно визнаватись не використання елементів, що часто входять в герби, такі як сонце, лев, птахи і т.д., а застосування сукупності таких елементів, що являють собою геральдичну характеристику, яка відрізняє одну емблему від іншої.

Такі позначення можуть бути включені до знака як елементи, що не охороняються, якщо на це є згода відповідного компетентного органу або їх власників.

Компетентним органом щодо назви «Україна» є колегіальний орган, утворений центральним органом виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності, яким є *Комісія щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційні назви держави «Україна», до*

знака для товарів і послуг. Використанням офіційної назви держави «Україна» вважається внесення позначення до знака елемента, що містить офіційну назву держави «Україна», написану літерами української та/або іншої абетки, міжнародний код України «UA», визначений згідно зі Стандартом Міжнародної організації із стандартизації ISO 3166 та Стандартом Всесвітньої організації інтелектуальної власності ST.3.

Відповідно до ст. 6 Паризької конвенції про охорону промислової власності, у випадку, коли використання позначення з офіційною символікою не створює у громадськості враження про наявність зв'язку між власником знака та утворенням, яке користується даною символікою, а також якщо дії власника не спрямовані на формування у споживачів уявлення про існування такого зв'язку, зазначені вище символи можуть використовуватись в складі товарних знаків.

Відповідно до тієї ж статті Паризької конвенції заборона застосування офіційних знаків та клейм контролю і гарантії діє лише у випадках, коли знаки, що містять їх, призначені для використання на товарах того ж гатунку чи подібних до них.

Для застосування цих положень країни Союзу повинні повідомляти одна одній при посередництві Міжнародного бюро список державних емблем, офіційних знаків і клейм контролю і гарантії, які вони бажають чи побажають надалі поставити в повному обсязі чи з деякими обмеженнями під охорону ст. 6 тер, а також повідомляти про всі наступні зміни, що вносяться до цих списків. Кожна держава Союзу повинна вчасно надавати для публічного ознайомлення знаки, що їй надіслані.

Проте таке повідомлення не обов'язкове відносно державних прапорів.

Громадяни кожної країни, які мають дозвіл використовувати державні емблеми, офіційні знаки і клейма своїх країн, можуть користуватися ними навіть за наявності їх подібності з такими ж знаками іншої країни.

Країни Союзу зобов'язуються забороняти використання у торгівлі державних гербів інших країн Союзу за відсутності на це дозволу, якщо таке використання може ввести в оману щодо походження продукту.

Позначення, що не мають розрізняльної здатності та не набули такої внаслідок використання.

В п. 4.3.1.4. Правил зазначено, що до позначень, що не мають розрізняльної здатності, відносяться:

1. позначення, які складаються лише з однієї літери, цифри, лінії, простої геометричної фігури, що не мають характерного графічного виконання.

До таких позначень відносяться літери, цифри і їх сполучення, в тому числі аббревіатури, що не сприймаються як слово або важко читаються на українській мові. Але такі позначення можуть стати охороноздатними, якщо вони виконані в характерній графічній манері, завдяки якій позначення за своєю композицією стає зображальним знаком.

До числа охороноздатних сполучень літер можна віднести позначення, що являють собою аббревіатури, які завдяки своєму фонетичному малюнку

легко сприймаються і відображаються, є легкими для запам'ятовування і реклами.

Охороноздатними є позначення, у яких голосні і приголосні звуки розташовані у певному порядку. Так, охороноздатними будуть позначення, у яких голосний звук знаходиться всередині, наприклад ВАЗ. Охороноздатними також будуть абрєвіатури, які можна розбити на склади. Позначення, які складаються виключно з приголосних звуків не можуть отримати правову охорону. Але це не стосується загальновідомих знаків, наприклад BMW.

Якщо в позначенні голосний звук знаходиться на початку або в кінці абрєвіатури, то питання про його охороноздатність вирішується експертизою шляхом пошуку фонетично схожого слова і порівняльного аналізу слова і позначення.

До позначень, що складаються з ліній, простих геометричних фігур, що не мають характерного графічного виконання відносяться позначення, що містять єдиний елемент, наприклад зображення трикутника, кола, квадрата, а також прості сполучення цих елементів. Такі позначення не можуть одержати правову охорону, оскільки не можуть виконувати основну функцію знаків для товарів і послуг – індивідуалізувати товари і послуги.

Але в кожному конкретному випадку необхідно оцінювати розрізняльну здатність фігури або лінії або їх сполучення, а також приймати до уваги вид товару, його розмір, матеріал, з якого він виготовляється, і спосіб нанесення знаку для товарів і послуг.

2. реалістичні зображення товарів, якщо вони заявляються на реєстрацію як знак для позначення цих товарів;

3. тривимірні об'єкти, форма яких обумовлена виключно функціональним призначенням, якщо такий об'єкт заявляється як знак;

4. загальноживані скорочення;

5. позначення, які тривалий час використовувались в Україні кількома виробниками як знаки для товарів, що мають спільну якість або інші характеристики, і втратили розрізняльну здатність як індивідуальні знаки відносно таких товарів.

Загальноживані позначення, символи і терміни.

Відповідно до п. 4.3.1.5. Правил до позначень, що є загальноживаними для товарів певного виду, належать позначення, які використовуються для певних товарів і які, внаслідок їх тривалого використання для одного й того ж товару або товару такого ж виду різними виробниками, стали видовими або родовими поняттями.

Вищесказане можна розглянути на прикладі слова «ескімо»: це слово викликає у свідомості чіткий асоціативний зв'язок з певним видом морозива відповідної форми, глазурованого шоколадом і, відповідно, воно не може бути зареєстровано у якості товарного знака для морозива, оскільки буде прямо вказувати на вид товару.

П. 4.3.1.6. Правил визначається, що до позначень, які являють собою *загальноживані символи*, належать, як правило, позначення, що символізують галузь господарства чи сферу діяльності, до яких належать товари чи послуги, для яких реєструється знак; умовні позначення, що застосовуються в різних галузях науки і техніки. Такі позначення спочатку могли використовуватись як знаки для товарів і послуг, але так як їх стали використовувати незалежно один від одного різні виробники в одній і тій же області діяльності, вони втратили ознаки, що властиві знакам для товарів і послуг. Наприклад, зображення голки з ниткою або ножиць для швейної промисловості, циркуля для конструкторського бюро, чаші і змії для фармацевтики.

До позначень, які являють собою *загальноживані терміни*, відносяться лексичні одиниці, характерні для конкретних галузей науки і техніки («радиус», «синус», «ампер», «ват»).

Загальноживані символи і терміни є перешкодою для реєстрації знака, якщо знак заявлено для товарів і послуг, які відносяться до тієї ж галузі, що і загальноживані символи і терміни.

Описові позначення.

Не можуть реєструватися як знаки позначення, що вказують винятково на час, спосіб, місце виробництва товару, на вид, якість, властивості, кількість, склад, вагові співвідношення, призначення, цінність товару або інші дані, що мають винятково описовий характер. Але дистинктивність позначення повинна оцінюватись саме по відношенню до тих товарів або послуг, щодо яких застосовується знак для товарів і послуг.

Можна виділити дві категорії описових позначень. До першої відносяться ті, що широко застосовуються в торговій практиці і повинні безперешкодно використовуватись в подальшому.

Наприклад, неохороноздатними є позначення хвалебного характеру по відношенню до будь-яких товарів: «екстра», «люкс», «супер», «чудовий», «популярний» і т.д., а також позначення, що описують якості товарів, які маркуються, наприклад, для годинників – «точність», для продовольчих товарів – «висококалорійний», «екологічно чистий», «що легко засвоюється», «який не псується».

До описових позначень другої категорії належать ті, які безпосередньо характеризують сутність та вид позначуваних товарів. На відміну від позначень першої категорії, вони можуть бути зареєстровані для маркування продукції, стосовно якої описовий характер не проявляється. Наприклад, такі як "Creme-22" для косметичних товарів, "Monolith" для конструкції із залізобетону. Такі позначення можуть отримати правову охорону відносно інших товарів.

Elastic – вказує на якість та властивості товару;

Люкс, супер – якість товару, що має хвалебний характер;

20 штук – вказує на кількість товару;

For men – призначення товару;

Ціна 7 грн. – цінність товару;

Зроблено в Україні – місце виготовлення;
1998 – дата виготовлення.

Описовими також будуть позначення загального мовного фонду, такі як: international, general.

До описових відносяться також слова, що не мають фантазійного характеру і складаються з загальноприйнятих скорочень найменувань галузей: «Промстрой», «Местпром».

Вважається, що знак в цілому може повідомляти про ті або інші достоїнства виробу, але не прямо, а в алегоричній формі, з використанням аналогій, тим самим створюючи образ певних споживчих властивостей виробу (наприклад, "Dandy" – для чоловічих сорочок, "Ягуар" – для спортивних автомобілів).

Слід зазначити, що введення описових елементів другої категорії в знак для товарів і послуг допускається на практиці. Але їм не надається юридичного значення і на них не поширюється правова охорона, що надається знаку. Або вони можуть реєструватись для товарів або послуг, для яких їх описовий характер не проявляється.

Позначення може бути визнано описовим, якщо воно містить домінуючий описовий елемент.

Коли позначення включає описовий елемент, який не є домінуючим, слід оцінювати його розрізняльну здатність в цілому, без розділення позначення на окремі частини. Але при необхідності слід приймати до уваги смислове та (або) просторове значення такого елемента.

Відповідно до п. 4.3.1.8. Правил, позначення, що не мають розрізняльної здатності та не набули такої внаслідок використання, загальноживані позначення, символи та терміни, описові позначення можуть включатись як елементи, що не охороняються. При цьому має прийматись до уваги смислове та просторове значення елемента.

Оманливі позначення

Оманливі позначення – це позначення або його елементи, які містять відомості, що однозначно сприймаються споживачем як неправдиві, неправильні, або як такі, що не відповідають дійсності щодо властивостей або інших якісних характеристик товарів або характеру послуг, походження товарів або послуг, а також відомості, що спотворюють істину, або свідомо видаються як істинні. Якщо такі відомості у позначенні є очевидним фактом і не потребують доказів або пояснень, позначення в цілому вважається оманливим.

Позначення може бути визнане оманливим або таким, що здатне вводити в оману, коли є очевидним, що воно в процесі використання як знака не виключає небезпеку введення в оману споживача.

Питання про те, чи являється позначення оманливим розглядається по відношенню до тих товарів щодо яких зареєстровано позначення. Одне й те ж позначення по відношенню до одних товарів може бути визнано описовим, по відношенню до інших – оманливим, по відношенню до третіх – фантазійним.

Для того, щоб визначити, чи є дане позначення оманливим, необхідно проаналізувати смислове значення кожного елементу позначення.

Якщо елементи позначення можна віднести до оманливих, але неправдоподібних, позначення недоцільно визнавати оманливим. Наприклад, позначенню, що включає словесний елемент «сік» по відношенню до товару «вода мінеральна» недоцільно надавати правову охорону, так як дане позначення буде оманливим. А такому позначенню як «нектар життя» по відношенню до товару «вода мінеральна» скоріш за все може бути надана правова охорона, так як воно хоч і оманливе (нектар – солодкий сік, що виділяється квітками медоносних рослин), але не є правдоподібним.

Оманливим є позначення «Natural» по відношенню до товарів із синтетики, чи позначення «Массандра» заявлене іноземною фірмою.

Позначення, що відображають лише форму, що обумовлена природним станом товару чи необхідністю отримання технічного результату, або яка надає товаріві істотної цінності.

Під формами, що відображають сутність товару, слід розуміти ті, які неможливо відокремити від самих товарів (наприклад, форма парасольки).

До таких позначень відносяться насамперед об'ємні позначення, які не мають ніякого оригінального виконання або, «оригінальність» якого складається лише в тому, що товар, форма якого заявляється на реєстрацію, виготовлено із коштовного металу.

Проста пляшка стандартної форми, яка заявляється на реєстрацію щодо товару – пляшки, не має розрізняльної здатності і не може бути зареєстрована як знак. Проте, якщо заявляється об'ємне позначення пляшки у вигляді, наприклад, козака чи шпаги, то таке об'ємне позначення може бути зареєстровано для товару – пляшки.

Якщо об'ємні позначення являють собою форму частин товару або самого товару таке позначення можна віднести до таких, що вказують на вид товару чи його функціональне призначення.

Форма об'ємного позначення може бути обумовлена не лише функціональними властивостями, що притаманні товару (або його частині) чи упаковці як таким, але і їх утилітарними властивостями (пов'язаними з практичним застосуванням, використанням), що є наслідком оригінального виконання.

Утилітарність недоцільно розглядати як підставу для відмови в наданні правової охорони. Наприклад, легке і безболісне ковтання, що обумовлене оригінальною формою таблетки, що була заявлена як знак, не може бути перешкодою для надання правової охорони і розглядатись як функціональність.

До позначень, що відображають лише форму, яка надає товару істотної цінності, відносяться позначення, форма яких примітна лише своїм декоративним оформленням, і цінність товару підвищується лише тільки

завдяки зовнішній привабливості знака, а не завдяки якості і популярності цього товару.

Відносні підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг.

Позначення, надання правової охорони яким може нанести збитки третім особам, відносяться до групи позначень, що не реєструються з відносних підстав.

Не можуть бути зареєстровані як знаки позначення, *які є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати з:*

знаками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи для таких самих або споріднених з ними товарів і послуг;

міжнародними знаками, що охороняються в Україні згідно з Мадридською угодою;

добревідомими в Україні знаками, що охороняються відповідно до статті 6 bis Паризької конвенції;

фірмовими найменуваннями, що відомі в Україні і належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання до Установи заявки щодо таких же або споріднених з ними товарів і послуг;

кваліфікованими зазначеннями походження товарів.

Такі позначення можуть бути лише елементами, що не охороняються, знаків осіб, які мають право користуватися вказаними зазначеннями;

знаками відповідності (сертифікаційними знаками), зареєстрованими у встановленому порядку.

Не реєструються як знаки позначення, які відтворюють:

промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам;

назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитати і персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їх правонаступників;

прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети і факсиміле відомих в Україні осіб без їх згоди.

3. Обсяг надання правової охорони торговельної марки

Обсяг правової охорони, що надається, визначається зображенням знака та переліком товарів і послуг, внесеними до Реєстру, і засвідчується свідоцтвом з наведеними у ньому копією внесеного до Реєстру зображення знака та переліком товарів і послуг.

Товарні знаки реєструються відносно конкретних товарів/послуг у точно зазначених класах і права на них охороняються саме для цих, точно визначених товарів/послуг у зареєстрованих класах.

Саме в межах цих класів при державній експертизі буде оцінюватись тотожність або схожість до ступеню змішування позначення, що заявляється на реєстрацію із зареєстрованими або заявленими на реєстрацію позначеннями для однорідних товарів і послуг.

Ці товари і класи вказуються в Заявці на реєстрацію товарного знака, а потім відображаються у Свідоцтві.

Ці класи групуються відповідно до МКТП (Ніщцька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг). МКТП систематизує товари і послуги по класах з урахуванням галузевої приналежності і сфери діяльності, визначаючи для кожного товару чи послуги рубрику, що дозволяє ідентифікувати їх. Усього класів - 45.

Класи товарів йдуть з 1-го по 34-й клас.

Класи послуг - з 35-го по 45-й клас.

На даний час діє 10 редакція МКТП.

4. Адміністративна процедура по оформленню прав на знак для товарів і послуг.

Право на подачу заявки на видачу свідоцтва на знак для товарів і послуг має будь-яка фізична чи юридична особа чи об'єднання осіб.

Для отримання свідоцтва необхідно подати заявку в Укрпатент, оформлену відповідно до Правил складання та подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг (затв. наказом Державного патентного відомства України від 28 липня 1995 року № 116) а також сплатити збір за подачу заявки.

Український заявник може вести справи з Укрпатентом самостійно або через свого представника по довіреності. Іноземний заявник – через представника з питань інтелектуальної власності (патентного повіреного).

Заявка повинна містити:

- заяву про реєстрацію знака;
- зображення знака, що заявляється;
- перелік товарів і послуг, для яких заявник просить зареєструвати знак, згрупованих за МКТП;
- документ про оплату збору за подання заявки, в тому числі за експертизу.

При необхідності до заявки можуть додаватись документи, які можуть бути використані при винесенні рішення по заявці:

- копія попередньої заявки, засвідчена відомством країни подання, якщо заявник бажає скористатись правом на конвенційний пріоритет;
- документ, що підтверджує показ експонатів з використанням заявленого знака на офіційній або на офіційно визнаній міжнародній виставці, якщо заявник бажає скористатися правом виставкового пріоритету;
- довіреність на ім'я представника, якщо заявка подається через такого;
- документи, що підтверджують право заявника на використання у заявленому позначенні елементів, про які йдеться у пункті 1 статті 6 Закону (державні герби, прапори і т.д.).

Документи оформлюються українською мовою і повинні стосуватись одного знака. Позначення, що відрізняється від заявленого позначення будь-яким елементом, вважається іншим позначенням.

Пріоритет – першість у поданні заявки.

Конвенційний пріоритет. Заявник може скористуватись правом пріоритету, якщо протягом 6 місяців до дати подачі заявки в Укрпатент, знак був заявлений на реєстрацію в будь-якій іншій країні-учасниці Паризької конвенції.

Виставковий пріоритет. Заявник може скористатись правом пріоритету, якщо товар, маркований таким знаком, експонувався на офіційних або офіційно визнаних міжнародних виставках, проведених на території держави - учасниці Паризької конвенції протягом 6 місяців до дати подачі заявки в Укрпатент. Заявник має право вносити зміни чи доповнення в матеріали заявки, але за умови, що вони не змінюють суті заявленого знака, внесені до дати видачі свідоцтва, засвідчені підписом заявника і за наявності документа про сплату збору за внесення змін.

Експертиза заявки здійснюється у відділі знаків для товарів і послуг Укрпатенту і складається з формальної та кваліфікаційної експертизи (експертизи по суті).

У ході розгляду заявки і перевірки відповідності заявленого позначення умовам охороноздатності с заявником ведеться листування у вигляді запитів, повідомлень чи рішень по заявці.

Будь-яке рішення по заявці може бути оскаржене заявником шляхом подачі заперечення в Апеляційну палату Держдепартаменту або в судовому порядку протягом 2 місяців від дати одержання рішення чи копій затребуваних матеріалів.

Під час формальної експертизи:

встановлюється дата подання заявки;

заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам;

документ про сплату збору за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам.

За відповідності матеріалів заявки встановленим вимогам та наявності документа про сплату збору за подання заявки заявнику надсилається повідомлення про встановлену дату подання заявки.

Під час кваліфікаційної експертизи перевіряється відповідність заявленого позначення умовам надання правової охорони.

1 етап. Позначення перевіряється щодо наявності абсолютних підстав для відмови у наданні правової охорони.

2 етап. Позначення перевіряється щодо наявності відносних підстав для відмови у наданні правової охорони.

При перевірці позначень на тотожність і схожість:

- проводять пошук тотожних або схожих позначень;

- визначають ступінь схожості заявленого позначення та виявлених при проведенні пошуку позначень;

- визначають однорідність товарів і/або послуг, для яких заявлено знак, в порівнянні з товарами і/або послугами, для яких зареєстровані або заявлені тотожні або схожі знаки, виявлені під час пошуку.

5. Права, що впливають зі свідоцтва на знак для товарів і послуг.

Право власності на знак засвідчується свідоцтвом. Строк дії свідоцтва становить 10 років від дати подання заявки і продовжується за клопотанням власника свідоцтва щоразу на 10 років, за умови сплати відповідного збор

Права, що впливають із свідоцтва, діють від дати подання заявки. Строк дії свідоцтва продовжується за умови сплати відповідного збору.

Приклад свідоцтва на торговельну марку зареєстровану в Україні

Власник свідоцтва на знак для товарів і послуг має право користуватись та розпоряджатись ним за власним розсудом.

Використанням знака визнається:

нанесення його на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вівіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);

застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано;

застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет.

Знак визнається використаним, якщо його застосовано у формі зареєстрованого знака, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованого знака лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому відмітності знака.

Виключне право власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстрований знак не поширюється на:

здійснення будь-якого права, що виникло до дати подання заявки або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки;

використання знака для товару, введеного під цим знаком в цивільний оборот власником свідоцтва чи за його згодою, за умови, що власник свідоцтва не має вагомих підстав забороняти таке використання у зв'язку з подальшим продажем товару, зокрема у разі зміни або погіршення стану товару після введення його в цивільний оборот;

некомерційне використання знака;

усі форми повідомлення новин і коментарів новин;

добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес.

Право розпорядження полягає також в можливості власника свідоцтва на підставі відповідного договору передати права на зареєстрований знак будь-якій іншій особі або ж надати дозвіл на його використання. Власник свідоцтва може передавати право власності на знак повністю або відносно частини зазначених у свідоцтві товарів і послуг.

Ліцензійний договір повинен містити умову про те, що якість товарів і послуг, виготовлених чи наданих за ліцензійним договором, не буде нижчою від якості товарів і послуг власника свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

Передача права власності на знак не допускається, якщо вона може стати причиною введення в оману споживача щодо товару і послуги або щодо особи, яка виготовляє товар чи надає послугу.

Договір про передачу права власності на знак і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

Лекція № 4. Правова охорона фірмових найменувань та зазначень походження товару

1. Поняття фірмового найменування та його функції
2. Вимоги до фірмових найменувань
3. Суб'єкти права на фірмове найменування
4. Майнові права на фірмові найменування
5. Фірмове найменування і найменування юридичної особи

1. Поняття фірмового найменування та його функції

Фірмові найменування служать для розпізнавання суб'єктів підприємницької діяльності і виділення їх серед інших. Якщо знак для товарів і послуг дозволяє відрізнити товари або послуги підприємства, то фірмове найменування вказує на суб'єкта підприємницької діяльності без будь-якого посилання на товари або послуги і характеризує репутацію й положення особи в цілому.

Фірмове найменування – це словесне позначення у вигляді повного або скорочених імені, прізвища, будь-якого вигаданого слова, словосполучення тощо, яке дозволяє індивідуалізувати фізичну або юридичну особу (суб'єктів підприємницької діяльності) та виокремити їх самих з-поміж інших осіб, та не вводить в оману споживачів і третіх осіб щодо справжньої їх діяльності.

У фірмових найменуваннях зазвичай виділяють так звану основну частину (корпус фірми) та допоміжну.

Основна частина може включати вказівки щодо виду особи (обмеження за організаційно-правовою формою: повне, командитне, акціонерне товариство, виробничий кооператив, державне, приватне, суб'єкт підприємницької діяльності тощо), предмету діяльності (обмеження щодо напрямку діяльності особи – науково-дослідне, сільськогосподарське, виробниче тощо), належності до певних осіб (підпорядкованості певним особам). Допоміжна частина поділяється на обов'язкову та факультативну. Обов'язкова включає відмітний елемент (спеціальну назву), що може бути оригінальними словами, іменами фізичних осіб, географічними назвами тощо. Факультативна частина може включати скорочену назву особи, слова "центральний", "спеціалізований", "головний" тощо.

Практика показує, що в якості фірмового найменування можуть використовуватись: прізвище власника фірми ("Форд", "Еріксон", "Сіменс"); вигадана назва ("Кодак", "Адідас", "Ессо"); відображення профілю діяльності фірми ("Дженерал Моторз", "Мобіл Ойл", "Фарбеніндастрі").

Найголовнішими функціями фірмових найменувань є:

- розрізняльна або дистинктивна;

- інформаційна (рекламна), оскільки фірмові найменування доводять до відома третіх осіб дані про конкретного суб'єкта підприємницької діяльності;
- функція гарантування якості товарів і послуг;
- функція попередження як споживачів, так і суб'єктів підприємницької діяльності щодо справжньої або істинної діяльності володільця фірмового найменування (запобіжна функція).

Об'єктом права на фірмове найменування є саме найменування, тобто відмітна назва суб'єкта підприємницької діяльності.

Використанням фірмового найменування можна вважати нанесення його на будь-який товар, вивіску, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним фірмовим найменуванням з метою пропонування його до продажу, пропонування для продажу, продаж, імпорт та експорт; застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги; застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Відповідно до Цивільного Кодексу України та Паризької конвенції про охорону промислової власності право інтелектуальної власності на фірмове найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є фірмове найменування частиною торговельної марки (мається на увазі, що якщо товарний знак, який містить фірмове найменування, не використовується, це не впливає на охорону фірмового найменування).

2. Вимоги до фірмових найменувань

Відповідно до ч. 1 ст. 489 ЦК правова охорона надається фірмовому найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

Тобто, якщо фірмове найменування є дистинктивним, воно охороняється на підставі використання, будучи зареєстрованим чи ні. Якщо воно не є дистинктивним, воно може одержати охорону після того, як набуло дистинктивність у результаті використання та відсутності тотожності або схожості до ступеня змішування з фірмовим найменуванням або знаком для товарів або послуг іншого суб'єкту підприємницької діяльності. У даному контексті дистинктивність буде означати, що споживач визнає найменування як посилання на специфічне джерело, яким є суб'єкт підприємницької діяльності.

Необхідно відмітити, що в ЦК України передбачена можливість осіб мати "однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються" (ч. 4 ст. 489), що відповідає законодавству

переважної більшості європейських країн. Це пов'язане з тим, що більша частка осіб діє в межах окремих міст, регіонів, селищ та їх діяльність не вводить в оману споживачів; або ж особи, що мають однакові фірмові найменування, випускають різні товари чи надають різні послуги.

Щодо фізичних осіб-підприємців в нормативних актах зазначається, що громадянин-підприємець має право заявити як фірмове найменування своє ім'я (ст. 159 ГК України). Використання у фірмовому найменуванні власного імені фізичної особи не визнається неправомірним, якщо до власного імені додається який-небудь відмітний елемент, що виключає змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця) (ст. 4 Закону України «Про недобросовісну конкуренцію»).

3. Суб'єкти права на фірмове найменування

Проблемним питанням, яке по-різному вирішується у ЦК України та ГК України, є коло суб'єктів, яким можуть належати права інтелектуальної власності на фірмове найменування. Частиною 1 ст. 159 ГК України визначено, що “суб'єкт господарювання – юридична особа або громадянин-підприємець може мати комерційне найменування”.

Поняття суб'єктів господарювання міститься у ст. 55 ГК України, якими, зокрема є: господарські організації, тобто юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України, інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; а також громадяни, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

До зазначених осіб входять також особи, які здійснюють некомерційну господарську діяльність, крім органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб (ст. 52 ГК).

Згідно з ч. 3 ст. 90 ЦК України “юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування”. До підприємницьких товариств ЦК України відносить господарські товариства та виробничі кооперативи. Таким чином, ЦК України прямо пов'язує можливість юридичної особи мати фірмове найменування зі здійсненням такою особою підприємницької діяльності. Щодо фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, то зі змісту ст. 90 ЦК України не вбачається їх право мати фірмове найменування (адже ця стаття визначає поняття юридичної особи). У той же час у главі 43 “Право інтелектуальної власності на комерційне найменування” положення щодо фірмових найменувань застосовуються без уточнення “осіб”, про яких йде мова (ч. 1 ст. 489 ЦК). Таким чином, якщо розглядати ст. 90 ЦК як спеціальну відносно глави 43, то за ЦК України лише підприємницькі товариства можуть мати фірмове найменування.

Слід зазначити, що володіння особою фірмовим найменуванням є її правом, а тому у господарському обігу можуть виступати суб'єкти, які не

мають фірмових найменувань, а користуються виключно своїм найменуванням, під яким вони зареєстровані, яке зазначене в установчих документах і являє собою ідентифікуючу ознаку відповідної особи як суб'єкта права.

4. Майнові права на фірмові найменування

Відносно фірмових найменувань існують лише майнові права інтелектуальної власності.

До таких належать:

- *право на використання фірмового найменування*, що передусім належить тільки суб'єкту права інтелектуальної власності. Якщо таких суб'єктів кілька, то виключне право на використання цього об'єкта належить їм спільно.
- *виключне право дозволяти використання фірмового найменування* іншим особам. Крім випадків, передбачених законом, ніхто інший не має права використовувати фірмове найменування без дозволу його власника.
- *виключне право перешкоджати неправомірному використанню фірмового найменування*, в тому числі забороняти його використання.

5. Фірмове найменування і найменування юридичної особи

Чіткого розмежування найменування юридичної особи та фірмового найменування в законодавстві України немає. Але необхідно пам'ятати і розуміти, що це дві абсолютно різні правові категорії. Нижче наведено основні розходження в правовому режимі найменування юридичної особи і фірмового найменування:

№ п/п		<i>найменування юридичної особи</i>	<i>фірмове найменування</i>
1	суб'єкти, що можуть мати найменування	юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми (п. 1 ст. 90 ЦК)	суб'єкти господарювання – юридичні особи, громадяни – підприємці (п. 2 ст. 90 ЦК, п. 1 ст. 159 ГК, ст. 55 ГК)
2	обов'язок мати найменування (фірмове найменування)	всі юридичні особи повинні мати найменування (як засіб їхньої індивідуалізації в цивільних правовідносинах) (п. 1 ст. 90 ЦК)	вказані в ЦК та ГК суб'єкти можуть, але не зобов'язані мати комерційне (фірмове) найменування (п. 2 ст. 90 ЦК, п. 1 ст. 159 ГК)
3	момент виникнення права	право на найменування виникає та охороняється з моменту державної	право на фірмове найменування виникає з моменту першого

		реєстрації (Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»)	використання цього найменування і охороняється без обов'язкового подання заявки на нього або його реєстрації і, незалежно від того, чи є фірмове найменування частиною торгової марки (п. 2 ст. 489 ЦК, ст. 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності)
4	внесення до реєстру	найменування юридичної особи вказується в її установчих документах та вноситься до єдиного державного реєстру (п. 3 ст. 90 ЦК)	реєстрація фірмового найменування не є обов'язковою; відомості про фірмові найменування можуть вноситись до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом, але це не є обов'язким; (п. 3 ст. 489 ЦК; п. 2 ст. 159 ГК); до того ж, це б суперечило положенням Паризької конвенції з охорони промислової власності. Крім того в Україні на даний час не існує реєстру фірмових найменувань.
5	використання третіми особами найменування юридичної особи (фірмового найменування)	юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи (п. 5 ст. 90 ЦК; ст.ст. 23, 27 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»)	особи можуть мати однакові фірмові найменування, якщо це не вводить в оману споживачів відносно товарів, які ними виготовляються, та (або) реалізуються, та послуг, що ними надаються (п. 4 ст. 489 ЦК)

Таким чином, найменування суб'єктів підприємницької діяльності, що фіксуються у реєстраційних картках, не є фірмовими найменуваннями, і, відповідно, вимоги закону, що є обов'язковими для визначення змісту

найменування суб'єктів підприємницької діяльності при державній реєстрації, – не поширюються на вибір змісту фірмового найменування.

Слід відмітити, якщо найменування особи не відповідає вимогам положень нормативних актів, що регулюють питання фірмових найменувань, або в установчих документах особи не зазначено, що її найменування є одночасно фірмовим найменуванням, відповідні положення адміністративного, кримінального законодавства щодо захисту фірмових найменувань не можуть бути застосовані для захисту найменування юридичної особи.

Лекція № 5. Правова охорона винаходів і корисних моделей

1. Поняття та об'єкти винаходу (корисної моделі).
2. Об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями).
3. Умови придатності винаходу (корисної моделі) до набуття права інтелектуальної власності на них.
4. Об'єм правової охорони винаходу (корисної моделі).
5. Набуття прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).
6. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

1. Поняття та об'єкти винаходу (корисної моделі).

Винахід (корисна модель) - результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Коли Ви чуєте про винахід, що саме Вам спадає на думку? Зазвичай людина відразу уявляє собі щось масштабне, за типом винайдення колеса, парового двигуна, адронного колаедра чи мережі Інтернет. Проте, винаходи можна розділити на дві групи:

1. *Революційні* – це винаходи, які змінили сприйняття світу, розподіл праці тощо. Їм передують велика праця вчених, винахідників, які створювали передумови до прориву у техніці або технології.

2. *Еволюційні* – послідовне вдосконалення існуючого об'єкта

Такий ОПВ, як корисна модель, розглядається як форма охорони винаходу. В різних країнах до цього об'єкту ставляться по різному.

Зазвичай, корисні моделі розглядаються як «малі винаходи», або винаходи другого класу. Йдеться про правову охорону промислових новинок, що є не такі значні, як винаходи. Механізм здійснення правової охорони корисних моделей подібний до загального механізму правової охорони винаходів, але він більш простий, дешевший і швидкий (якщо на отримання національного патенту на винахід, як правило необхідно витратити більше 2 років, а європейського – 4 роки, то права на корисну модель можна зареєструвати за півроку), що дуже важливо для малого бізнесу. Особливо великий попит на таку форму правової охорони відзначається в галузях, пов'язаних з механікою, електротехнікою, оптикою та приладобудуванням.

Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути:

продукт (зокрема, це може бути пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина);

Штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин означає сукупність клітин, що мають загальне походження і характеризуються однаковими, стійкими ознаками. Штами складають основу біотехнології і застосовуються в лікувальних, профілактичних цілях, як стимулятори розвитку рослин, тварин. До штамів мікроорганізмів відносяться бактерії, мікроскопічні гриби, дріжджі, лишайники, водорості, безхребетні тварини, консорціуми мікроорганізмів тощо.

процес (спосіб) (зокрема, виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології) (продукт, одержаний за допомогою процесу також одержує правову охорону).

Розмежування об'єктів винаходу має важливе правове значення, оскільки вид об'єкта визначає обсяг прав володільця об'єкта промислової власності, специфіку контрафактних дій тощо.

До пристроїв як об'єктів винаходу (КМ) належать машини, конструкції, механізми, прилади тощо. **Пристрій має такі ознаки:**

– наявність конструктивного елемента чи групи конструктивних елементів;

– наявність зв'язків між цими конструктивними елементами;

– взаємне розташування цих елементів;

– форма виконання елемента (елементів) або пристрою в цілому;

– форма виконання зв'язків між елементами;

– параметри та інші характеристики елемента (елементів) та їх взаємозв'язок;

– матеріали, з якого виготовлено елемент (елементи) або пристрій у цілому;

– середовище, що виконує функцію елемента.

Речовиною є штучно створене матеріальне утворення, що характеризується новизною сукупності взаємозалежних елементів. До речовин відносять: індивідуальні хімічні сполуки (високомолекулярні сполуки та об'єкти генної інженерії); композиції (суміші, сплави тощо); продукти ядерних перетворень (нові ізотопи тощо).

Штами мікроорганізмів, культури кліток чи тварин – є сукупністю органічних клітин, що мають однакові стійкі ознаки. Штами є основою біотехнологій, і створення нових штамів означає визначення умов їх вирощування, встановлення параметрів середовища, яке забезпечує їх збереження та ріст.

До способів як об'єктів винаходів належать процеси виконання дій над певними матеріальним об'єктом, що виконуються у визначеній послідовності з дотриманням певних правил та режимів

2. Об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями).

Відповідно до частини 3 статті 6 Закону **правова охорона не поширюється на такі об'єкти технології:**

сорти рослин і породи тварин;

біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів, а також продукти таких процесів;

компонування напівпровідникових виробів;

результати художнього конструювання;

хірургічні чи терапевтичні способи лікування людини або тварини, способи діагностики організму людини або тварини. Дія цього положення не поширюється на продукти (речовини або композиції), що застосовуються в діагностиці або лікуванні;

процеси клонування людини;

процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей;

використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей;

процеси змінювання генетичної ідентичності тварин, які можуть спричинити їх страждання без будь-якої істотної медичної користі для людей або тварин, а також тварин, виведених внаслідок такого процесу;

людський організм на різних стадіях його формування та розвитку, а також просте виявлення одного з його елементів, зокрема послідовності або частини послідовності гена. Дія цього положення не впливає на надання правової охорони винаходу, об'єктом якого є елементи людського організму поза організмом або одержані в інший спосіб, із застосуванням технічного процесу, включаючи послідовність чи часткову послідовність гена, якщо навіть структура цього елемента ідентична структурі природного елемента;

продукт або процес, який стосується рослини чи тварини, використання якого обмежується певним сортом рослин чи певною породою тварин;

продукт або процес, який стосується природного біологічного матеріалу, не відокремленого від свого природного середовища, або що не є продуктом технічного процесу.

Не визнаються винаходами (корисними моделями):

відкриття, наукові теорії та математичні методи;

методи інтелектуальної, господарської, організаційної та комерційної діяльності (планування, фінансування, постачання, обліку, кредитування, прогнозування, нормування тощо);

правила виконання фізичних вправ, проведення ігор, конкурсів, аукціонів;

проекти та схеми планування споруд, будинків, територій;

умовні позначення (дорожні знаки, маршрути, коди, шрифти тощо), розклади, інструкції;

комп'ютерні програми;

форма представлення інформації (наприклад, у вигляді таблиці, діаграми, графіка, за допомогою акустичних сигналів, вимовляння слів, візуальних демонстрацій, книг, аудіо- та відеодисків).

3. Умови придатності винаходу (корисної моделі) до набуття права інтелектуальної власності на них.

Однією з умов, за яких на винахід (корисну модель) може бути видано патент є те, що *публікація про них або їх використання не суперечитиме публічному порядку і суспільній моралі*.

Чинне законодавство не дає переліку тих винаходів (корисних моделей), публікація про які або їх використання будуть суперечити публічному порядку і суспільній моралі. Що стосується законодавства інших держав, то наприклад Директивою ЄС 98/44 з правового захисту біотехнологічних винаходів встановлено, що винаходами (корисними моделями), публікація про які чи використання яких суперечать суспільній моралі, вважаються, зокрема:

- процеси клонування людини;
- процеси змінювання через зародкову лінію генетичної totoжності людини;
- використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей;
- процеси змінювання генетичної totoжності тварин, які можуть завдати ним страждань без будь-якої суттєвої медичної користі для людини або тварин, а також тварин, що виникають внаслідок таких процесів.

Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

Корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною.

Винахід (корисна модель) визнається **новим**, якщо він не є частиною рівня техніки. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу повинні враховуватися лише окремо.

Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на державну реєстрацію в Україні винаходу (корисної моделі) (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата

пріоритету) передує тій даті, яка зазначена у частині четвертій цієї статті, і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

На визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 6 місяців до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні цієї частини

Новизна винаходу встановлюється стосовно рівня техніки, на дату пріоритету заявки на винахід.

Винахід визнається новим, якщо не знайдено об'єкт, в якому заявлені всі суттєві ознаки заявленого винаходу.

Дата пріоритету встановлюється по даті надходження заявки. За загальним правилом дата пріоритету встановлюється по даті надходження заявки. Але, пріоритет може бути заявлений по даті першої правильно оформленої заявки в кожному з країн-учасниць Паризької конвенції, якщо з цієї дати не пройшло більше 12 місяців (конвенційний пріоритет).

Винахід має **винахідницький рівень**, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки. При перевірці винахідницького рівня встановлюють відомість з рівня техніки впливу сукупності ознак заявленого винаходу на досягнення зазначеного заявником технічного результату. Якщо така відомість не встановлена, винахід визнається як такий, що відповідає умові винахідницького рівня.

Винахід (корисна модель) визнається **промислово придатним**, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.

Для встановлення промислової придатності винаходу перевіряють:

1. наявність у матеріалах заявки посилання на призначення заявленого об'єкта винаходу;
2. наявність у матеріалах заявки описаних засобів і методів, за допомогою яких можливе здійснення винаходу в тому вигляді, як він охарактеризований в будь-якому пункті формули.

4. Об'єм правової охорони винаходу (корисної моделі).

Обсяг правової охорони, що надається, визначається формулою винаходу або корисної моделі. Тлумачення формули здійснюється в межах опису винаходу, корисної моделі та відповідних креслень.

Формула - це коротке і чітке визначення сутності винаходу (корисної моделі) шляхом логічного вираження об'єкта винаходу (корисної моделі) сукупністю його суттєвих ознак.

Формула визнається такою, що виражає суть винаходу (корисної моделі), якщо вона містить сукупність його суттєвих ознак, необхідних для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

Призначення формули:

- вираження технічної сутності винаходу (корисної моделі);
- є засобом встановлення факту використання винаходу;
- дає інформацію відповідним спеціалістам про прогрес, що досягається винаходом (корисною моделлю) в області, до якої відноситься винахід (корисна модель).

5. Набуття прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Заявка повинна містити:

заяву про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі);
опис винаходу (корисної моделі);
формулу винаходу (корисної моделі);
креслення (якщо на них є посилання в описі);
реферат.

Опис повинен розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його (її) міг здійснити фахівець у зазначеній галузі. Опис починається із зазначення індексу рубрики діючої редакції МПК, до якої належить винахід (корисна модель), назви винаходу і містить такі розділи: галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель); рівень техніки; суть винаходу (корисної моделі); перелік фігур креслення (якщо на них є посилання в описі); відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Реферат складається лише для інформаційних цілей. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення рівня техніки.

Заявка на винахід повинна стосуватися одного винаходу або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдності винаходу).

Група винаходів визнається пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, якщо має місце технічний взаємозв'язок між цими винаходами, що виражається однією або сукупністю однакових чи відповідних суттєвих ознак, які визначають внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів, які розглядаються в сукупності.

Вимозі єдності може відповідати група винаходів, зокрема, якщо заявка стосується:

винаходів, один з яких призначений для одержання (виготовлення) іншого, наприклад, пристрій або речовина та процес одержання (виготовлення) зазначеного пристрою або речовини в цілому чи їх частини;

винаходів, один з яких призначений для здійснення іншого, наприклад, процес і пристрій для здійснення зазначеного процесу в цілому чи однієї з його дій;

винаходів, один з яких призначений для використання іншого (в іншому), наприклад процес або пристрій та його частина; процес і речовина, яка призначена для використання в зазначеному процесі;

нове застосування відомого пристрою або речовини та процес з їх новим застосуванням; нове застосування відомого пристрою або речовини та пристрій або композиція, складовою частиною яких вони є, тощо;

винаходів, які є об'єктами одного виду, однакового призначення і які забезпечують одержання одного і того самого технічного результату (варіанти).

Заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі.

Матеріали заявки, що надійшли до НОІВ, реєструються таким чином: проставляється дата надходження матеріалів заявки, якщо вони містять, принаймні, заяву про видачу патенту в довільній формі, викладену українською мовою;

присвоюється реєстраційний номер.

Зареєстровані матеріали заявки перевіряються на наявність документа про сплату збору за подання заявки в установленому розмірі.

Експертиза заявки складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), - кваліфікаційної експертизи і проводиться НОІВ відповідно до Закону та правил, встановлених на його основі центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності

1) До встановлення дати подання заявки здійснюється її **попередній розгляд (попередня експертиза)**.

У ході попереднього розгляду заявка, яка не містить пропозиції заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядається на предмет наявності в ній матеріалів, які можуть бути віднесені згідно із Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, до державної таємниці.

У разі наявності в заявці таких відомостей, а також, якщо заявка містить пропозицію заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, визначається Державний експерт з питань таємниць, до компетенції якого належить розгляд таких питань. Державному експерту надсилаються матеріали заявки для прийняття рішення щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

Якщо Державний експерт прийняв рішення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, то весь наступний розгляд заявки здійснюється в режимі секретності.

2) Під час проведення формальної експертизи:

встановлюється дата подання заявки;

визначається, чи належить винахід, що заявляється, до об'єктів, чи належить корисна модель, що заявляється, до об'єктів, та чи не належить винахід (корисна модель) до об'єктів

заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам та правилам, встановленим на його основі центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності;

сплачений збір за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам.

Якщо заявка на видачу патенту на винахід містить усі необхідні документи, дотримані вимоги до них, і заявлений винахід не належить до переліку об'єктів, яким не надається правова охорона, то заявнику надсилають повідомлення про завершення формальної експертизи і можливість проведення кваліфікаційної експертизи заявки.

Якщо заявка на видачу деклараційного патенту на корисну модель містить усі необхідні документи, дотримані вимоги до них, і заявлена корисна модель не належить до переліку об'єктів, яким не надається правова охорона, то заявнику надсилають рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модель.

Заявник повинен протягом 3 місяців від дати надходження до нього рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модель надіслати до Укрпатенту документ про сплату державного мита за його видачу. На підставі рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модель та наявності документа про сплату державного мита здійснюється державна реєстрація деклараційного патенту на корисну модель.

Після формальної експертизи заявка публікується, і запускається *процедура тимчасової правової охорони*. Заявник має право використовувати заявлений винахід, якщо таке використання не порушує прав, що впливають з уже діючих патентів. Заявник в цей час не має права заборонити використання свого винаходу, має лише право вимагати компенсацію за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки. Компенсацію може отримати лише після видачі патенту. Дія тимчасової правової охорони припиняється від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід чи повідомлення про припинення діловодства щодо заявки.

3) Під час проведення кваліфікаційної експертизи перевіряють:

формулу винаходу;

додаткові матеріали;

відповідність винаходу або групи винаходів умовам патентоздатності.

Якщо заявником подана заява про пріоритет, то додатково перевіряють наявність підстав для встановлення дати пріоритету.

Кваліфікаційна експертиза проводиться після одержання НОІВ відповідної заяви будь-якої особи та сплати збору за її проведення.

Кваліфікаційна експертиза проводиться лише за заявками на видачу патенту України *на винахід*. Під час кваліфікаційної експертизи перевіряється відповідність заявленого винаходу умовам патентоспроможності: новизні, промисловій придатності, винахідницькому рівню.

Кваліфікаційна експертиза проводиться після одержання закладом експертизи відповідної заяви будь-якої особи та документа про сплату збору за її проведення.

У разі позитивного рішення по кваліфікаційній експертизі щодо відповідності необхідним умовам патентоспроможності, заявнику після сплати мита та збору за публікацію та видачу патенту у місячний термін надсилається патент України на винахід.

Необхідно пам'ятати, що за підтримання дії патенту в силі необхідно сплачувати **щорічний збір**. Розміри зборів (це не постійна величина) розміщено на сайті Укрпатенту у розділі

«Збори». Річний збір за підтримання чинності патенту сплачується за кожний рік його дії, починаючи від дати подання заявки. Документ про першу сплату зазначеного збору має надійти до Установи не пізніше чотирьох місяців від дати публікації відомостей про видачу патенту. Документ про сплату збору за кожний наступний рік має надійти або бути відправленим до Установи до кінця поточного року дії патенту за умови сплати збору протягом його останніх чотирьох місяців.

6. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель)

Строк дії майнового права на винаходи та корисні моделі

Недоліком майнового права є його обмежений термін дії, після сплину якого об'єкт переходить у суспільне надбання і кожна зацікавлена особа може використовувати його без отримання відповідного дозволу.

Пріоритет, авторство і права на винахід та корисну модель засвідчуються патентом.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід становить 20 років від дати подання заявки до НОІВ. Якщо заявка подана на підставі міжнародної заявки, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід обчислюється від дати подання міжнародної заявки.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до НОІВ.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід та секретну корисну модель дорівнює строку засекречування винаходу або корисної моделі, але не може бути довшим за визначений згідно з цим Законом строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід або корисну модель.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, який є способом одержання продукту, поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом

Використанням винаходу (корисної моделі) визнається:

виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або знак, еквівалентну їй.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або знак, еквівалентну їй.

Не визнається порушенням прав на винахід таке його використання протягом строку додаткової охорони:

1) виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу з метою експорту до третіх країн, а також інші дії, які відповідно до цього Закону визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, з метою експорту до третіх країн;

2) виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу не раніше ніж за шість місяців до закінчення строку додаткової охорони з метою його зберігання для введення в обіг після закінчення строку додаткової охорони, а також інші дії, які відповідно до цього Закону визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, і його зберігання не раніше зазначеного строку.

Особа, яка має намір протягом строку додаткової охорони здійснювати виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу, зобов'язана при виготовленні продукту наносити на нього інформаційне маркування "UA Export/Для експорту".

Особа, яка має намір протягом строку додаткової охорони здійснювати виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу, письмово повідомляє НОІВ і власника сертифіката додаткової охорони про такий намір не пізніше, ніж за три місяці до початку використання винаходу.

У повідомленні заявника зазначаються його адреса, способи використання винаходу і ціль такого використання, номер і дата видачі сертифіката додаткової охорони. У разі виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, з метою експорту в повідомленні також зазначається номер дозволу компетентного органу третьої країни, до якої планується здійснювати експорт. НОІВ забезпечує опублікування відомостей, що містяться в повідомленні.

Виробник продукту або лікарського засобу, що містить продукт, зобов'язаний отримати письмові гарантії від усіх осіб, що за його замовленням здійснюють зберігання, експорт або вчиняють інші дії, які відповідно до цієї частини не визнаються порушенням прав на винахід, проте, що такий продукт або лікарський засіб, що містить продукт, не буде використаний інакше, ніж для експорту або зберігання у визначеному законом порядку.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, використання запатентованого винаходу (корисної моделі):

в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовується виключно для потреб зазначеного засобу;

без комерційної мети;

з науковою метою або в порядку експерименту;

за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо) з повідомленням володільця патенту одразу, як це стане практично можливим та виплатою йому відповідної компенсації.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, введення в господарський обіг виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі) продукту будь-якою особою, яка придбала його без порушення прав володільця.

Продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), вважається придбаним без порушення прав володільця патенту, якщо цей продукт був виготовлений і (або) після виготовлення введений в обіг володільцем патенту чи іншою особою за його спеціальним дозволом (ліцензією).

Не визнається порушенням прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), використання з комерційною метою винаходу (корисної моделі) будь-якою особою, яка придбала продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), і не могла знати, що цей продукт був виготовлений чи введений в обіг з порушенням прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі). Проте після одержання відповідного повідомлення володільця прав зазначена особа повинна припинити використання продукту або виплатити володільцю прав відповідні кошти, розмір яких встановлюється відповідно до законів або за згодою сторін. Спори щодо цих розрахунків та порядку їх виплати вирішуються у судовому порядку.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, ввезення на митну територію України у встановленому законом порядку товарів, виготовлених з використанням винаходу (корисної моделі), для досліджень та/або використання винаходу (корисної моделі) у дослідженнях, що проводяться з метою підготовки та подання інформації для реєстрації лікарського засобу.

Не визначається порушенням прав, що впливають із додаткової охорони прав на винаходи, визначені у статті 27⁻¹ цього Закону, виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу з метою експорту до третіх країн, а також інші дії, які відповідно до цього Закону визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, з метою експорту до третіх країн

Лекція № 6. Правова охорона промислових зразків

1. Поняття та ознаки промислового зразка.
2. Умови надання правової охорони промислового зразку.
3. Обсяг правової охорони промислового зразка.
4. Набуття прав інтелектуальної власності на промисловий зразок.
5. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок.

1. Поняття та ознаки промислового зразка.

Історично поява правової охорони промислових зразків тісно пов'язана з розвитком індустріалізації і технології масового виробництва. У Великій Британії першим законом, за яким промисловим зразкам надавалась правова охорона, був Закон 1787 року про нанесення малюнка і набивання лляних, бавовняних, міткалевих і муслінових тканин. Зазначений закон надавав правову охорону на період двох місяців «будь-якій особі, що винайде, нанесе малюнок і наб'є тканину або буде заставлена винайти, нанести малюнок і набити тканину, і стане власником будь-якого нового й оригінального зразка (чи зразків) для набивних лляних, бавовняних, міткалевих і муслінових тканин». Тим самим були визнані внесок і значення промислового зразка для текстильної промисловості, що розвивалася.

Дію першого закону незабаром було поширено Законом 1798 року про авторське право на здобутки скульптури. За другим законом надано правову охорону новим моделям, чи копіям виливків «людських чи тваринних фігур». За законом 1840 року надано правову охорону новим моделям чи копіям виливків «будь-якого об'єкта, що є предметом винаходу в скульптурі».

Наступний закон 1842 року поширив дію охорони на «усякий новий і оригінальний зразок, будь-який зразок застосовний для орнаменталізації будь-якого промислового виробу з будь-якого матеріалу...».

Аналогічним шляхом розвивалася охорона промислових зразків і у Франції. Зокрема, розвиток текстильної промисловості призвів до прийняття в 1806 році спеціального закону щодо промислових зразків. Була створена система депонування на всі площинні й об'ємні промислові зразки у всіх сферах промислової діяльності.

На сьогодні у всіх державах-учасниках Паризького союзу промисловим зразкам надається правова охорона.

Промисловий зразок є одним із об'єктів промислової власності, якому надається охорона в Україні відповідно до ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 року.

Міжнародні договори стосовно промислових зразків до яких приєдналася Україна:

1. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків (приєднання – 2002 рік).

2. Локарнська угода про міжнародну класифікацію промислових зразків (дата набрання чинності для України – 2009 рік).

Промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання, а саме в тій частині, яка візуально проявляється в зовнішньому вигляді виробу, характеризуючи його декоративне та естетичне вирішення.

В якості промислового зразка охороняються лише зовнішні, видимі у готовому виробі риси. Внутрішній устрій і конструкції не підлягають правовій охороні.

Оскільки промисловий зразок призначений для задоволення естетичних потреб, він наближається до творів образотворчого мистецтва, правова охорона яких здійснюється відповідно до норм АП. Відмінність полягає в тому, що у промислових зразків до уваги береться естетичне сприйняття, що отримало певне технічне рішення, а не його художня вартість як твору мистецтва. Крім того, якщо промисловий зразок не може бути відтворений промисловим способом, то такий виріб скоріш за все є твором мистецтва і охороняється АП.

Об'єктом охорони є не сам виріб, а зображення, що використовується чи втілюється в таких výroбах або продуктах (тобто концепція чи ідея), іншими словами втілення результату інтелектуальної діяльності людини саме у зовнішній вигляд виробу. Відмітною ознакою законодавства в сфері охорони промислових зразків довгий час було те, що зразку надавалась охорона тільки в тому випадку, якщо зразок можна було використовуватися в промисловості або по відношенню до виробів, виготовлених у великій кількості. Тобто, промисловий зразок міг охоронятись тільки у випадку, якщо він промислово придатний.

Промисловий зразок не повинен описувати і визначати природу, функцію або спосіб чого-небудь. Якщо при створенні пристрою вирішується суто технічна задача – це винахід, який характеризується технічними функціями. Якщо вирішується естетична задача – це промисловий зразок.

2. Умови надання правової охорони промислового зразку.

Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

Це можна трактувати так: об'єктом правової охорони промислового зразка є не виробу або продукти, а зображення, яке застосовується або відтворюється в таких výroбах або продуктах.

Промисловий зразок є орнаментальним (декоративним) аспектом виробу, який диктується виключно його призначенням.

Види промислових зразків:

1. *Об'ємні промислові зразки* являють собою композицію, в основі якої покладена розвинута об'ємно-просторова структура (наприклад, зовнішній вигляд меблів, с/г машини, люстри)

- упаковка (коробки), пляшки, пакети, ящики;
- зовнішній вигляд приладу, механізму, інструментів, обладнання;

Може бути як виріб у цілому, так і його частина (форма то колір автомобіля, дизайнерське рішення керма або фари).

2. *Площинні промислові зразки* являють собою композицію, в основі якої покладено двомірне лінійно-графічне співвідношення елементів, яке не може бути сприйнято візуально як об'ємне (конфігурація, орнамент). Наприклад, малюнок декоративних шпалер, килиму, хустки, тканини, плаката.

3. *Комбіновані промислові зразки* характеризуються загальними ознаками, властивими об'ємним і площинним зразкам.

Наприклад, зовнішній вигляд інформаційного табло, виставочної конструкції, посуду, на якому зображено малюнок, взуття, будівельної оздоблювальної плитки, циферблату годинника.

Для характеристики художньо-конструкторських рішень *виробів, що мають складну композицію, в основі якої лежить розвинена об'ємно-просторова структура* (наприклад, верстат, мотоцикл, сільськогосподарська машина і т.п.), використовуються, зокрема наступні ознаки:

- ✓ наявність композиційних елементів;
- ✓ взаємне розташування елементів;
- ✓ форма композиційних елементів.

Для характеристики художньо-конструкторських рішень *виробів з моноблочною композицією* (наприклад, телевізор, радіоприймач, щитовий прилад, скринька і т.п.), а також рішень, *побудованих на співвідношеннях елементарних геометричних об'ємів* (наприклад, меблевих секційних блоків), використовуються, зокрема, ознаки:

- ✓ склад і розподіл композиційних елементів;
- ✓ пластичне, графічне, кольорове і фактурне рішення цих елементів, що знаходяться, як правило, на фронтальній поверхні виробу.

Для характеристики художньо-конструкторських рішень, що мають *площинну композицію* (наприклад, тканини, килими, хустки і т.п.), використовуються зокрема, ознаки:

- ✓ лінійно-графічне співвідношення елементів орнаменту;
- ✓ колористичне рішення;
- ✓ характер фактури (переплетення ниток тканини).

Для характеристики художньо-конструкторських рішень *предметів одягу* використовуються, зокрема, ознаки:

- ✓ форма, що є об'ємною характеристикою моделі;
- ✓ пропорції, що визначають співвідношення частин між собою;
- ✓ силует, що є площинною характеристикою моделі;
- ✓ ритм, що визначає розмірне чергування яких-небудь елементів;

- ✓ деталі, тобто елементи, що накладаються на поверхню одягу на будь-якій її ділянці, їхня форма;
- ✓ обробка, тобто елемент, що не має функціонального значення з погляду утилітарне застосування виробу, що грає декоративну роль у рішенні моделі, використання якого може бути одночасно технологічним прийомом (наприклад, обробка краю одягу, зміцнення з'єднуючого деталі шва і т.п.);
- ✓ фурнітура (гудзика, гачки і т.п.);
- ✓ матеріал.

Для характеристики художньо-конструкторських рішень *комплектів (наборів)* виробів крім ознак, використовуваних для характеристики художньо-конструкторських рішень відповідних виробів, використовуються ознаки, що втілюють:

- ✓ характер взаємодії частин;
- ✓ співвідпорядкованість елементів;
- ✓ пропорційний лад як самих вихідних елементів, так і всього комплексу (набору) у цілому.
- ✓

Не можуть одержати правову охорону в якості промислових зразків:

1. такі промислові зразки, які суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності та моралі;
2. об'єкти архітектури (крім малих архітектурних форм), промислові, гідротехнічні та інші стаціонарні споруди;
3. малі архітектурні форми (наприклад, рішення зовнішнього вигляду наметів, телефонних будок, кіосків тощо) визнаються промисловими зразками в загальному порядку.
4. друкована продукція як така (безпосередньо текстовій інформації, змісту книг, газет, журналів може надаватись правова охорона відповідно до АП; разом з тим, обкладинки книг та журналів, конфігурація шрифту можуть одержати правову охорону як промислові зразки);
5. об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сипких або подібних до них речовин тощо (естетичне враження від використання таких рішень обумовлено гідродинамічними, світлодинамічними і кінематичними ефектами. Візуально зафіксувати і адекватно відтворити новий зовнішній вигляд виробу, що виникає від їх використання, непросто. Естетична цінність таких рішень в їх унікальності).

Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим.

Промисловий зразок визнається новим, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Укрпатенту або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

Крім того, у процесі встановлення новизни промислового зразка береться до уваги зміст усіх раніше одержаних заявок, за винятком тих, що

на зазначену дату вважаються відкликаними, відкликані або за ними прийняті рішення про відмову у видачі патентів і вичерпані можливості оскарження таких рішень.

Передбачено *виняток або спеціальний випадок розкриття інформації*, який не впливає на новизну промислового зразка.

Необхідною умовою є розкриття інформації протягом 6 місяців до дати подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

Виняток стосується розкриття промислового зразка:

- ✓ власником на офіційних або офіційно визнаних виставках;
- ✓ власником під час проведення експериментів, подання в друкованих виданнях або у працях наукових конференцій;
- ✓ без дозволу власника шляхом недобросовісного використання, порушення конфіденційності тощо.

На визнання промислового зразка патентоспроможним не впливає розкриття інформації про нього автором або особою, яка одержала від автора прямо чи опосередковано таку інформацію протягом шести місяців до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні цього пункту.

3. Обсяг правової охорони промислового зразка.

Обсяг правової охорони, що надається, визначається сукупністю суттєвих ознак промислового зразка, представлених на зображенні (фотографії) виробу.

Тлумачення ознак повинно провадитись в межах опису промислового зразка.

Макет – це просторове відтворення виробу в умовному матеріалі, який дає найбільш повне уявлення про зовнішній вигляд виробу.

Малюнок – це зображення виробу, яке виконується за допомогою графічних засобів.

Фотографія промислового зразка повинна давати повне, детальне уявлення про зовнішній вигляд виробу, яке дає змогу виявити його суттєві ознаки. Фотографія загального вигляду не відображає всі суттєві ознаки, якщо невірно вибрані ракурс, фон чи присутні бліки, тіні, сторонні предмети тощо.

Сутність промислового зразка характеризується сукупністю відображених на зображеннях його суттєвих ознак, які визначають зовнішній вигляд виробу з його естетичними та/або ергономічними особливостями.

Ознака належить до суттєвих, якщо вона впливає на формування зовнішнього вигляду виробу, якому притаманна така ознака.

Для розкриття суті промислового зразка описується сукупність його суттєвих ознак, відображених на зображеннях, з посиланням на них (а також на креслення загального вигляду, ергономічну схему, карту, якщо вони є в матеріалах заявки).

Ознака промислового зразка може вважатись суттєвою, якщо вона характеризує:

1. склад та кількість основних композиційних елементів;
2. форму та конфігурацію цих елементів;
3. їх пластичну характеристику;
4. характер графічного, кольорового, фактурного рішень тощо.

Суттєві ознаки є носіями естетичної своєрідності промислового зразка, стилістичною характеристикою.

4. Набуття прав інтелектуальної власності на промислового зразка.

Право на одержання патенту на промисловий зразок мають громадяни чи юридичні особи України або іноземних держав та їх правонаступники. Зокрема, *право на одержання патенту мають:*

- автор або його правонаступник;
- роботодавець автора або його правонаступник.

Охорона прав на промисловий зразок не надається автоматично. Для її отримання особа, яка бажає одержати патент і має на це право, повинна подати до Укрпатенту правильно оформлену заявку на видачу патенту на промисловий зразок.

Заявку складають відповідно до Правил складання та подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок, затверджених наказом Міністерство освіти і науки України від 18 лютого 2002 року № 110.

За подання заявки та видачу патенту, підтримання його чинності, продовження строку дії патенту сплачуються збори та держ. мито.

Порядок, розміри, строки їх сплати визначаються Порядком сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 та Декретом Кабінету Міністрів України «Про Державне мито» від 21 січня 1993 року № 7-93.

Сума збору, яку необхідно сплатити за подання заявки на видачу патенту на промисловий зразок залежить від кількості заявлених варіантів. За подання заявки на промисловий зразок, який містить один варіант сплачується збір у розмірі 800 грн.

Якщо заявка на промисловий зразок містить від 2 до 10 варіантів, за кожний варіант необхідно додатково сплатити збір у розмірі 100 грн.; якщо понад 10 варіантів – 350 грн.

За видачу патенту на промисловий зразок сплачується державне у мито у таких розмірах:

- для фізичних (юридичних) осіб, що постійно проживають (знаходяться) в Україні, – 1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- для фізичних (іноземних юридичних) осіб, що відповідно постійно проживають (знаходяться) за межами України, – 100 доларів США;

Заявка складається українською мовою і повинна містити:

- ✓ заяву про видачу патенту;
- ✓ комплект зображень виробу (власне виробу чи у вигляді його макета, або малюнка), що дають повне уявлення про його зовнішній вигляд;
- ✓ опис промислового зразка;
- ✓ креслення, схему, карту (якщо необхідно)

Заявка має стосуватися одного промислового зразка і може одночасно містити його варіанти.

Поняття «один промисловий зразок» застосовується як до одного виробу, так і до комплекту (набору) виробів (наприклад, меблевий гарнітур, сервіз тощо).

Частину виробу може бути заявлено, якщо вона може виконувати самостійну функцію, має завершену композицію, призначена для застосування і може бути використана у цілому ряді виробів (наприклад, фара, бампер, малюнок протектора).

Набір (комплект) може бути визнаний промисловим зразком, якщо до складу набору (комплекту) входять вироби, які виконують функції, відмінні одна від одної, але підпорядковані загальному призначенню, що вирішується набором (комплектом) у цілому.

З точки зору художнього конструювання всі вироби набору (комплекту) повинні мати спільність композиційного та стилістичного вирішення, наприклад чайний або столовий сервіз, набір інструментів, мебельний гарнітур тощо.

Варіантом промислового зразка може бути зовнішній вигляд виробів, що належать до однієї функціональної групи, до одного класу МКПЗ, подібні за сукупністю суттєвих ознак і мають відмінності в несуттєвих ознаках, які сприймаються візуально: наприклад, декілька стільців, що відрізняються один від одного фактурою, кольором декоративної оббивної тканини тощо.

Комплект зображень виробу (власне виробу чи у вигляді його макета або малюнка) повинен давати повне уявлення про зовнішній вигляд виробу.

Зокрема, комплект зображень тривимірного виробу може містити загальний вигляд виробу, вигляд спереду, зліва, справа, ззаду, зверху, знизу та зображення фрагментів виробу тощо.

Для двовимірного виробу достатньо, як правило, навести одне зображення.

Комплект зображень виробу з повторюваним малюнком має містити окреме зображення цього малюнка.

Комплект зображень виробу, який може трансформуватися (розчинятися, складатися тощо), такого як холодильник, пылесос, кухонний комбайн тощо, має містити окреме зображення такого виробу у трансформованому вигляді.

Комплект зображень набору (комплекту) виробів має містити зображення загального вигляду набору (комплекту) та зображення потрібних виглядів кожного виробу, що входить до набору (комплекту). Якщо

загальний вигляд набору (комплекту) виробів технічно неможливо представити на одному зображенні, комплект зображень набору (комплекту) виробів має містити зображення фрагментів набору (комплекту), сукупність яких дає повне уявлення про загальний вигляд набору (комплекту).

Зображення виробу, однією із суттєвих ознак якого є колір, наводяться в кольоровому виконанні. В іншому разі зображення виробу наводяться лише в чорно-білому виконанні.

Під час проведення експертизи:

1. встановлюється дата подання заявки;
2. визначається, чи належить об'єкт, що заявляється, до об'єктів, зазначених у пункті 2 статті 5 Закону;
3. заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам;
4. документ про сплату збору за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам.

В Україні експертиза на новизну не проводиться, а проводиться лише формальна експертиза. Тобто, патент на промисловий зразок видається під «відповідальність заявника». За відсутності новизни патент може бути визнаний недійсним у судовому порядку. При цьому оцінка новизни буде проводитись судовими експертами.

Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом.

Строк дії патенту на промисловий зразок становить 10 років від дати подання заявки і продовжується за клопотанням власника патенту, але не більш як на п'ять років.

Права, що впливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу за умови сплати річного збору за підтримання чинності патенту.

Використанням промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка.

Лекція № 7. Право інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності на комерційні таємниці.
2. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторські пропозиції.
3. Право інтелектуальної власності на сорти рослин та породи тварин.

1. Право інтелектуальної власності на комерційні таємниці.

Об'єкт комерційної таємниці зазвичай визначається в загальних виразах і включає методи продажу, методи розподілу, інформацію про споживача, рекламну стратегію, список постачальників і клієнтів, методи виготовлення і т.д.

Комерційна таємниця включає також секрети виготовлення, виробництва, надання послуг, іншу інформацію, яка може мати реальну або потенційну комерційну цінність.

Для комерційної таємниці, що має науково-технічний характер, не має значення її рівень. Це можуть бути як найпростіші технічні рішення, так і рішення, на які їх власник міг би отримати патент на винахід або корисну модель, але вважав за краще зберегти цей рішення в таємниці.

Таким чином, будь-яка конфіденційна інформація, яка дає підприємству певну перевагу над іншими конкурентами, може розглядатися в якості комерційної таємниці.

Недозволене використання такої інформації іншими особами, крім власника, розглядається як прояв недобросовісної конкуренції і порушення комерційної таємниці.

Неправомірним використання комерційної таємниці є впровадження її у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю.

Хоча остаточне рішення щодо питання про те, яка інформація вважається комерційною таємницею, залежатиме від обставин кожного окремого випадку. Відверто недобросовісна конкуренція щодо комерційної інформації включає промислове або торгове шпигунство, порушення контрактів і порушення довіри.

На відміну від винаходів (корисних моделей) комерційна таємниця не підлягає реєстрації, а охороняється шляхом встановлення заборони на її розголошення для осіб, які отримали доступ до такої інформації.

До комерційної таємниці відносяться рішення, які окремими фірмами зберігаються багато десятиліть в секреті. Наприклад, рецептура виготовлення напою «Кока кола» зберігається в секреті понад 100 років і застрахована від промислового шпигунства в 43 млн. дол. Більше 200 років не розкривається секрет виробництва одеколону «4711» у Німеччині. Близько 80 років

невідомий склад один з найкращих у світі французьких парфумів «Шанель № 5», які готуються більш ніж із 100 різних масел і есенцій.

Право на комерційну таємницю базується не на юридичній монополії правовласника, а на фактичній, тобто на ньому самому лежить головна турбота про те, щоб зберегти таку монополію.

Таким чином, *комерційна таємниця (ноу-хау)* – це інформація, щодо якої встановлено особливий режим охорони. Практично ж, *коли говорять про комерційну таємницю, то мають на увазі не стільки особливий об'єкт, скільки особливий спосіб захисту майнових прав.*

Відповідно до ст. 505 ЦК України, комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якої вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Закон України «Про інформацію» (ст. 30) визначає конфіденційну інформацію як різновид інформації з обмеженим доступом і надає можливість будь-якій юридичній особі самостійно визначати режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, а також встановлювати для неї систему (способи) захисту.

З правової точки зору комерційна таємниця є засобом захисту від недобросовісної конкуренції в рамках реалізації права на інтелектуальну власність. Це положення впливає також зі змісту пункту VIII статті 2 Конвенції 1967 року, яка заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності, учасником якої був колишній СРСР, а в даний час є і Україна.

Проблема захисту комерційної таємниці на сьогоднішній день є досить гострою, в першу чергу, через недостатню юридичну опрацьованість цього питання.

Комплексний характер правових відносин, пов'язаних з охороною комерційної таємниці, визначає коло юридичних норм, які регулюють ці відносини. До них слід віднести:

Закон України «Про інформацію» (оскільки комерційна таємниця є інформацією);

Закон України «Про державну таємницю»;

законодавство про інтелектуальну власність;

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (глава 4), оскільки посягання на таємницю – це різновид недобросовісної конкуренції;

Угода ТРІПС (вимагає захисту прав на комерційну таємницю як юридичних, так і фізичних осіб, а також приділяє особливу увагу захисту прав на комерційну таємницю, пов'язану з торгівлею фармацевтичними та сільськогосподарськими хімічними продуктами).

Право на комерційну таємницю не є винятковим правом, при цьому очевидно є принципова відмінність від прав інтелектуальної власності в цілому, оскільки принципово різні умови і механізми охорони, хоча об'єктом

охорони можуть бути одні й ті ж результати творчої діяльності. Для об'єктів інтелектуальної власності вимагається розкриття інформації, а для комерційної таємниці необхідно її збереження в таємниці.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці (ст. 506 ЦК України).

Комерційну таємницю слід відрізнити від державної таємниці. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну таємницю», під державною таємницею (також як і секретною інформацією) розуміється вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Для забезпечення взаємодії державних органів влади з підприємствами між самими підприємствами, між підприємствами та фізичними особами Урядом України встановлюється перелік відомостей, які не можуть становити комерційну таємницю. Такий перелік викладений у постанові Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційну таємницю» від 9 серпня 1993 № 611:

- ✓ установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами;
- ✓ інформація за всіма встановленими формами державної звітності;
- ✓ дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- ✓ відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць;
- ✓ документи про сплату податків і обов'язкових платежів;
- ✓ інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків;
- ✓ документи про платоспроможність;
- ✓ відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;
- ✓ відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Найбільш загальними критеріями віднесення інформації до комерційної таємниці є:

- отримання виграшу в часі для підприємства порівняно з конкуруючими фірмами;

- унікальність розробки;
- наявність новизни (нова функція споживання, нова технологія, застосування в нових областях);
- переваги техніко-економічних характеристик товару перед виробами конкурента;
- оригінальне застосування матеріалів, технологій;
- наявність переваг у ціновій конкуренції;
- значні трудовитрати для отримання інформації;
- монополії підприємства на інформацію за даним напрямком виробничо-комерційної діяльності;
- ймовірність використання інформації конкурентами в разі її опублікування;
- перспективи самостійного отримання відомостей, недоступних для конкурентів;
- можливість виходу на міжнародний ринок;
- ступінь впливу на формування у споживачів позитивного уявлення про фірму;
- можливість забезпечення збереження на підприємстві інформації у разі віднесення її до комерційної таємниці.

При віднесенні відомостей до комерційної таємниці зазвичай керуються економічною доцільністю, так як обмеження на користування інформацією може істотно заважати ефективному функціонуванню підприємства. Відомості зберігаються в таємниці в тому випадку, коли вони є складовою частиною основної якості виробу (наприклад, прилади та пристрої охорони, спеціальні замки, сейфи тощо) або технологія виготовлення товару така, що не дозволяє конкуренту в процесі реконструювання отримати приховані дані.

До комерційної таємниці можуть бути віднесені:

1. технологія виробництва;
2. технологічні прийоми та обладнання;
3. цінова і збутова політика;
4. дані, які можуть бути використані для нанесення шкоди репутації підприємства;
5. перспективні методи управління;
6. плани підприємства по розширенню (згортанню) виробництв;
7. інформація про кадри (плинність кадрів, провідні фахівці, місця їх роботи за сумісництвом);
8. результати і програми НДР;
9. факти ведення переговорів з питань купівлі-продажу;
10. виробничі, комерційні та фінансово-кредитні відносини з партнерами;
11. порівняльні характеристики власного асортименту і товарів конкурентів з точки зору якості, зовнішнього вигляду, упаковки і т.д

2. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторські пропозиції.

Раціоналізаторські пропозиції є результатом найпоширенішого виду технічної творчості – раціоналізації, яка за новизною і технічним рівнем є нижчою від винахідницької творчості. Проте за своєю доступністю будь-кому, масштабністю та деякими іншими факторами не поступається винахідництву. Саме своїм масовим застосуванням раціоналізаторські пропозиції іноді здатні давати більший економічний ефект, ніж винаходи. Економія від використання раціоналізаторських пропозицій у підсумку по державі буває більшою, ніж від використання винаходів.

Термін «раціоналізація» у широкому розумінні означає удосконалення, покращення чого-небудь. Раціоналізація здійснюється шляхом раціональних пропозицій, кожна з яких спрямована на покращення конкретного об'єкта, інструмента, машини, матеріалу, технології, організаційно-технічного чи організаційного стану.

Відповідно до ст. 481 ЦКУ *раціоналізаторською пропозицією* є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес.

Рішення задачі може вважатися раціоналізаторською пропозицією лише з моменту офіційного визнання її такою, що кваліфікується у встановленому порядку.

Необхідною умовою правової охорони раціоналізаторської пропозиції є правильне її оформлення. Оформлення прав на раціоналізаторські пропозиції починається зі складання й подачі заяви.

Свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію є правовстановлюючим документом, тобто без нього не можуть бути реалізовані будь-які права, надані раціоналізаторові чинним законодавством. Відсутність свідоцтва серйозно ускладнює захист прав раціоналізатора, оскільки суди оцінюють іноді факт відсутності свідоцтва як відсутність самого об'єкта права, тобто раціоналізаторської пропозиції.

Відповідно до *Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію* затв. наказом Державного патентного відомства України від 22 серпня 1995 р. № 129. свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію підтверджує визнання пропозиції раціоналізаторською, дату її подання, авторство і являє собою лист з відомостями про раціоналізаторську пропозицію.

Свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію містить:

- ✓ назву та, якщо є, фірмове найменування підприємства (організації, установи), що видає свідоцтво;
- ✓ назву раціоналізаторської пропозиції;
- ✓ прізвище автора, а у разі співавторства вказуються прізвища та ініціали всіх співавторів в алфавітному порядку;
- ✓ дату подання пропозиції;

- ✓ дату визнання пропозиції раціоналізаторською;
- ✓ номер, за яким вона зареєстрована в журналі реєстрації раціоналізаторських пропозицій;
- ✓ підпис керівника підприємства (організації, установи) із зазначенням його прізвища та ініціалів, що скріплюється печаткою.

Підприємство (організація, установа), яке прийняло до розгляду заяву на раціоналізаторську пропозицію, повинно її зареєструвати і протягом місяця з дати реєстрації прийняти щодо неї рішення. Після прийняття рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською автору (співавторам) має бути видане свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію.

Найбільш близькими до раціоналізаторської пропозиції за технологічними (технічними) рішеннями є об'єкти технічної творчості – винаходи і корисні моделі.

Найбільш близькими до раціоналізаторської пропозиції за організаційними рішеннями є відомості щодо комерційної таємниці у тому числі ноу – хау.

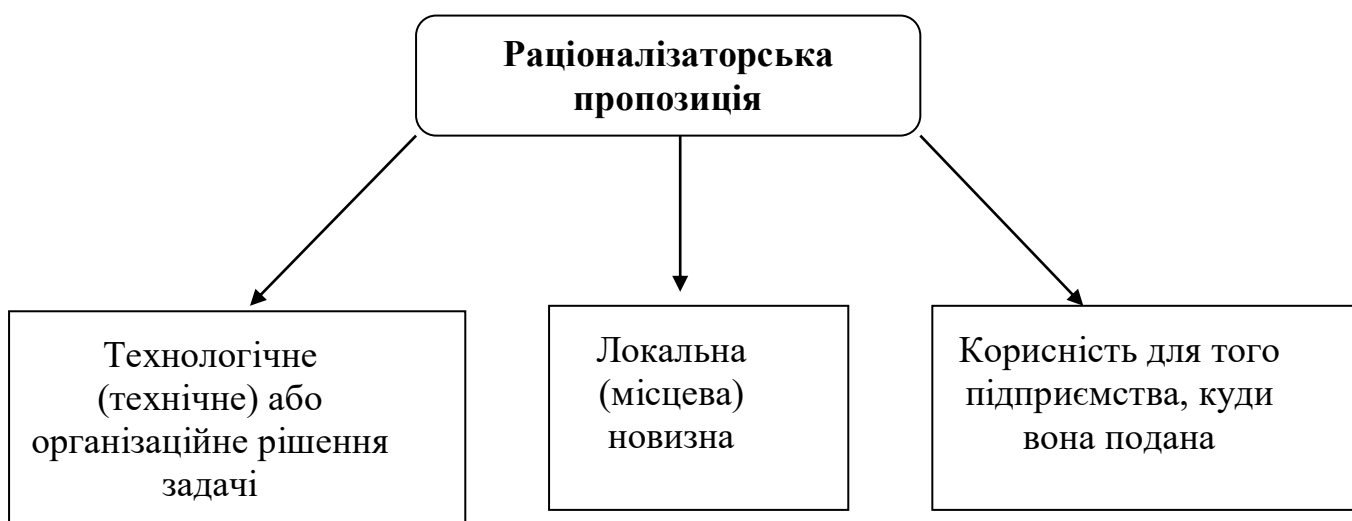
Звідси випливає, що об'єкти раціоналізаторської пропозиції мають певні ознаки.

Раціоналізаторська пропозиція повинна давати економічний, технічний або інший позитивний ефект при використанні її в умовах, які вже існують на підприємстві або які будуть створені відповідно до затверджених планів.

Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається її описом, а також кресленнями, якщо вони представлені.

Раціоналізаторська пропозиція – це об'єкт права інтелектуальної власності, що має 1) новизну в межах тієї юридичної особи, якому воно подано; 2) є корисним, тобто цінним для підприємства; 3) являє собою результат особистої творчості заявника.

Отже, будь яка пропозиція, що кваліфікується в якості раціоналізаторської, повинна задовольняти наступним вимогам.

Таким чином, вимоги щодо раціоналізаторської пропозиції можуть бути визначені досить чітко. Тому, якщо заявлена пропозиція не задовольняє хоча б одній з цих вимог, то вона не повинна визнаватися раціоналізаторською.

Раціоналізаторська пропозиція, як і винахід (корисна модель), повинна відповідати не тільки на питання «Що треба зробити?», але й на питання «Як це зробити?», тобто вона повинна містити технологічне (технічне) або організаційне рішення задачі, конкретний спосіб досягнення поставленої мети.

При відсутності в пропозиції, що заявляється, конкретних вказівок про те як одержати певний корисний результат, цілком допустимим є висновок про відсутність рішення й, отже, про відсутність раціоналізаторської пропозиції. Тобто не можна вважати раціоналізаторською пропозицію, яка ставить мету, але не визначає шляхів її досягнення.

Сфера раціоналізації велика, об'єкти її різноманітні: раціоналізують порядок проведення конференцій і конструкції мотоциклів, транспортні потоки й склади косметичних засобів або мастильно-охолодної рідини, графіки роботи дитячих садків і технологію завантаження доменної печі, пасажирські маршрути й упакування харчових продуктів тощо.

Щодо раціоналізаторських пропозицій, що містять технологічне (технічне) рішення, то вони повинні передбачати зміну об'єктів (конструкції, технології, матеріалу тощо). Ступінь цих змін, їхній вигляд, «масштаб» може бути різним. Наприклад, зміна конструкції виробів або техніки, що застосовується, може бути спрямована на збільшення довговічності, покращення якості або інше вдосконалення об'єкта, може бути спрямована на модернізацію основного обладнання тощо.

Новизна є невід'ємною якістю творчого досягнення, вона потрібна й для раціоналізаторської пропозиції. Якщо запропоноване рішення ідентичне відомим, тобто відсутні розходження в пропонованій конструкції, технології, рецептурі матеріалу, організаційному рішенні в порівнянні з відомими, то воно не має новизни. Однак у порівнянні з винаходом, тут не йдеться про новизну абсолютну (світову), потрібна місцева (локальна) новизна. *Досить, якщо пропозиція нова для окремого підприємства або групи підприємств, наприклад, концерну.* Розходження в масштабі новизни обумовлені сутністю раціоналізаторських пропозицій. Вони покликані вдосконалювати конкретне виробництво, а не підвищувати світовий рівень техніки. Таким чином новизну раціоналізаторської пропозиції обмежує досить вузьке коло джерел.

Пропозиція не повинна визнаватися новою для даного підприємства, якщо вона раніше, до подачі на неї заяви, вже використовувалась на цьому підприємстві. Не має значення ні місце використання, ні час використання.

Пропозиція не визнається новою, якщо до подачі на неї заявки вона (або ідентичне рішення) була розроблена технічними службами підприємства або була передбачена наказами або розпорядженнями адміністрації. Тут маються на увазі випадки, коли в наказі (розпорядженні) не просто ставиться

задача, а подається виклад сутності пропозиції, що адміністрація вважає за необхідне впровадити на конкретній ділянці виробництва. Якщо, наприклад, у наказі директора підприємства буде вказано, що протягом четвертого кварталу відділ головного конструктора повинен розробити проект модернізованої конструкції завантажувача, і незабаром від працівників заготівельного цеху надійде пропозиція, що стосується вдосконалення завантажувача, - ця пропозиція повинна бути визнана новою. Можливий і інший варіант, коли в наказі прямо вказується, що проект модернізації повинен бути виконаний на основі конструктивних рішень, які є в кресленнях, що отримані від головного підприємства. У цьому випадку заявлена пропозиція, при збігу її з рішенням головного підприємства, не є новою.

Однією з умов новизни раціоналізаторської пропозиції є *першість (пріоритет)*. Першість раціоналізаторської пропозиції визначається датою її надходження на підприємство. Першість установлюється за автором, який першим подав у встановленому порядку пропозицію, навіть у випадку, якщо пропозиція була спочатку необґрунтовано відхилена й це відхилення не було оскаржено автором.

Якщо на підприємстві існує цехова реєстрація пропозицій, то дата такої реєстрації й буде свідченням надходження пропозиції на підприємство, а, отже, датою її пріоритету. Закріплення пріоритету на раціоналізаторську пропозицію має ряд правових наслідків. При цьому треба мати на увазі, що пріоритет повинен бути закріплений певним чином, а саме: належна оформлена заява на раціоналізаторську пропозицію подана на відповідне підприємство й там зареєстрована. Якщо не дотримані ці умови, то не виникає ніяких правовідносин із приводу раціоналізаторської пропозиції.

З усіх критеріїв раціоналізаторської пропозиції, **корисність** найбільш конкретна. Визнання пропозиції раціоналізаторською зв'язує її з прийняттям до використання, тобто з доцільністю її для даного підприємства. Саме доцільність застосування пропозиції з урахуванням конкретних умов виробництва визначає її корисність.

Нове технологічне (технічне) або організаційне рішення визнається корисним, якщо його використання на даному підприємстві в умовах, які існують або повинні бути створені відповідно до затверджених планів, дозволяє одержати економічний, технічний або інший позитивний ефект.

Прояв кожного з цих ефектів, також як і у випадках із винаходами (корисними моделями), різноманітний: підвищення продуктивності праці, покращення роботи устаткування або умов праці, зменшення відходів матеріалу тощо.

Визнаються корисними й такі пропозиції, які не можуть бути використані в існуючих на підприємстві умовах, але доцільність використання яких згодом, коли необхідні умови будуть створені відповідно до затверджених планів, безсумнівна. Це свого роду «перспективні» раціоналізаторські пропозиції, однак на відміну від

винаходів (корисних моделей) їхня перспективність прямо визначена різними планами. Якщо необхідні умови не передбачені яким-небудь планом, то пропозиції не можна визнавати корисними.

Пропозиції, що не визнаються раціоналізаторськими. Через невідповідність умові технологічного (технічного) або організаційного рішення задачі не повинні визнаватися раціоналізаторськими пропозиції, 1) які лише ставлять задачу або тільки визначають ефект, що може бути отриманий від застосування пропозиції, без вказівки конкретного рішення.

Не повинні визнаватися раціоналізаторськими пропозиції, що 2) передбачають заміну одних відомих конструкцій, виробів, а також матеріалів, на інші рівноцінні й відомі в даній галузі.

Використанням раціоналізаторської пропозиції визнається факт застосування пропозиції у будь-якій сфері діяльності, для якої вона призначена.

Юридичним підтвердженням факту використання раціоналізаторської пропозиції є акт прийняття до використання пропозиції або інший рівнозначний документ, що містить назву й реєстраційний номер раціоналізаторської пропозиції, дату й місце початку використання.

Акт використання раціоналізаторської пропозиції зобов'язані вчасно скласти й оформити особи, відповідальні як за впровадження пропозиції, так і за її подальше використання у виробництві, наприклад, керівник цеху, ділянки й інші посадові особи залежно від характеру пропозиції. Затверджується акт використання керівником підприємства.

3. Право інтелектуальної власності на сорти рослин та породи тварин.

Серед усіх ОІВ, біологічні об'єкти, зокрема сорти рослин, відносяться до особливої форми інтелектуальної власності або так званих «нетрадиційних об'єктів». Особливість полягає в тому, що на відміну від промислових ОІВ, які після їх розробки здобувають закінчену форму і в процесі використання не змінюються, біологічні об'єкти змінні. Особливо це стосується рослин, використання яких потребує багаторазового відтворення за допомогою репродукуючого матеріалу. У випадку правової охорони сортів рослин сам об'єкт правової охорони відокремлений від свого матеріального носія, репродуктивного матеріалу, обіг якого потребує також спеціальних законодавчих актів.

Закон України «Про охорону прав на сорти рослин,» що був прийнятий у 2002 році, визначає правовий статус інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні. Цей закон відповідає міжнародним стандартам, зокрема, враховує вимоги Міжнародної Конвенції по охороні сортів рослин та адаптований до нормативних актів Європейського Союзу. Основними юридичними документами, які становлять основу законодавства України щодо прав на сорти рослин, є Конституція України, Цивільний кодекс

України, сам Закон про охорону прав на сорти рослин, а також міжнародні угоди у цій галузі, які зобов'язують Україну. Це законодавство визначає порядок отримання, використання та захисту прав на сорти рослин, сприяє розвитку інновацій у сільському господарстві та забезпечує визнання прав власності на нові сорти рослин. Згідно зі статтею 10 Закону можуть набуватися такі права на сорти:

- 1) особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин;
- 2) майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин;
- 3) майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин.

Ці права виникають на сорті, що відповідає установленим законом критеріям та має призначену назву відповідно до цих критеріїв. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин засвідчуються свідоцтвом про авторство на сорт рослин. З майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин пов'язано отримання патенту на цей сорт.

Обсяг юридичного захисту для сорту, щодо якого видано патент, визначається комплексом характеристик, які представлені у відомостях, що додаються до Реєстру патентів. Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин підтверджується свідоцтвом про державну реєстрацію сорту рослин

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», **сорт рослин** – окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність), яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умови виникнення правової охорони:

а) може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів;

б) може бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак;

в) може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

Різновидами сорту, на які можуть набуватися права, є клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція (ст. 11 Закону).

Обсяг правової охорони сорту, на який видано патент, визначається сукупністю ознак, викладених в описі сорту і занесених до Реєстру патентів.

Кожен сорт рослин повинен мати певні ознаки, перелік яких встановлений спеціальним законодавством. Виходячи з положень Закону такі ознаки можна умовно розділити на дві групи:

1) *ознаки, які дозволяють визнати новий сорт рослин селекційним досягненням:*

- повинні бути біологічними об'єктами;
- мати генетично обумовлені ознаки, що відрізняють їх від інших біологічних об'єктів;

- мають бути отримані шляхом цілеспрямованого відбору, проведеного людиною (селекції).

2) *ознаки, наявність яких робить селекційне досягнення охороноздатним, тобто умови охороноздатності:*

- новизна;

Сорт вважається новим, якщо до дати, на яку заявка вважається поданою, заявник (селекціонер) чи інша особа за його дозволом не продавали чи будь-яким іншим способом не передавали матеріал сорту для комерційного використання: а) на території України – за рік до цієї дати; б) на території іншої держави – щодо деревних та чагарникових культур і винограду за шість років і щодо рослин інших видів за чотири роки до цієї дати.

- відмінність;

Сорт вважається відмінним, якщо він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, існування якого на момент подання заявки є загальновідомим.

Встановлення відмінності має низку проблем, оскільки вона може залежати від місця експертизи, періоду випробувань і набору сортів, з якими проводиться порівняння. Оскільки сорт є живим організмом, то експертиза відмінності має типові проблеми, характерні для об'єктів, які постійно змінюються. Сорти рослин не можна прирівняти до неживих предметів (деталей, хімічних сполук, конструкцій), які можуть бути виміряні та описані кожним у будь-який час і у будь-якому місці розташування, причому їхні абсолютні показники будуть одними і тими ж. Для сорту надзвичайна роль належить взаємодії між його генотипом та умовами середовища, роками експертизи.

- однорідність;

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження всі рослини цього сорту залишаються достатньо схожими (однорідними) за своїми основними ознаками, зазначеними в описі сорту.

- стабільність;

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Окрім критеріїв придатності сорту до правової охорони в Законі визначені умови державної реєстрації сорту, тобто отримання дозволу на комерційне поширення його на території України. У ст. 12 Закону визначено, що сорт може бути занесений до Реєстру сортів (що і визначає можливість його комерційного поширення), якщо він відповідає критеріям надання правової охорони (ст. 11), придатний для поширення відповідно до вимог ст. 14 Закону і йому присвоєна назва.

Сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо він може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав загрози життю і здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному і рослинному світу, збереженню довкілля.

Відповідно до ст. 13 Закону сортові присвоюється назва, яка повинна його однозначно ідентифікувати і відрізнятися від будь-якої іншої назви існуючого в Україні і державах-учасниках сорту того ж чи спорідненого виду. Назва сорту включає його родові чи видові позначення і власну назву. Власна назва може бути представлена будь-яким словом, комбінацією слів, комбінацією слів і цифр або комбінацією літер і цифр.

Суб'єктами прав на сорт рослин є безпосередні творці (автори), володільці виключних прав на їхнє використання (патентоволодільці), спадкоємці та правонаступники. Відповідно до ст. 486 ЦКУ і ст. 3-1 Закону суб'єктами права на сорт рослин є: автор сорту рослини; інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин за договором чи законом. Відповідно до чинного законодавства авторами сорту рослин можуть бути лише фізичні особи, завдяки творчій праці яких виведено, створено або виявлено сорт рослин. Так, ст. 1 Закону встановлює, що автор сорту (селекціонер), – це людина, яка безпосередньо вивела або виявила і поліпшила сорт.

Якщо сорт рослин створено в порядку виконання службових обов'язків або за завданням роботодавця, суб'єктом права на сорт рослин стає роботодавець, якщо договір між ним і автором не передбачає іншого.

Права на використання сорту рослин підтверджує *патент*. Патент видають заявникові і він стає патентоволодільцем. Згідно з ст. 1 Закону володільець патенту – це особа, якій належить впродовж визначеного законодавством строку і засвідчені патентом майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин. Заявниками можуть бути і кілька осіб, проте патент буде виданий на ім'я тільки одного заявника (зазначеного в заяві першим). Це не позбавляє решту заявників права на сорт рослин, вони використовуватимуть це право спільно, відповідно до угоди між ними.

Особливий статус мають особи, які взяли на себе обов'язок підтримувати (зберігати) сорт таким чином, щоб зберігались ознаки, зазначені в описі сорту, складеному на дату реєстрації в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні (оригіратори або підтримувачі сорту).

Підтримувач сорту – це фізична або юридична особа, яка впродовж чинності строку майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, забезпечує збереженість сорту у процесі його господарського обороту шляхом підтримання ознак, породжених певним генотипом або комбінацією генотипів відповідно до прояву, що був зафіксований при державній реєстрації (ст. 1).

Необхідність існування цих осіб викликана тим, що сучасна технологія не дозволяє закріпити характеристику сорту виключно у вигляді опису (як це можливо щодо винаходів). Збереження характеристик сорту здійснюють шляхом збереження відповідних біологічних об'єктів, тому необхідна наявність особи, яка б постійно підтримувала існування певних еталонних біологічних об'єктів.

Адміністративна процедура реєстрації сорту багатоступенева, оскільки передбачає отримання:

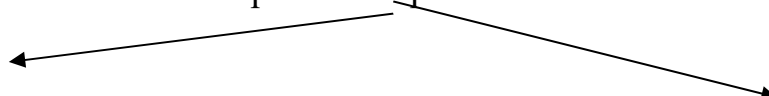
- авторського свідоцтва на сорт рослин;
- свідоцтва про державну реєстрацію сорту;
- та/або патенту на сорт рослин;

та відповідного занесення сорту до:

- Державного реєстру заявок;
- Державного реєстру сортів рослин та/або Державного реєстру патентів на сорт рослин.

Умови набуття прав на сорт рослин

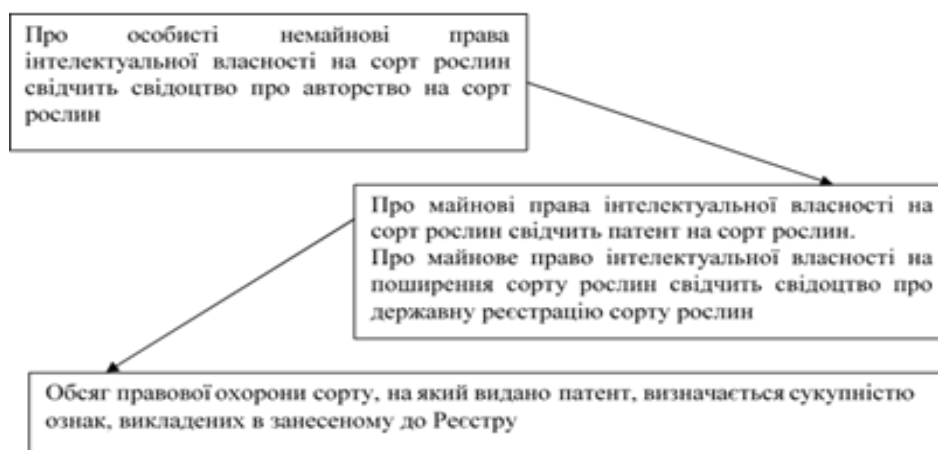
Права на сорти

особисте немайнове право авторства на сорт сорту

майнове право власника сорту

Особисті немайнові права авторства на сорт та майнові права власника сорту набувається на сорт, який відповідає критеріям та якому присвоєна назва відповідно до положень Закону України "Про охорону права на сорти рослин»

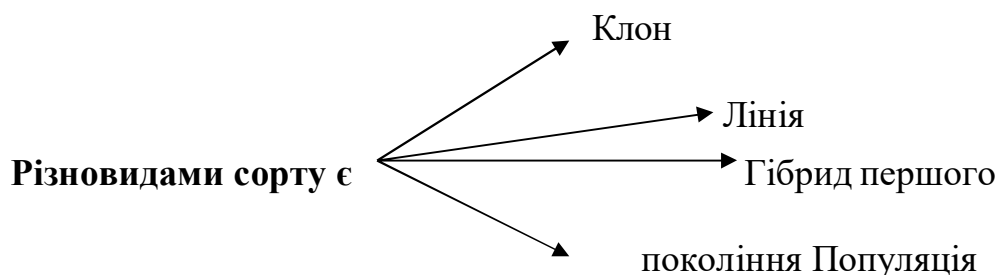

Згідно з ст. 10 Закону і ст. 485 ЦК можуть набуватись такі **права на сорт**:

особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт, що засвідчуються державною реєстрацією;

майнові права інтелектуальної власності на сорт, що засвідчуються патентом на сорт рослин;

майнове право на поширення сорту, що засвідчується державною реєстрацією.

Сорт вважається охороноздатним (тобто придатним для набуття права на нього як на об'єкт інтелектуальної власності), якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

Сорт вважається новим, якщо до дати, на яку заявка вважається поданою, заявник (селекціонер) чи інша особа за його дозволом не продавали чи будь-яким іншим способом не передавали матеріал сорту для комерційного

на території іншої держави – щодо деревних та чагарникових культур і винограду за шість років і щодо рослин інших видів за чотири роки до цієї дати

на території України – за рік до цієї дати

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою.

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження всі рослини цього сорту залишаються достатньо схожими (однорідними) за своїми основними ознаками, зазначеними в опиті сорту.

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Сортові присвоюється назва, яка повинна його однозначно ідентифікувати і відрізнитися від будь-якої іншої назви існуючого в Україні і державах-учасниках сорту того ж чи спорідненого виду.

Назва сорту включає його родове чи видове позначення і власну назву.

Власна назва може бути представлена будь-яким словом, комбінацією слів, комбінацією слів і цифр або комбінацією літер і цифр.

Будь-які права, пов'язані з прийнятою назвою сорту, не повинні перешкоджати її вільному використанню у зв'язку з даним сортом, навіть після закінчення правової охорони цього сорту.

Сорт вважається придатним для поширення в Україні, якщо він відмінний, однорідний та стабільний, може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав

загрози життю і здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному і рослинному світу, збереженню довкілля. Критерії заборони поширення сортів в Україні розробляються Установою і затверджуються центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики.

Порядок набуття прав на сорт рослин

Права на сорт набуваються в Україні шляхом подання до Установи заявки, експертизи заявки та державної реєстрації прав.

Заявка на сорт подається до Установи особою, яка має на це право, повинна стосуватися тільки одного сорту. Інші вимоги до документів визначаються Установою. За подання заявки сплачується збір.

З дати надходження заявки до Установи та до дати публікації відомостей про заявку матеріали заявки вважаються конфіденційною інформацією та зберігаються Установою в таємниці. Доступ третіх осіб до матеріалів заявки в цей період забороняється, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Формальна експертиза заявки проводиться з метою визначення відповідності формальних ознак заявки вимогам, встановленим Законом

„Про охорону прав на сорти рослин” і розробленими Установою на його основі правилами складання та подання заявки. Якщо формальні ознаки заявки відповідають встановленим вимогам, заявнику надсилається експертний висновок про позитивні результати формальної експертизи і про дату проведення кваліфікаційної експертизи.

Кваліфікаційна експертиза передбачає проведення комплексу досліджень, необхідних для підготовки експертного висновку за заявкою та прийняття рішення щодо державної реєстрації сорту і прав на нього. За результатами кваліфікаційної експертизи формулюється обґрунтований експертний висновок за заявкою і приймається рішення про державну реєстрацію сорту і видачу патенту або рішення про відмову в реєстрації сорту і видачі патенту.

Експертиза назви сорту проводиться з метою визначення відповідності цієї назви вимогам встановленим ст. 13 ЗУ „Про охорону прав на сорти рослин”, а саме – щодо його ідентифікації ті відмінності від існуючих видів та сортів.

Державна реєстрація майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин здійснюється на підставі рішення про державну реєстрацію прав на сорт. Після сплати державного мита та за наявності документа про його сплату відомості, встановлені законом і Положення про Реєстр патентів, вносяться до Реєстру Патентів.

Установою в місячний строк від дати державної реєстрації прав на сорт авторіві видається свідоцтво про авторство на сорт рослин, а заявникові – патент на сорт рослин і свідоцтво про державну реєстрацію сорту.

Право інтелектуальної власності на породу тварин

Порода тварин – цілісна консолідована (стійка) група сільськогосподарських тварин одного виду, яка має спільне походження і відрізняється специфічними екстер'єрно-конституціональними та корисними господарськими властивостями, що передаються по спадковості.

Термін «порода» переважно вживається по відношенню до домашніх тварин чи рослин для визначення сукупності особин, що представляють собою деякі визначені відмінності від інших особин такого ж виду. Так, наприклад, розрізняють велику кількість пород коней, рогатого скота, свиней тощо.

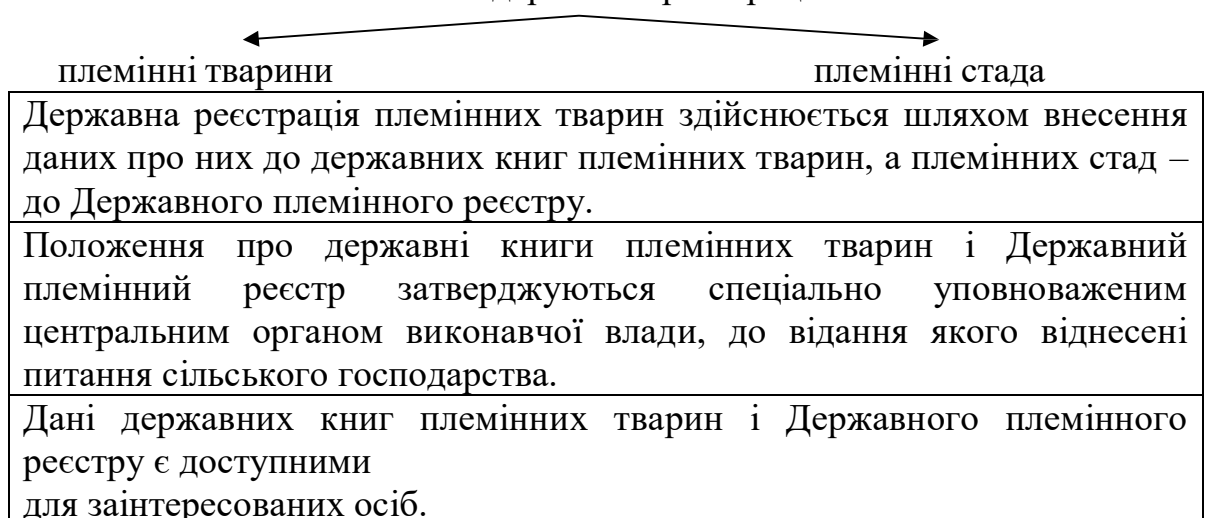
Об'єктами права інтелектуальної власності на породу тварин є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птиця, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі, яких розводять з метою одержання від них певної продукції (далі – тварини).

Суб'єкти права інтелектуальної власності на породу тварин

Державна реєстрація племінних тварин і племінних стад

Об'єктами державної реєстрації є:

Види прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин становлять:

Особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені державною реєстрацією.	Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом.	Майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, породи тварин, засвідчені державною реєстрацією.
---	---	---

Особа, яка створила сорт, вивела породи тварин, визнається автором сорту, породи тварин. Вона набуває особистого немайнового права авторства від дати державної реєстрації сорту рослин, породи тварин.

Не можуть бути визнані авторами сорту рослин, породи тварин фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення сорту, породи, а тільки надали автору (авторам) технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при створенні сорту і / або оформленні заявки.

Особисті немайнові права на сорти рослин, породи тварин не відчужуються, не передаються і діють безстроково.

Автор має право за своєю вимогою одержати свідоцтво про авторство

Автор має право пропонувати назву створеного ним сорту, породи і включати до назви свої ім'я

Автори сорту, породи які є результатом їх спільної творчої праці, мають однакові права, якщо не передбачено письмовим договором між ними

Особа, визнана автором сорту, породи тварин, має право:

- перешкоджати іншим особам привласнювати та спотворювати його авторство;
- вимагати не розголошувати його ім'я як автора сорту, породи і не зазначати його у публікаціях;
- вимагати зазначення свого імені під час використання сорту, якщо це практично можливо.

Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом

Майновим правом власника сорту рослин чи породи тварин є його виключне право на використання власного сорту рослин, породи тварин і на дозвіл чи заборону використання сорту, породи іншими особами.

Виключне право власника сорту, породи на дозвіл чи заборону використання сорту полягає у тому, що ніхто без його дозволу не може здійснювати по відношенню до матеріалу сорту такі дії:

Виробництво або відтворення з метою розмноження;
 Доведення до кондиції з метою розмноження;
 Пропонування до продажу;
 Продаж або інший комерційний обіг;
 Вивезення за межі митної території України;
 Ввезення на митну територію України;
 Зберігання для будь-якої із зазначених цілей.

Майнові права можуть бути предметом застави і використовуватись у спільній діяльності, зокрема, бути внеском до статутного фонду чи майна юридичної особи, та бути предметом іншого комерційного обігу, що не заборонений законом.

Строк чинності майнових інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин

Стаття 488 Цивільного кодексу України	Стаття 41 Закону України „Про охорону прав на сорти рослин”
<p>Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом, є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону</p>	<p>Чинність майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин обмежується строком. Установленим Законом України „Про охорону прав на сорти рослин” та підтримується за умови сплати збору за її підтримання</p>
<p>Законом можуть бути встановлені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин, засвідчені патентом, до набрання чинності з моменту державної реєстрації. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин спливає через 35 років, а щодо дерев та винограду – через 35 років, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав</p>	<p>Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин починається з наступного дня після дати державної реєстрації права та закінчується в останній день: тридцять п'ятого календарного року, що підліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав, для сортів деревних культур і винограду; тридцятого календарного року, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав, для всіх інших сортів.</p>

<p>Чинність виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин може бути припинено достроково або поновлено у випадках та у порядку, встановлених законом</p>	<p>Після завершення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, а також його достроково припинення чи відмови від них, відповідно до положень статей 50 і 51 Закону „Про охорону прав на сорти рослин”, цей сорт стає суспільним надбанням і його може вільно використовувати будь-яка особа, з урахуванням положень ч. 2 та ч. 3 ст. 38 названого Закону</p>
<p>Право на поширення сорту рослин, породи тварин є чинним з дати, наступної за датою його державної реєстрації, та діє безстроково за умови підтримання чинності цього права відповідно до закону</p>	

Статтею 53 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» передбачено, що присвоєння авторства без дозволу є порушенням особистих немайнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин.

Дії, пов'язані з цим сортом і вимагають дозволу від особи з майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин, без її дозволу вважаються порушенням майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин згідно з положеннями статті 39 зазначеного Закону.

Захист прав на сорти рослин може бути забезпечений через судовий та адміністративний порядок.

Суди, відповідно до своєї компетенції, розглядають різні питання, зокрема:

- Спори, пов'язані з наданням та державною реєстрацією прав на сорт;
- Спори, щодо сортів, створених у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за дорученням роботодавця;
- Конфлікти, пов'язані з авторством на сорт, винагородами для авторів, укладанням та виконанням ліцензійних угод;
- Визнання власників сорту, визнання прав на сорт недійсними, дострокове припинення прав;
- Розгляд порушень особистих немайнових та майнових прав на сорт; - Визнання сорту придатним для використання в Україні та інші питання.

За порушення вказаних вище вимог Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» статтею 55 передбачено, що суд має право ухвалити рішення про:

- а) відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної порушенням прав на сорт, з визначенням розміру відшкодування;

б) відшкодування збитків, завданих порушенням майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин;

в) стягнення із порушника отриманого внаслідок порушення прав на сорт доходу, включаючи втрачену володільцем патенту вигоду;

г) стягнення компенсації, що визначається судом у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, з урахуванням того, чи було вчинене порушення без умислу чи навмисно, замість відшкодування збитків або стягнення доходу;

д) припинення дії, яка створює загрозу порушення прав на сорт.

Також суд може постановити рішення про:

а) вилучення з комерційного обігу чи конфіскацію незаконно одержаного відповідачем будь-якого матеріалу сорту та продукту, отриманого безпосередньо з нього (матеріал та продукт сорту, добросовісно набуті іншими особами, конфіскації не підлягають);

б) вилучення чи конфіскацію матеріалів і/або обладнання, які були значною мірою використані для незаконного виробництва матеріалу сорту.

Лекція № 8. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

1. Поняття та особливості розпорядження майновими правами інтелектуальної власності
2. Види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Ліцензія. Ліцензійний договір
4. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

1. Поняття та особливості розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Використання різних об'єктів інтелектуальної власності в підприємницькій діяльності набуває все більш масового характеру. У той же час, багато підприємців не знають як грамотно оформити передачу таких прав, помилково вважаючи, що як і об'єкти права власності вони можуть передавати на підставі договорів купівлі-продажу, найму і т. п. Як правильно оформити договірні відносини про розпорядження правами інтелектуальної власності.

Слід зазначити, що об'єктами даних договорів можуть бути як:

1) *об'єкти авторського і суміжних прав* (твори літератури і мистецтва, фоно-та відеограми тощо)

2) так і *права промислової власності* (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки і т.п.) У той же час, потрібно пам'ятати про те, що розпорядження деякими об'єктами права інтелектуальної власності обмежені законом. Так, право використання кваліфікованого зазначення походження товарів не може передаватися третім особам; право на комерційне найменування може передаватися тільки разом з цілісним майновим комплексом і т.п.

Предметом цих договорів є майнові права інтелектуальної власності. При цьому, предмет може охоплювати передачу всього комплексу майнових прав або передачу виключно права на використання об'єкта інтелектуальної власності в обсязі, визначеним договором.

Сторонами договорів про розпорядження правами інтелектуальної власності можуть бути будь-які фізичні та юридичні особи. Однією зі сторін договору є правовласник (автор, власник патенту і т. п.), а інший – набувач права інтелектуальної власності.

Відповідно до частини другої статті 1107 Цивільного кодексу України такі договори повинні укладатися в обов'язковій письмовій формі.

Недотримання обов'язкової письмової форми тягне за собою нікчемність договору. Разом з тим, Закон України «Про авторське право та

суміжні права» встановлює виняток з цього правила: договір про використання (публікації) твору в періодичному виданні може укладатися в усній формі.

Ці договори не підлягають обов'язковій **державній реєстрації**. У той же час, така реєстрація може бути здійснена на вимогу однієї із сторін договору. Відсутність державної реєстрації не впливає на дійсність прав, переданих за договором.

Однак, факт передачі виняткових майнових прав ІВ, які відповідно до вимог закону діють після їх державної реєстрації, підлягає такій в обов'язковому порядку. Йдеться про об'єкти патентного права, сорти рослин і породи тварин, компонування інтегральної мікросхеми, торгові марки. Зміст договорів становлять умови, визначені на розсуд сторін, погоджені ними, а також ті умови, які є обов'язковими відповідно до актів законодавства.

Групи умов:

1. Істотні умови (обов'язкові)
 - 1.1.Предмет договору
 - 1.2.Ціна
 - 1.3.Строк дії договору
 - 1.4.Волевиявлення сторін
 - 1.5.Об'єм використання об'єкта.
2. Звичайні умови – умови, передбачені нормативними актами, що автоматично набувають чинність при укладенні договору.
3. Випадкові умови – змінюють або доповнюють звичайні умови.

2. Види договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Договір – домовленість двох або більше сторін, направлена на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це група договорів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих на набуття, зміну та припинення майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 1107 ЦК України існують такі **види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності**:

- 1) ліцензія (свобода) – право на використання винаходу, промислового зразка, інтегральної мікросхеми або будь-якого іншого досягнення;
- 2) ліцензійний договір;
- 3) договори про створення замовлення та використання об'єкта права інтелектуальної власності
- 4) договори про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) інші договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Приведений перелік договорів не є вичерпним, оскільки законодавчо не можна передбачити всю різноманітність договірних відносин у сфері інтелектуальної власності. Це означає, що на практиці учасники цивільних відносин можуть укласти й інші договори. Зокрема, до них можна віднести договір про порядок розподілу прав на службові об'єкти інтелектуальної власності, договір щодо управління майновими правами автора чи інших суб'єктів авторського права та суміжних прав, договір між співавторами, тощо.

3. Ліцензія. Ліцензійний договір

До групи договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності віднесено ліцензію на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

У перекладі з латинської мови слово «ліцензія» (licence) означає свобода, право, дозвіл. Що стосується сфери авторського права, то ліцензію може видавати автор чи інша особа, якій належать авторські майнові права інтелектуальної власності.

Видача ліцензії може бути оформлена як самостійний документ чи шляхом укладення ліцензійного договору. Однак сама по собі ліцензія є одностороннім правочином і не може розглядатися як вид договору. Аналогічне розмежування можна провести на прикладі довіреності, як одностороннього правочину, і договору доручення.

Оскільки ліцензія є одностороннім правочином, то не доречно включати її поряд з ліцензійним договором як різновид договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Доцільніше було б ліцензії і ліцензійний договір регулювати спільно. Тому положення ЦК України стосовно ліцензії і ліцензійного договору будемо розглядати спільно.

Відповідно до ст. 1108 ЦК України одним з повноважень особи, яка має майнові права інтелектуальної власності, є виключне право дозволяти використання результату творчої діяльності іншими особами. Це право може бути реалізовано шляхом видачі ліцензії чи укладення ліцензійного договору.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це письмове повноваження, видане особою, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіара), іншій особі (ліцензіату), яке надає їй право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері.

Така ліцензія може бути оформлена як окремий документ або бути складовою частиною ліцензійного договору. Як в першому, так і в другому випадку мета правовідносин зводиться до отримання зацікавленою особою дозволу, який є гарантією того, що праволоділець не буде забороняти використання об'єкта інтелектуальної власності в певних межах. Різниця між ліцензією та ліцензійним договором полягає у кількості осіб, волевиявлення яких необхідно для чинності дозволу: при видачі ліцензії достатньо

волевиявлення однієї особи (правоволодільця), а при укладенні договору обов'язкове вираження та погодження волі двох сторін (правоволодільця і користувача). Так, покупку диску з комп'ютерною програмою досить часто супроводжує ліцензія на паперовому носії чи в електронному вигляді, яка містить лише волевиявлення правоволодільця.

У залежності від різноманітних підстав (предмет, обсяг прав, умов надання тощо) можна класифікувати ліцензії на види.

I. За об'єктом ліцензії:

1. патентна ліцензія (ліцензія на винахід, корисну модель, промисловий зразок);
2. ліцензія на торговельну марку;
3. ліцензія на компонування топографії інтегральних мікросхем;
4. ліцензія на ноу-хау;
5. ліцензія на селекційне досягнення (сорт рослин, порода тварин);
6. ліцензія на використання об'єкта авторського права.

II. За обсягом прав (ч. 3 ст. 1108 ЦК України):

1) **виключна** (надається лише одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром, об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері);

2) **невиключна** (не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері). На практиці невиключні ліцензії поширені, як правило, у тих галузях, де творчі досягнення відносяться до сфери масового виробництва і широкого споживання. Пояснюється це тим, що тут існує постійна потреба у створюваній продукції, тому наявність декількох ліцензіатів не буде перешкоджати її нормальній реалізації. Крім того, декілька ліцензіатів швидше освоюють ринок. Наприклад, певний твір користується широким попитом, а тому кілька видавців можуть одночасно друкувати книги з його використанням;

3) **одинична** (видається лише одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у зазначеній сфері).

III. За способом охорони:

1) **патентна** (договори про передачу прав на використання об'єктів промислової власності, які компетентний державний орган визнав охороноспроможними і які охороняються відповідним охоронним документом (патентом або свідоцтвом). Різновидом патентного договору на виготовлення є ліцензія на розробку. За таким договором ліцензіар надає ліцензіатові право розробляти далі (удосконалювати) об'єкт винаходу. Це відбувається, як правило, в тих випадках, коли ліцензіар не має змоги довести свою розробку до промислового освоєння;

2) **безпатентна** (ліцензійні угоди, до яких входять або договори на об'єкти, які згідно законодавства не є патентоспроможними (комерційна таємниця), або договори щодо об'єктів промислової власності, на які ще не подані патентні заявки або на які заявки вже подані, а патенти ще не видані);
3) **комплексна** (за цим видом ліцензійного договору ліцензіат отримує право на використання як об'єктів промислової власності, які захищені, так і на незахищені. У таких договорах, найбільш складних за змістом, кожний об'єкт окреслюється окремо).

IV. За способом надання ліцензії:

1) **обов'язкова** (видається у випадку, якщо використання об'єкта власником патенту неможливе внаслідок того, що в ньому використовується винахід (корисна модель, промисловий зразок) іншої особи, який також охороняється патентом. У такому випадку власник більш пізнього патенту вправі вимагати від останнього надання дозволу на використання його винаходу (корисної моделі, промислового зразка) на договірних умовах. Те ж саме стосується протилежної ситуації, якщо власник пізніше виданого патенту удосконалив винахід (корисну модель, промисловий зразок) власника раніше виданого патенту);

2) **відкрита** (це заява власника патенту, яка подається до Держдепартаменту для офіційної публікації. Ця заява відображає волю власника надати будь-якій особі дозвіл на використання запатентованого об'єкту. При наявності такої заяви особа, яка виявила бажання скористатися зазначеним дозволом, укладає з власником патенту не ліцензійний договір (з усіма його реквізитами), а лише договір про платежі. З метою заохочення власників патентів до надання відкритих ліцензій річний збір на підтримання чинності патенту зменшується на 50% з року, наступного за публікацією такої заяви;

3) **примусова** (порядок надання такої ліцензії реалізується двома шляхами: в адміністративному і судовому порядку. Адміністративний порядок застосовується, якщо цього вимагають суспільні інтереси та інтереси національної безпеки. Кабінет Міністрів України має право на відчуження прав на використання винаходу (корисної моделі), промислового зразка чи топографії інтегральної мікросхеми будь-якій юридичній особі без згоди власника на умовах невиключної ліцензії. Такий об'єкт промислової власності може використовуватись тільки в обсязі, визначеному рішенням Кабінету Міністрів України, в яком також вказуються розмір компенсації, що сплачується власникові прав, порядок сплати та орган, який здійснюватиме контроль за використанням об'єкта промислової власності. Судовий порядок застосовується, якщо винахід (корисна модель, промисловий зразок) не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом 3 років, починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання було припинено. В цьому випадку будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель, промисловий зразок) у разі відмови власника патенту від укладання ліцензійного договору, може звернутися до суду із заявою про надання їй

дозволу на використання винаходу (корисної моделі, промислового зразка). Якщо власник патенту не доведе, що факт використання об'єкту зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди власнику патенту. Фактично, укладається ліцензійний договір, але його умови визначають не сторони в процесі переддоговірних переговорів, а суд);

4) **пакетна ліцензія** (включає пакет нової та застарілої технології з метою збільшення вартості ліцензії. Але, це не виключає можливості передачі кількох актуальних об'єктів, пов'язаних між собою);

5) **перехресна ліцензія** (подібна ліцензія передбачає взаємну поступку прав на використання об'єктів ліцензування. Практикується, коли партнери не можуть не порушувати права один одного, а також при великих податках на ліцензійну винагороду. Найчастіше це обмін патентними ліцензіями, коли кожна із сторін надає іншій права на використання об'єктів, необхідних для випуску певного продукту).

V. За суб'єктом:

1) **особиста ліцензія** (надається персонально ліцензіату та неподільно зв'язана з його особою. Така ліцензія не підлягає правонаступництву та є в принципі такою, що не відчужується. Ліцензіат, в силу ліцензії, залишається уповноваженою особою навіть у тому випадку, коли припинить діяльність свого попереднього підприємства і розпочне діяльність нового);

2) **ліцензії підприємств** (це дозвіл на виробництво товару під ліцензією на якомусь певному конкретному підприємстві. При цьому, зазвичай, під підприємством розуміється не якась конкретна виробнича лінія, а підприємство у сенсі юридичної особи – суб'єкта господарювання. Необхідно, щоб у договорі прямо зазначалось, що ліцензія надана саме даному конкретному підприємству. Якщо підприємство – юридична особа припиняється, то незалежно від того, мало місце злиття, приєднання, поділ, перетворення чи ліквідація, ліцензія втрачає свою чинність (якщо інше не було передбачено ліцензійним договором). У випадку, якщо зміни статусу підприємства не пов'язані зі зміною організаційно-правової форми, назви та інших змін, які потребують внесення змін до державного реєстру (крім зміни юридичної адреси, такі зміни не будуть впливати на чинність ліцензії. Не впливають на її чинність і зміни у складі засновників підприємства чи зміни його керівництва, якщо ліцензія не була персональною);

3) **ліцензії корпорації або ліцензія концерну** (є договором, який містить умову про те, що надана ліцензіату ліцензія розповсюджується на усі підприємства, що входять до складу корпорації, концерну чи іншого об'єднання підприємств. При укладанні такої ліцензії необхідно включити до умов договору положення про те, які підприємства відносяться до складу концерну і чи розповсюджується ліцензія на підприємства, які будуть входити до його складу після надання ліцензії. Для ліцензіара, який укладає договір з підприємством, що входить до складу об'єднання підприємств, доцільно з самого початку внести до договору усі підприємства, які

отримають право на використання такого об'єкту іншими учасниками концерну буде більш ніж можливими);

4) **субліцензія** (за згодою ліцензіара, наданою у письмовій формі, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію).

Ліцензія у сфері авторського права може бути втілена у **ліцензійному договорі**.

Ліцензійний договір – це договір, за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства (ч.1 ст. 1109 ЦК України). У випадку укладення ліцензійного договору відбувається добровільне звуження прав володільця виключних майнових прав інтелектуальної власності, оскільки розширюється коло осіб, які можуть використовувати належний йому результат творчої діяльності.

Предметом ліцензійного договору є ліцензія (дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності), **а об'єктом** – майнові права (всі або частково) на об'єкт інтелектуальної власності, зокрема, на твір науки, літератури чи мистецтва.

При укладенні договорів у сфері інтелектуальної власності необхідно мати на увазі, що **предметом ліцензійного договору на використання твору не можуть бути права, яких не було на момент укладання договору** (п.3 ст.33 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Сторонами ліцензійного договору є ліцензіар і ліцензіат.

Ліцензіар – це особа, якій належать виключні майнові права інтелектуальної власності (особа, яка має майнові авторські права, чи власник охоронного документу на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин).

Ліцензіат – це особа, якій надано дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію).

При визначенні **змісту ліцензійного договору** сторони керуються принципом свободи договору. Однак, умови ліцензійного договору, які суперечать положенням чинного законодавства України, є **нікчемними** (ч.9 ст.1109, ч.2 ст.1111 ЦК України). Аналогічне правило міститься і в п.3 ст.33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до якого умови договору, що погіршують становище автора (його правонаступника) порівняно із становищем, встановленим чинним законодавством, є недійсними.

З урахуванням природи ліцензійного договору, законодавство передбачає, що у ліцензійному договорі визначаються:

1) вид ліцензії;

2) сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо);

3) розмір, порядок і строки виплати винагороди за використання об'єкта права інтелектуальної власності;

4) визначений максимальний тираж твору, якщо в ліцензійному договорі про видання або інше відтворення твору винагорода визначається у вигляді фіксованої грошової суми (ч.3 та ч.8 ст. 1109 ЦК України).

Законодавець зазначає, що **ліцензійний договір** укладається на строк, встановлений договором, який повинен спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

У разі відсутності у договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово іншу сторону про відмову від договору, договір вважається продовженим на невизначений строк. У цьому випадку кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін (ч.1 та ч.3 ст.1110 ЦК України).

Положення ч.2 ст.1110 ЦК України закріплюють, що **ліцензіар може відмовитися від ліцензійного договору** у разі порушення ліцензіатом встановленого договором терміну початку використання об'єкта права інтелектуальної власності.

4. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності – це договір, за яким одна сторона (творець - письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленний строк.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником.

При укладенні договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на цей твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором.

Умови договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об'єкта на створення інших об'єктів, є нікчемними.

Договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності – це договір, за яким одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні виключні майнові права (частково або у повному обсязі) відповідно до закону та на визначених договором умовах (ч.1 ст.1113 ЦК України).

При укладенні договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності права відчужуються, тобто передаються безповоротно. У зв'язку з цим особа, якій передані виключні майнові права, стає правонаступником. Тому до неї переходять усі права і обов'язки стосовно об'єкту інтелектуальної власності. Зокрема, укладення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні договори, які були укладені раніше.

Якщо проводити розмежування між укладанням ліцензійного договору (видачею ліцензії) і укладанням договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності, то, як уже зазначалося, у першому випадку надається право використання, а у другому відбувається заміна володільця виключних майнових прав.

Договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності може бути укладений як стосовно об'єктів авторського права, так і об'єктів інтелектуальної власності, які підлягають обов'язковій реєстрації (винахід, корисна модель, промисловий зразок, торговельна марка, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин, порода тварин).

Законодавчо передбачені певні умови, дотримання яких є обов'язковим при укладенні договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Ці обмеження принципу свободи договору направлені на захист прав та інтересів правоволодільців та споживачів.

Зокрема, умови договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності, що погіршують становище творця відповідного об'єкта або його спадкоємців порівняно з становищем, передбаченим ЦК України та іншим законом, а також обмежують право творця на створення інших об'єктів, є нікчемними (ч.3 ст.1113 ЦК України).

Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. У цьому випадку застосовується загальне правило: майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані (п.1 ст.31 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Програмні запитання з дисципліни

1. Поняття права інтелектуальної власності. Загальна характеристика інтелектуальної власності.
2. Види об'єктів інтелектуальної власності, їх класифікація.
3. Державна система правової охорони інтелектуальної власності.
4. Міжнародна система інтелектуальної власності.
5. Поняття та ознаки об'єкта авторського права.
6. Види об'єктів авторського права.
7. Твори, які відповідно до законодавства не є об'єктами авторського права.
8. Виникнення авторського права. Презумпція авторства.
9. Державна реєстрація авторського права.
10. Суб'єкти авторського права. Співавторство.
11. Службові твори.
12. Особисті немайнові права авторів.
13. Майнові права суб'єктів авторського права.
14. Вільне використання творів.
15. Строк чинності авторського права.
16. Об'єкти суміжних прав.
17. Суб'єкти суміжних прав.
18. Виникнення та презумпція суміжних прав.
19. Права виконавців, виробників фонограм, відеограм та організацій мовлення.
20. Строки чинності суміжних прав.
21. Вільне використання об'єктів суміжних прав.
22. Колективне управління авторськими і суміжними правами.
23. Поняття та функції знаку для товарів і послуг.
24. Види знаків для товарів і послуг.
25. Абсолютні підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг.
26. Відносні підстави для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг.
27. Обсяг надання правової охорони позначенням, що заявляються на реєстрацію як знаки для товарів і послуг.
28. Адміністративна процедура по оформленню прав на знак для товарів і послуг.
29. Права, що впливають зі свідоцтва на знак для товарів і послуг.
30. Поняття фірмового найменування та його функції.
31. Умови надання правової охорони фірмовим найменуванням.
32. Виникнення права на фірмове найменування.
33. Використання фірмового найменування.
34. Структура фірмового найменування.
35. Суб'єкти права на фірмове найменування.
36. Майнові права на фірмове найменування.
37. Фірмове найменування і найменування юридичної особи.

38. Правовий режим фірмових найменувань іноземних осіб.
39. Поняття та види географічних зазначень.
40. Умови надання та обсяг правової охорони географічного зазначення.
41. Суб'єкти права на географічне зазначення.
42. Зміст прав інтелектуальної власності на географічне зазначення, строк їх чинності.
43. Визнання недійсним та припинення правової охорони географічного зазначення.
44. Поняття та об'єкти винаходу (корисної моделі).
45. Об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями).
46. Умови придатності винаходу (корисної моделі) до набуття права інтелектуальної власності на них.
47. Об'єм правової охорони винаходу (корисної моделі).
48. Набуття прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).
49. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).
50. Поняття та ознаки промислового зразка.
51. Об'єкти промислового зразка.
52. Об'єкти, що не визнаються промисловими зразками.
53. Умови придатності промислового зразка до набуття права інтелектуальної власності на нього.
54. Об'єм правової охорони промислового зразка.
55. Набуття прав інтелектуальної власності на промислового зразка.
56. Зміст майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок.
57. Право інтелектуальної власності на комерційні таємниці.
58. Комерційна таємниця та державна таємниця, їх співвідношення.
59. Критерії віднесення інформації до комерційної таємниці.
60. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторські пропозиції. Об'єкти раціоналізаторської пропозиції.
61. Оформлення прав на раціоналізаторські пропозиції.
62. Право інтелектуальної власності на селекційні досягнення. Поняття та ознаки селекційних досягнень.
63. Особливості правової охорони порід тварин.
64. Поняття та різновиди сорту рослин. Обсяг правової охорони сорту.
65. Умови охороноздатності сорту рослин.
66. Умови державної реєстрації сорту.
67. Суб'єкти права на сорт рослин.
68. Державна система охорони прав на сорти рослин.
69. Порядок оформлення прав на сорт рослин.
70. Зміст права власності на сорт рослин. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин.
71. Поняття, загальна характеристика та види договорів у сфері інтелектуальної власності.
72. Правова характеристика ліцензійного договору.
73. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної

власності.

74. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

75. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

76. Правова характеристика договору комерційної концесії.

Тестові завдання з дисципліни «Право інтелектуальної власності» для перевірки знань по темах

Тема № 1. Загальні положення права інтелектуальної власності

1. Вставте пропущені слова:

«Ст. 41 Конституції України передбачає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї _____ діяльності»

Відповідь: інтелектуальної, творчої

2. Класифікуйте об'єкти інтелектуальної власності:

1. Засоби індивідуалізації учасників торгового обороту

А. Винаходи

Б. Географічні зазначення

В. Промислові зразки

2. Об'єкти патентного права

Г. Фірмові найменування

Д. Корисні моделі

Ж. Торговельні марки

Відповідь: 1 Б, Г, Ж, 2 А, В, Д

3. Назвіть центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності.

Відповідь: Національний офіс інтелектуальної власності

4. Який орган здійснює державну реєстрацію авторського права:

Відповідь: Національний офіс інтелектуальної власності

5. Відповідно до Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 р., поняття «інтелектуальна власність» охоплює:

А. всі права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях;

Б. тільки авторське право;

В. тільки авторське право і патентне право;

Г. тільки авторське право, патентне право і право на засоби індивідуалізації.

Відповідь: А

6. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ):

А. входить до складу Організації Об'єднаних Націй (ООН);

Б. входить до складу Світової організації торгівлі (СОТ);

В є незалежною організацією.

Відповідь: А

7. Відповідно до Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 р. громадянам країн-учасниць Конвенції в усіх інших країнах-учасницях Конвенції надається:

- А. податкова пільга;
- Б. національний режим;
- В. безкоштовна реєстрація об'єктів промислової власності;
- Г. повне звільнення від сплати патентних мит.

Відповідь: Б

8. До засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, продукції, робіт, послуг відносяться:

- А. корисні моделі та промислові зразки;
- Б. фірмове найменування, товарний знак, знак обслуговування, найменування місця походження товару;
- В. тільки товарний знак і знак обслуговування;
- Г. місце державної реєстрації виробника продукції та місце державної реєстрації її продавця.

Відповідь: Б

9. Засоби індивідуалізації є об'єктом інтелектуальної власності, оскільки:

- А. є результатом інтелектуальної діяльності;
- Б. за своїм характером прирівняні законом до результатів інтелектуальної діяльності;
- В. права на них схожі за змістом з правами на результати інтелектуальної діяльності;
- Г. так передбачено Загальною декларацією прав людини.

Відповідь: Б

10. Встановіть відповідність попереджувальних маркувань:

- 1. (C)
А. знаки для товарів і послуг
- 2. (R)
Б. об'єкти авторського права
- 3. (TM)
В. об'єкти суміжних прав
- 4. (P)
Г. винаходи

Відповідь: 1-б, 2,3-а, 4-в

11. Визначте, які міжнародні правові акти поширюються на перелічені об'єкти інтелектуальної власності:

- 1. Бернська конвенція

- А. географічне зазначення
- 2. Паризька конвенція
- Б. винахід
- 3. Римська конвенція
- В. літературний твір
- 4. Сінгапурський договір
- Г. фонограма
- 5. Лісабонська угода
- Д. торгова марка

Відповідь: 1-в, 2-а,б,д, 3-г, 4-д, 5-а

12. Щодо яких з наведених об'єктів інтелектуальної власності в Україні не існує спеціального Закону?

- А. сорти рослин;
- Б. породи тварин;
- В. топографії інтегральних мікросхем;
- Г. комерційна таємниця;
- Д. географічне зазначення;
- Е. фірмове найменування.

Відповідь: б, г, е

14. Класифікуйте перелічені об'єкти інтелектуальної власності:

- 1. Результати науково-технічної творчості
- А. наукове відкриття
- 2. Об'єкти патентного права
- Б. компіляція даних
- 3. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності
- В. відеограма
- Г. комерційна таємниця
- Д. корисна модель
- Е. сорт рослин

Відповідь: 1- а,г,д,е, 2-д, 3-а,г,е

15. Кому надане право вести державні реєстри об'єктів права інтелектуальної власності?

- А. Кабінету Міністрів України;
- Б. Міністерству освіти і науки;
- В. Міністерству економічного розвитку і торгівлі;
- Г. Національному офісу інтелектуальної власності;
- Д. Українському інституту промислової власності.

Відповідь: Г

16. Патент оформляється на такі об'єкти інтелектуальної власності:

- А. винаходи;
- Б. товарні знаки;

- В. найменування місця походження товару;
- Г. промислові зразки;
- Д. раціоналізаторські пропозиції;
- Е. корисні моделі.

Відповідь: а,г,е

17. Свідоцтво оформляється на такі об'єкти інтелектуальної власності:

- А. винаходи;
- Б. фірмові найменування;
- В. промислові зразки;
- Г. товарні знаки;
- Д. знаки обслуговування;
- Е. найменування місця походження товару.

Відповідь: г,д,е

18. Дія охоронних документів може бути припинена достроково у разі:

- А. появи нового, більш досконалого, об'єкта;
- Б. офіційного визнання охоронного документу недійсним;
- В. несплати у встановлений термін збору за підтримання чинності охоронних документів;
- Г. тривалого невикористання або недостатнього використанні об'єкту.

Відповідь: в,г

19. У якому міжнародному договорі перераховуються охоронювані об'єкти інтелектуальної власності:

- А. в Стокгольмській конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності;
- Б. в Паризької конвенції про охорону промислової власності;
- В. в Бернській конвенції про охорону літературної і художньої власності.

Відповідь: а

20. В якому з міжнародних актів передбачені такі положення: національний режим і мінімальна охорона авторських прав іноземних громадян, виключне право перекладу твору, спеціальний знак охорони авторських прав:

- А. Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів;
- Б. Всесвітній конвенції про авторське право;
- В. Римській конвенції з охорони прав виконавців, виготовлення фонограм і організацій радіомовлення;
- Г. Договорі ВОІВ про авторське право.

Відповідь: а

21. Чи всі об'єкти інтелектуальної власності є результатами творчої діяльності особи:

А. так;

Б. ні, виняток становлять, наприклад, фонограми та деякі інші об'єкти;

В. ні, об'єкти інтелектуальної власності не є результатами творчої діяльності людини;

Г. ні, об'єкти інтелектуальної власності є виключно результатами інтелектуальної діяльності.

Відповідь: б

22. Обов'язкова державна реєстрація передбачена для таких об'єктів інтелектуальної власності:

А. творів літератури, науки, мистецтва;

Б. винаходів, корисних моделей, промислових зразків;

В. засобів індивідуалізації підприємців та результатів їх діяльності;

Г. для творів літератури, науки, мистецтва; винаходів, корисних моделей, промислових зразків; засобів індивідуалізації підприємців та результатів їх діяльності.

Відповідь: б

23. Яка установа проводить експертизу заявок на об'єкти промислової власності?

Відповідь: Укрпатент

24. Яке з наведених тверджень є правильним:

А. право інтелектуальної власності та право на річ є невід'ємними одне від одного;

Б. право інтелектуальної власності та право на річ не залежать одне від одного;

В. право інтелектуальної власності та право на річ залежать одне від одного.

Г. право інтелектуальної власності та право на річ залежать одне від одного, якщо володілець цього права є одночасно власником речі.

Відповідь: б

Тема № 2. Авторське право та суміжні права

1. За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, яка:

- А. здійснила державну реєстрацію твору та сплатила державний збір;
- Б. володіє рукописами (чернетками) твору;
- В. зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору, в тому числі чернетці, правомірно опублікованому або задепонованих екземплярі і т.д.;
- Г. надала розписку на підтвердження того факту, що вона є автором.

Відповідь: в

2. Безстроково охороняються такі права:

- А. право авторства;
- Б. право на недоторканність твору;
- В. право на опублікування;
- Г. право автора на ім'я;
- Д. право на відтворення.

Відповідь: а,б,г

3. При опублікуванні твору анонімно або під псевдонімом авторське право:

- А. не виникає;
- Б. виникає після розкриття автором своєї особистості (заяви автора про своє авторство);
- В. виникає, якщо при опублікуванні твору не було зроблено застереження про інше;
- Г. виникає в звичайному порядку.

Відповідь: г

4. Авторське право не поширюється на:

- А. комп'ютерну програму;
- Б. малу архітектурну форму (наприклад, кіоск);
- В. концепцію літературного твору;
- Г. аудіовізуальний твір;
- Д. атлас.

Відповідь: б,в

5. Авторське право на твір, створений спільною творчою працею двох або більше осіб:

- А. належить таким особам спільно;
- Б. виникає тільки в тому випадку, якщо такий твір складається з частин, кожна з яких має самостійне значення;
- В. не виникає;
- Г. виникає тільки в тому випадку, якщо такий твір утворює одне нерозривне ціле.

Відповідь: а

6. Яких об'єктів авторського права стосується «право доступу»:

- А. комп'ютерних програм;
- Б. картин;
- В. літературних творів;
- Г. скульптур;
- Д. баз даних.

Відповідь: б,г

7. Назвіть ознаки, яким повинен відповідати твір, щоб набути авторсько-правової охорони.

Відповідь: оригінальність (творчий характер), об'єктивна форма вираження

8. Авторсько-правова охорона поширюється на:

- А. ідеї, проілюстровані у творі;
- Б. концепції;
- В. відкриття, описані у творі;
- Г. форму вираження твору;
- Д. зміст твору.

Відповідь: г

9. Авторське право на твір виникає:

- А. з моменту опублікування твору;
- Б. реєстрації твору у відповідному державному органі;
- В. з факту створення твору;
- Г. з моменту оприлюднення твору;
- Д. з моменту проставлення на примірнику твору знака ©;

Відповідь: в

10. Авторським правом охороняються:

- А. задуми автора, що не виражені в об'єктивній формі вираження;
- Б. не оприлюднені твори;
- В. завершені твори;
- Г. незавершені твори;
- Д. твори, за умови їх цінності.

Відповідь: б,в, г

9. Чи може охоронятися авторським правом назва твору:

- А. ні;
- Б. так, у всіх випадках;
- В. за умови, якщо вона є оригінальною;
- Г. якщо на цей словесний вираз буде отримано свідоцтво на знак для товарів і послуг.

Відповідь: в

10. Розмежуйте наступні твори за їх видами:

1. Первинні твори

- А. аудіовізуальний твір;
- Б. театральна постановка;
- В. енциклопедія;

2. Похідні твори

- Г. музичне аранжування;
- Д. комп'ютерна програма;
- Ж. переклад книги.

Відповідь: 1 А, Б, Д; 2 В, Г, Ж

11. Вставте пропущені слова:

«Сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів – це _____».

Відповідь: База даних

12. Об'єктами авторського права є:

- А. похідні твори;
- Б. фольклор;
- В. офіційні переклади законів;
- Г. неофіційні переклади законів;
- Д. грошові знаки.

Відповідь: А, Г

13. Вкажіть осіб, які визнаються співавторами:

- А. всі особи, що були причетні до оприлюднення твору;
- Б. особи, спільною творчою працею яких створено твір;
- В. особи, що надавали організаційну допомогу при створенні твору;
- Г. особа, що створює сюжет і особа, яка записує цей сюжет;

Відповідь: Б

14. Вставте пропущені слова:

«Твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору між ним і роботодавцем – це _____».

Відповідь: службовий твір

15. До майнових прав авторів відноситься:

- А. виключне право використовувати твір;

- Б. право на збереженні цілісності твору;
- В. право на зміну (переробку) твору;
- Г. право авторства.

Відповідь: А, В

16. Характерні риси особистих немайнових прав авторів:

- А. строк їх дії припиняється зі смертю автора;
- Б. можуть бути об'єктом вилучення;
- В. не можуть відчужуватись;
- Г. охороняються безстроково;
- Д. можуть належати фізичним або юридичним особам.

Відповідь: В, Г

17. Вставте пропущену цифру:

«Строк чинності майнових прав на твір становить ____ років після смерті автора».

Відповідь: 70

18. Чи охороняються авторським правом твори, на яких не проставлено спеціальний знак правової охорони?

Відповідь: Так

19. Під час розгляду заявки щодо реєстрації авторського права і договору, який стосується права автора на твір, здійснюється:

- А. перевірка документу про сплату збору за підготовку до реєстрації авторського права на твір і договору, який стосується права автора на твір;
- Б. встановлюється факт виникнення авторства у особи, яка подала заявку;
- В. проводиться експертиза твору, поданого на реєстрацію;
- Г. формально перевіряються документи, подані на реєстрацію.

Відповідь: А, Г

20. Кому належать виключні права на використання друкованого засобу масової інформації?

- А. редакції друкованого засобу масової інформації;
- Б. видавцеві;
- В. авторам статей та репортажів спільно.
- Г. редакції друкованого засобу масової інформації, авторам статей та репортажів спільно;
- Д. видавцеві, авторам статей та репортажів спільно.

Відповідь: Б

21. Розмежуйте наступну інформацію:

- 1. репродукування

А. виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми,

фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер;

2. публічне сповіщення

Б. подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час;

3. відтворення

В. передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль, у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддаль за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організацій мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті;

4. публічне виконання

Г. публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень

5. публічна демонстрація

Д. факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер;

Відповідь: 1 Д, 2 В, 3 А, 4 Б, 5 Г

22. Без дозволу автора допускається:

А. переклад твору на іншу мову;

Б. відтворення уривків з опублікованих письмових творів для навчання;

В. внесення до комп'ютерної програми змін з метою забезпечення її функціонування на технічних засобах особи, яка використовує ці програми;

Г. публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній;

Д. аранжування музичного твору;

Е. включення наукової статті до збірника;

Є. репрографічне відтворення книг.

Відповідь: Б, В, Г

23. Визначте характерні риси права слідування:

- А. правом слідування можуть користуватись автори твору;
- Б. правом слідування можуть користуватись спадкоємці автора твору;
- В. виплачується 5% від ціни кожного продажу твору;
- Г. виплачується 3% від ціни кожного продажу твору;
- Д. діє при продажу будь-якого примірника твору;
- Е. діє при продажу оригіналу твору;
- Є. стосується літературних творів і творів образотворчого мистецтва;
- Ж. стосується творів образотворчого мистецтва;
- З. стосується будь-яких творів.

Відповідь: А,Б,В,Е,Ж

24. Визначте ознаки, притаманні організаціям колективного управління:

- А. повинні бути юридичними особами;
- Б. організацією колективного управління може бути лише державна організація;
- В. організацією колективного управління може бути лише громадська організація;
- Г. не має права займатись господарською діяльністю;
- Д. не повинна мати на меті одержання прибутку.

Відповідь: А, Д

25. Державний орган, що здійснює облік організацій колективного управління:

- А. Міністерство освіти і науки України;
- Б. Кабінет Міністрів України;
- В. Державна служба інтелектуальної власності;
- Г. Всесвітня організація інтелектуальної власності;
- Д. Українське агентство з авторських та суміжних прав.

Відповідь: В

26. Право здійснювати колективне управління майновими правами виникає у організації з моменту:

- А. державної реєстрації в якості юридичної особи;
- Б. державної реєстрації в якості організації колективного управління;
- В. видачі свідоцтва про облік організації колективного управління;
- Г. державної реєстрації в якості організації колективного управління та видачі свідоцтва про облік організації колективного управління.

Відповідь: В

27. Доповніть речення:

«Повноваження на колективне управління майновими правами передаються організаціям колективного управління авторами та іншими

суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав на підставі _____ укладених у _____ формі».

Відповідь: Договори, письмові

28. Організації колективного управління виконують функцію:

- А. реєстрації порушень авторських та суміжних прав;
- Б. контролю можливих місць використання авторських прав і накладання на порушників штрафів;
- В. виявлення осіб, що порушують авторські права;
- Г. збирання винагороди за використання об'єктів авторського права та суміжних прав.

Відповідь: Г

29. Роялті – це:

- А. періодичні відрахування за фіксованою ставкою від обсягу реалізованої за ліцензією продукції;
- Б. договір, що передбачає передачу ліцензіату прав на використання об'єкта інтелектуальної власності зі збереженням за ліцензіаром права на використання та права видачі ліцензії іншим особам;
- В. платіж, який виплачується одноразово в момент початку комерційної реалізації.

Відповідь: а

30. Вкажіть протягом якого строку охороняються немайнові права автора:

- А. протягом усього життя автора.
- Б. протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.
- В. протягом 70 років з дня його правомірного опублікування.
- Г. безстроково.

Відповідь: г

31. Авторами фільму (аудіовізуального твору) є:

- А. режисер-постановник, автор музичного твору, спеціально створеного для цього фільму, автор сценарію, композитор;
- Б. автор сценарію, режисер-постановник, оператор-постановник;
- В. оператор-постановник, автор сценарію, автор музичного твору, спеціально створеного для цього фільму;
- Г. автор музичного твору, спеціально створеного для цього фільму, продюсер, кінокомпанія.

Відповідь: б,в

32. Твір переходить у суспільне надбання:

- А. після опублікування;
- Б. закінчення терміну дії авторського права;
- В. оприлюднення;

Г. винесення рішення суду.

Відповідь: б

33. Вкажіть випадки, коли твір може бути правомірно використаним на безоплатній основі та без згоди автора:

А. для цитування в навчальних та наукових видань;

Б. для публічного виконання;

В. відтворення творів для судового і адміністративного провадження;

Г. для перекладу;

Д. з метою виготовлення та відчуження примірників твору.

Відповідь: б

34. Твір вважається опублікованим, якщо він:

А. публічно виконаний;

Б. опублікований в газеті «Урядовий Кур'єр»;

В. переданий по радіо «Львівська хвиля».

Г. оприлюднений на сайті Університету.

Відповідь: б,г

35. У разі смерті автора недоторканість твору охороняється:

А. уповноваженою автором особою;

Б. спадкоємцями автора;

В. господарським судом;

Г. правоохоронними органами;

Відповідь: б

36. Демонстрація твору на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо, це:

А. публічне відтворення;

Б. публічне сповіщення;

В. публічний показ;

Г. публічна демонстрація.

Відповідь: в

37. Доповніть речення:

«Відеозапис на відповідному матеріальному носії виконання або будь-яких рухомих зображень - це _____».

Відповідь: Відеограма

38. Доповніть речення:

«Строк дії суміжних прав становить _____ років».

Відповідь: 50

39. Суб'єктами суміжних прав є:

А. видавці газет;

- Б. співаки;
- В. актори;
- Г. виробники фонограм (відеограм);
- Д. особи, що здійснюють запис фонограми (відеограми);
- Е. організація ефірного мовлення;
- Є. організація кабельного мовлення.

Відповідь: Б,В,Г,Е,Є

40. Використанням фонограми є:

- А. дарування;
- Б. знищення;
- В. аранжування;
- Г. продаж.

Відповідь: г

Тема № 3. Правова охорона знаків для товарів і послуг

1. Позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб, це _____

Відповідь: торговельна марка

2. Впорядкуйте інформацію:

1. Позначення, що не можуть бути зареєстровані з абсолютних підстав для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг

А. позначення, які відтворюють назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитати і персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їх правонаступників;

Б. оманливі позначення;

В. позначення, які є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати з фірмовими найменуваннями, що відомі в Україні і належать іншим особам;

2. Позначення, що не можуть бути зареєстровані з відносних підстав для відмови в наданні правової охорони знаку для товарів і послуг

Г. позначення, які відтворюють промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам;

Д. позначення, які зображують або імітують офіційні назви держав;

Е. позначення, що суперечать публічному порядку, принципам гуманності і моралі.

Відповідь: 1 Б, Д, Е 2 А, В, Г

3. До позначень, що не мають розрізняльної здатності відносяться позначення:

А. оманливі;

Б. які імітують державні герби;

В. які складаються з однієї літери;

Г. загальноживані скорочення;

Д. описові.

Відповідь: В, Г, Д

4. Строк дії свідоцтва на знак для товарів і послуг становить _____ років від дати подання заявки.

Відповідь: 10

5. Обсяг правової охорони знаку для товарів і послуг визначається:

А. описом знаку;

Б. обсягом заявки;

В. зображенням знаку;

Г. переліком товарів (послуг).

Відповідь: В, Г

6. Конвенційний пріоритет заявки щодо знаків для товарів і послуг становить:

- А. 2 місяці;
 - Б. 4 місяці;
 - В. 6 місяців;
 - Г. 12 місяців;
 - Д. 18 місяців.
- Відповідь: В**

7. Вкажіть послідовність етапів експертизи заявки на знак для товарів і послуг:

- А. позначення перевіряється щодо наявності абсолютних підстав для відмови у наданні правової охорони;
 - Б. встановлюється дата подання заявки;
 - В. позначення перевіряється щодо наявності відносних підстав для відмови у наданні правової охорони;
 - Г. заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам.
- Відповідь: Б, Г, А, В**

8. Розмежуйте інформацію:

- 1. *Формальна експертиза заявки на знак для товарів і послуг*
 - А. проводиться пошук тотожних або схожих позначень;
 - Б. встановлюється дата подання заявки;
 - 2. *Кваліфікаційна експертиза заявки на знак для товарів і послуг*
 - В. документ про сплату збору за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам;
 - Г. позначення перевіряється щодо наявності абсолютних підстав для відмови у наданні правової охорони;
 - Д. визначається однорідність товарів і/або послуг, для яких заявлено знак, в порівнянні з товарами і/або послугами, для яких зареєстровані або заявлені тотожні або схожі знаки, виявлені під час пошуку.
- Відповідь: Б, В А, Г, Д**

9. З якого моменту діють права, що випливають зі свідоцтва на знак для товарів і послуг?

Відповідь: З моменту подання заявки

10. Словесне позначення, яке дозволяє індивідуалізувати суб'єктів підприємницької діяльності та виокремити їх самих з-поміж інших осіб, це _____.

Тема № 4. Правова охорона фірмових найменувань та зазначень походження товару

1. Суб'єктом права на фірмове найменування відповідно до Цивільного кодексу може бути:

- А. товариство з обмеженою відповідальністю;
- Б. акціонерне товариство;
- В. фізична особа;
- Г. фізична особа-підприємець;
- Д. виробничий кооператив;
- Ж. будь-яка юридична особа.

Відповідь: А, Б, Д

2. Впорядкуйте інформацію:

1. Інформація, що стосується найменування юридичної особи

- А. юридична особа зобов'язана мати таке найменування;
- Б. право на таке найменування виникає з моменту першого його

використання;

- В. таке найменування повинно вноситись до реєстру;

2. Інформація, що стосується фірмового найменування

- Г. особи можуть мати однакові найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо справжньої їх діяльності;

Відповідь: 1 А, В 2 Б, Г

3. Вимоги, за якими фірмовим найменуванням надається правова охорона:

- А. відсутність схожих фірмових найменувань на території України;
- Б. відсутність тотожних фірмових найменувань на території України;
- В. фірмове найменування повинно відрізняти одну особу з поміж інших;
- Г. фірмове найменування повинно бути внесено в установленому порядку

в державний реєстр;

- Д. фірмове найменування не повинно вводити в оману споживачів щодо справжньої діяльності особи.

Відповідь: В, Д

Тема № 5. Правова охорона винаходів та корисних моделей

1. Умовами патентоздатності корисної моделі є:

- А. новизна;
- Б. відмінність, винахідницький рівень;
- В. винахідницький рівень;
- Г. новизна, винахідницький рівень;
- Д. промислова придатність.

Відповідь: А, Д

2. Умовами патентоздатності винаходу є:

- А. новизна;
- Б. відмінність, винахідницький рівень;
- В. винахідницький рівень;
- Г. новизна, винахідницький рівень;
- Д. промислова придатність.

Відповідь: А, В, Д

3. Заявкою на винахід (корисну модель) визнається:

- А. документ, що посвідчує право власності на винахід (корисну модель);
- Б. висновок формальної експертизи;
- В. документ про проведений патентний пошук;
- Г. сукупність документів, необхідних для видачі патенту.

Відповідь: Г

4. До об'єктів винаходів відносяться:

- А. трансгенна рослина;
- Б. сорт рослин;
- В. порода тварин;
- Г. культура клітини тварини;
- Д. штам мікроорганізму;
- Е. біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин та тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів;
- Є. нове застосування відомого продукту чи процесу.

Відповідь: А, Г, Д, Є

5. Обсяг правової охорони винаходу (корисної моделі) визначається

_____.
Відповідь: формулою

6. «Пільга по новизні» для винаходів складає _____ місяців.

Відповідь: 12 місяців

7. Пріоритет заявки щодо винаходів становить:

- А. 2 місяці;

- Б. 4 місяці;
- В. 6 місяців;
- Г. 12 місяців;
- Д. 18 місяців.

Відповідь: Г

8. Розмежуйте інформацію:

1. При встановленні винахідницького рівня:
 - А. визначається чи є винахід частиною рівня техніки;
2. При встановленні промислової придатності:
 - Б. визначається відомість з рівня техніки впливу сукупності ознак заявленого винаходу на досягнення зазначеного заявником технічного результату;
3. При встановленні новизни:
 - В. перевіряють наявність у матеріалах заявки посилання на призначення заявленого об'єкта винаходу.

Відповідь: 1 Б 2 В 3 А

9. Патентом на винахід засвідчується:

- А. пріоритет;
- Б. пріоритет і право власності на винахід;
- В. авторство і право власності на винахід;
- Г. право власності на винахід;
- Д. пріоритет і авторство на винахід;
- Е. пріоритет, авторство і право власності на винахід.

Відповідь: Е

10. Строк дії патенту на винахід становить _____ років від дати подання заявки.

Відповідь: 20 років

11. Строк дії деклараційного патенту на корисну модель становить _____ років від дати подання заявки.

Відповідь: 10 років

12. Розмежуйте інформацію:

1. Винаходи

- А. строк дії охоронного документу становить 10 років;
- Б. строк дії охоронного документу становить 20 років;
- В. умови патентоздатності: новизна, промислова придатність, винахідницький рівень;
- Г. умови патентоздатності: новизна, промислова придатність;

2. Корисні моделі

- Д. можна захистити групу об'єктів пов'язаних єдиним винахідницьким задумом;

- Е. можна захистити лише один об'єкт;
 - Є. проходять попередню та формальну експертизи;
 - Ж. проходять попередню, формальну та кваліфікаційну експертизи.
- Відповідь:** 1 Б, В, Д, Ж; 2 А, Г, Е, Є

13. Під час попередньої експертизи заявки на винахід:

- А. встановлюється дата подання заявки;
- Б. заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам;
- В. заявка розглядається на предмет наявності в ній матеріалів, які можуть бути віднесені до таких, що становлять державну таємницю;
- Г. визначається, чи належить об'єкт, що заявляється, до об'єктів технології, зазначених у Законі.

Відповідь: В

Тема № 6. Правова охорона промислових зразків

1. Об'єктом промислового зразка може бути:

- А. пристрій;
- Б. зовнішній вигляд пристрою;
- В. мала архітектурна форма;
- Г. об'єкт архітектури;
- Д. друкована продукція як така.

Відповідь: Б, В

2. Об'єм правової охорони промислового зразка визначається:

- А. його зображенням;
- Б. його описом;
- В. сукупністю його суттєвих ознак;
- Г. загальним виглядом промислового зразка.

Відповідь: В

3. Строк дії патенту на промисловий зразок:

- А. може бути продовжено за клопотанням заявника не більше як на 5 років;
- Б. може бути продовжено за клопотанням заявника у разі сплати відповідного збору;
- В. може бути продовжено за клопотанням заявника у разі сплати відповідного збору щоразу на 5 років;
- Г. не може бути продовжено.

Відповідь: А

4. Результат інтелектуальної творчої діяльності у галузі художнього конструювання це _____.

Відповідь: Промисловий зразок

5. Умовою патентоздатності промислового зразка є:

- А. промислова придатність;
- Б. новизна;
- В. промислова придатність і новизна;
- Г. об'єктивна форма вираження.

Відповідь: Б

6. Строк дії патенту на промисловий зразок становить _____ років від дати подання заявки.

Відповідь: 25

7. Назвіть види винагороди, що можуть бути визначені у ліцензійному договорі

1. Паушальний платіж
2. Роялті
3. Комбінований платіж
4. Прибуток

Відповідь: 1,2,3

8. Назвіть умови правового захисту, що надаються кожному з зазначених об'єктів права промислової власності

1. Винахід
1. Новизна
2. Промисловий зразок
2. Новизна, винахідницький рівень, промислова придатність
3. Корисна модель
3. Virізнювальність
4. Знак для товарів і послуг
4. Новизна, промислова придатність

Відповідь: 1.-2., 2.-1., 3.-4., 4.-3.

9. Який вид експертизи проводиться при розгляді заявки на отримання патенту на промисловий зразок

1. Попередня
2. Формальна
3. Кваліфікаційна
4. Спеціальна

Відповідь: 2

10. Про яку ознаку промислового зразка йдеться, що повинна бути задоволена при поданні заявки на одержання патенту: зазначте пропущений термін

Набір (комплект), що подається як промисловий зразок для реєстрації, повинен відповідати вимозі..... та мати загальне призначення, незалежно від того, що предмети набору (комплекту) виконують різні функції

Відповідь: єдності

Тема № 7. Право інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

1. Раціоналізаторською пропозицією є:

- 1) визнана державою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності;
- 2) визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності;
- 3) визнана Установою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності;
- 4) визнана законом пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

2. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначається:

- 1) її описом, а також кресленнями, якщо вони подані;
- 2) формулою раціоналізаторської пропозиції;
- 3) сукупністю суттєвих ознак раціоналізаторської пропозиції;
- 4) рефератом, який поданий до раціоналізаторської пропозиції.

3. Право на наукове відкриття засвідчується:

- A. Дипломом;
- B. Свідоцтвом;
- B. Ліцензією;
- Г. Патентом.

5. Який із зазначених об'єктів НЕ є нетрадиційним об'єктом інтелектуальної власності?

- A) Ноу-хау
- B) Торгова марка
- C) Промисловий зразок
- D) Ароматичний знак
- E) Голограма

5. Яка із зазначених характеристик є особливою для голограм як нетрадиційного об'єкта інтелектуальної власності?

- A) Може бути зареєстрована як патент
- B) Використовується для ідентифікації
- C) Має охорону лише за умови новини
- D) Є комерційною таємницею
- E) Реєструється як промисловий образок

6. Яке з наведених описів визначає найточніше раціоналізаторську пропозицію?

- A) Пропозиція щодо вдосконалення роботи підприємства, яка вже захищена патентом
- B) Оригінальна ідея, яка стосується змін технологічного процесу, що

може бути реалізована на підприємстві

С) Нове відкриття в науці, яке підлягає патентуванню

Д) Літературний твір, що охороняється авторським правом

Е) Пропозиція, спрямована на зміну комерційної діяльності підприємства без технічних нововведень

Рекомендована література

1. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч.закл.] / За заг ред канд. юрид. наук, доц. Нестерцової- Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
2. Базилевич, В. Д. Інтелектуальна власність [Текст] : підручник / В. Д. Базилевич. Київ : Знання, 2019. 671 с.
3. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І. І. Верба, В. О. Коваль ; за ред. С. В. Чікіна ; НТУУ «КПІ». 2-ге вид., перероб. і доп. Електронні текстові дані (1 файл: 2,20 Кбайт). Київ: НТУУ «КПІ», 2013. 262 с. URL: <http://library.kpi.ua:8080/handle/123456789/2387>
4. Дроб'язко В.С. Право інтелектуальної власності / В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко: Навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 512 с.
5. Зеров К.О. Особливості захисту авторських прав на твори, розміщені в мережі інтернет [Текст] : [монографія] / Зеров К. О. ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ інтелект. власності. Київ : Інтерсервіс, 2018. 219 с.
6. Інтелектуальна власність [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / М. М. Капінос, Е. Т. Лерантович, М. М. Солощук ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : НТУ "ХПІ", 2016. 347 с.
7. Інтелектуальна власність: навчальний посібник/ Під ред. В.П. Мартинюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 360 с.
8. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / [Т. Г. Васильців, В. В. Апопій, Р. Л. Лупак, О. О. Ільчук]. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 172 с. URL: <http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/In.vlasnist.pdf>
9. Кравченко О.С. Економіко-правова природа інтелектуальної власності / О.С. Кравченко, С.С. Кравченко, С.С. Теленик. Харків: Вид-во "Кроссруд", 2005. 108 с.
10. Ксенофонтова, М. М. Інтелектуальна власність: у схемах і таблицях [Текст] : навчальний посібник для підготовки магістрів з усіх напрямів підготовки і галузей знань / М. М. Ксенофонтова, В. П. Самодай, С. Г. Дубовик ; МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 291 с.
11. Лазебний, В. С. Основи інтелектуальної власності та її захисту [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Лазебний, Г. М. Розорінов, С. В. Толюпа. Київ : Ліра-К, 2014. 160 с

12. Мікульонок, І. О. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. / І. О. Мікульонок . – 3-тє вид. – Київ : Кондор-Видавництво, 2015. 242 с
13. Москалюк, Л.В. Кузьмич. Право інтелектуальної власності. Практикум: Навч. посібник. Тернопіль, 2017 200 с.
14. Москалюк, Л.В. Кузьмич. Право інтелектуальної власності. Практикум: Навч. посібник. Тернопіль, 2017 200 с.
15. Охорона та захист прав інтелектуальної власності: економіко-правові підходи [Текст] : [монографія] / [М. Є. Бичковська та ін. ; ред.: О. О. Кулініч, Р. Б. Шишка]. Київ : Ліра К, 2019. 275 с.
16. Понікаров В.Д. Авторські права та інтелектуальна власність / В.Д. Понікаров, О.М. Славінська, О.О. Єрмоленко. Харків: ХНЕУ, 2006. 100 с.
17. Понікаров В.Д. Виявлення економічних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Зб. “Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення”. Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внут. справ, 2005. С. 61 – 64.
18. Путівник по законодавству з інтелектуальної власності [Текст] / [О. Л. Копиленко та ін.] ; Ін-т законодавства Верх. Ради України, Нац. офіс інтелект. власності. Київ : Людмила, 2018.160 с.
19. Сисоєв Ю.О. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. / Ю. О. Сисоєв, Ю. В. Широкий ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". Харків : ХАІ, 2020. 79 с.
20. Попова Л.М. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студентів усіх форм навчання. Частина 1. Харків: ХНУБА, 2012. 67 с.
21. Попова Л.М. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студентів усіх форм навчання. Частина 2. Харків: ХНУБА, 2012. 72 с.
22. Романадзе, Л. Д. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Романадзе, П. М. Цибульов, О. О. Кулініч. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 424 с.
23. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
24. Фордзюн, Ю. І. Основи інтелектуальної власності [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. І. Фордзюн, В. М. Кабацій ; Мукач. держ. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 208 с.
25. Хрідочкін, А. В. Енциклопедія інтелектуальної власності [Текст] : практ. посіб. / А. В. Хрідочкін, М. Ю. Віхляєв, А. А. Ломакіна. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 580 с.
26. Шуба І.В. Інтелектуальна власність: Конспект лекцій для студентів усіх форм навчання. Електронне видання. Харків: НТУ «ХП», 2021. 96 с.

27. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні [Текст] : монографія / І. Є. Якубівський ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 521 с.

Словник основних термінів

Автор – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір.

Авторство – причетність фізичної особи до створення об'єкта інтелектуальної власності.

Авторська винагорода (гонорар) – усі види винагород або компенсацій, що виплачуються авторам за використання їх творів, які охороняються у межах, встановлених авторським правом.

Авторський договір – це письмовий договір щодо відступлення майнових прав автора, укладений автором і особою (правоволодільцем), якій відступаються майнові права.

Апеляційна палата – колегіальний орган НОІВ для розгляду заперечень проти рішень НОІВ щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, заяв про визнання прав на об'єкти інтелектуальної власності недійсними повністю або частково, заяв про визнання торговельної марки добре відомою в Україні та розгляду інших питань, що належать до його компетенції відповідно до цього Закону, інших законів та нормативно-правових актів України

Аудіовізуальний твір – твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення.

Аудіодискрипція (тифлокоментування) – створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для осіб, які внаслідок порушення зору не можуть сприймати візуальну інформацію.

База даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

Бібліографічні дані – визначений стандартами Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) перелік відомостей, що містяться в охоронному документі та офіційному бюлетені.

Бібліографічний опис патентного документа – сукупність бібліографічних даних про патентний документ, які наведені згідно з правилами, встановленими відповідними нормативно-технічними документами, необхідними і достатніми для загальної характеристики, ідентифікації та пошуку документа.

Веб-сайт – сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту та/або облікового запису власника такого веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом

Видача охоронного документа – надання охоронного документа особі, яка має на це право.

Визнання охоронного документа недійсним – визнання прав, що надає охоронний документ, недійсними на підставах, визначених законодавством.

Виключне право – монопольне право на використання об'єкта інтелектуальної власності, що надається його власнику. (Засвідчене охоронним документом право на використання та розпорядження об'єктом інтелектуальної власності з правом дозволяти і (або) забороняти іншим особам здійснювати певні дії).

Виконавець – фізична особа (актор, співак, музикант, танцюрист, диригент музичних і музично-драматичних творів або інша фізична особа), яка виконує роль, читає, декламує, співає, грає на музичному інструменті, танцює, інтерпретує, будь-яким іншим способом виконує музичні, драматичні, літературні, хореографічні, інші подібні твори, фольклор або інші художні образи.

Виконання – результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів.

Вироблення відеограми – відеозапис, видозміна (монтаж) відеозапису, упорядкування і видозміна відеозаписів із звуковим супроводом або без нього.

Вироблення фонограми – звукозапис, видозміна (монтаж) звукозапису, упорядкування і видозміна звукозаписів.

Виробник відеограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми.

Виробник фонограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми.

Відеограма – вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Відтворення – пряме чи опосередковане виготовлення однієї або більше копій об'єкта авторського права та/або суміжних прав (або його частини) будь-яким способом та у будь-якій формі, у тому числі для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер, а також створення тривимірного твору з двовимірного і навпаки та створення тривимірного твору на основі набору інструкцій, який зчитується комп'ютером для виготовлення тривимірного твору.

Власник веб-сайту – особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту. За відсутності доказів іншого, власником веб-сайту вважається реєстрант відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, та/або отримувач послуг хостингу.

Власник веб-сторінки – особа, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє та/або розміщує електронну (цифрову) інформацію в межах такої веб-сторінки. Власник веб-сайту не є власником веб-сторінки, якщо власник веб-сторінки володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею.

Власник промислового зразка – власник прав інтелектуальної власності на зареєстрований промисловий зразок та/або незареєстрований промисловий зразок.

Винахід – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Винахідник – людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель).

Виріб – будь-який предмет промислового виробництва або ручної роботи, зокрема частини, призначені для збирання у складений виріб, упаковка, зовнішнє оформлення, графічні символи та типографські шрифти (елементи), крім комп'ютерних програм.

Географічне зазначення – найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.

Географічне місце – будь-який географічний об'єкт з офіційно визначеними межами, зокрема: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо.

Гіперпосилання – формалізований відповідно до стандартів мережі Інтернет запис адреси веб-сайту або його частини (веб-сторінки, даних). У разі якщо гіперпосилання адресує до частини веб-сайту (веб-сторінки), крім домену та/або числової адреси за Інтернет-протоколом, воно може містити додаткові записи про каталоги або виклики і умови доступу до веб-сторінки, що може бути відтворена або збережена на пристроях, які можуть зчитувати та відтворювати електронну (цифрову) інформацію з використанням мережі Інтернет.

Дата пріоритету - дата подання заявки до НОІВ або до відповідного органу держави - учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності чи Угоди про заснування Світової організації торгівлі, за якою заявлено пріоритет.

Державна система правової охорони інтелектуальної власності – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності

Державна реєстрація винаходу (корисної моделі) – державна реєстрація права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Депозитарій – організація-сховище (офіційно визнана колекція).

Державна система правової охорони авторського права і суміжних прав – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, Національний орган інтелектуальної власності та інші державні підприємства, установи, організації, що виконують функції, пов'язані зі сферою охорони авторського права і суміжних прав.

Запис – (результат фіксування в об'єктивній (матеріальній або електронній (цифровій) тощо) формі за допомогою технічних пристроїв звуків чи відображень звуків (звукозапис) або зображень (відеозапис), або зображень із звуком (відеозвукозапис), що дозволяє здійснювати за допомогою відповідних пристроїв їх сприйняття, відтворення, передавання тощо.

Запобіжні заходи – комплекс заходів, спрямованих на досудове припинення порушення прав власника об'єкта інтелектуальної власності.

Заявка – це сукупність документів, необхідних для видачі охоронного документу.

Заявник – це фізична або юридична особа, що подала заявку на видачу охоронного документа на об'єкт промислової власності чи набула права заявника у іншому встановленому законом порядку.

Інтерактивне надання доступу – поширення об'єкта авторського права та/або суміжних прав для публіки з використанням кабелю чи без нього, у тому числі в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах, зокрема розміщення гіперпосилань та розміщення на одному веб-сайті

цифрового контенту з іншого веб-сайту без його відтворення (фреймінг) таким чином, щоб представники публіки мали змогу отримати доступ до відповідного об'єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально.

Комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах.

Комерційна таємниця – конфіденційні відомості технічного, економічного або організаційного характеру.

Корисна модель – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології

Ліцензіат – особа, що одержує права за ліцензією.

Мовлення – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність програм та іншої інформації, яка транслюється радіомовником чи телемовником за розкладом програм.

Музичний кліп – аудіовізуальний твір, у якому втілена візуальна інтерпретація музичного твору з текстом або без тексту, звуковий ряд якого містить запис виконання зазначеного музичного твору.

Назва місця походження товару – вид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території.

Назва, що стала видовою, - назва товару, яка хоч і є назвою географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся та/або перероблявся, але перетворилася в Україні на загальноживану назву певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження, включаючи похідні від такої назви.

Національний орган інтелектуальної власності – державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визначена на національному рівні Кабінетом Міністрів України як така, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені цим Законом, іншими законами у сфері інтелектуальної власності, актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях.

Наукове відкриття – встановлення явищ, якостей або законів матеріального світу невідомих раніше, які піддаються перевірці.

Недійсність охоронного документа – втрата охоронним документом чинності через передбачені законодавством обставини.

Обліковий запис – формалізований згідно із стандартами мережі Інтернет запис на комп'ютерному обладнанні (комп'ютерах, серверах), підключеному до мережі Інтернет, що ідентифікує користувача (наприклад власника веб-сайту) на такому обладнанні, містить дані про доступ до частини каталогів і комп'ютерної програми, комп'ютерного обладнання, а також визначає права такого доступу, що надають можливість володільцю облікового запису додавати, видаляти, змінювати цифровий контент і дані веб-сайту, надавати доступ до веб-сайту або його частини, окремих даних іншим особам, припиняти функціонування такого веб-сайту або його частини в межах облікового запису.

Оприлюднення (розкриття публіці) – будь-яка дія, що вперше робить твір чи об'єкт суміжних прав доступним для необмеженого кола осіб.

Опублікування – поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми.

Організація мовлення – особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм.

Оригінальність твору – ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору.

Обмеження прав – положення законодавства в сфері охорони інтелектуальної власності, що обмежують виключні права власника охоронного документа. (Основними видами таких обмежень є передбачені законом випадки вільного використання об'єктів інтелектуальної власності, примусові ліцензії тощо).

Обсяг правової охорони – обсяг прав, визначений змістом заявки і наданий охоронним документом.

Патент – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель).

Піратський примірник твору, фонограми, відеограми – примірник відповідно твору, фонограми, відеограми, відтворений та/або розповсюджений з порушенням авторського права та/або суміжних прав.

Похідний твір – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні чи його творчим перекладом на іншу мову.

Права на промисловий зразок – права інтелектуальної власності на промисловий зразок.

Права на винахід (корисну модель) – права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Програма організації мовлення – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.

Публічне виконання – подання творів, виконань, фонограм, програм організацій мовлення у будь-який спосіб безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (крім передачі в ефір чи по кабелю) у місцях, в яких присутні чи можуть бути присутніми представники публіки, незалежно від того, присутні вони в одному місці і в один час чи в різних місцях і в різний час.

Публічне демонстрування – одноразове чи багаторазове представлення публіці аудіовізуального твору чи відеограми.

Публічне сповіщення – поширення в ефір для сприйняття публікою бездротовими засобами або за допомогою кабельної мережі чи супутника тощо об'єктів авторського права та/або суміжних прав.

Припинення дії охоронного документа – припинення дії прав, наданих охоронним документом, через вичерпання терміну його дії, за бажанням власника або за рішенням суду.

Пріоритет – Передбачена законодавством можливість вважати датою подання заявки більш ранню дату.

Промисловий зразок - результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Репрографічне відтворення (репродукування) – факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу або іншого примірника письмового, фотографічного, графічного твору, картини, малюнка тощо шляхом фотокопіювання, ксерокопіювання або іншими подібними способами. Репрографічне відтворення не включає запис твору в електронній (цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер, або у процесі видавничої діяльності.

Розповсюдження – будь-яка дія, за допомогою якої оригінали або інші примірники об'єктів авторського права та/або суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці способом, у тому числі першого продажу чи іншого першого відчуження оригіналів або інших примірників об'єкта авторського права та/або суміжних прав.

Реєстр – Державний реєстр України винаходів, Державний реєстр України секретних винаходів, Державний реєстр України корисних моделей, Державний реєстр України секретних корисних моделей, що ведуться в електронній формі.

Свідоцтво про реєстрацію знака для товарів і послуг – охоронний документ, що засвідчує право його володільця на використання знака для товарів і послуг і розпорядження ним, а також заборону його використання іншими способами.

Секретний винахід – винахід, що містить інформацію, віднесена до державної таємниці.

Службовий винахід – винахід, створений у зв'язку з виконанням службових обов'язків або за дорученням роботодавця винахідника.

Службова відеограма – відеограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службова фонограма – фонограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службове виконання - виконання, здійснене працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службовий твір – твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Складений виріб – виріб, що складається з кількох елементів, які можуть бути замінені таким чином, що робить можливим розбирання та наступне збирання виробу.

Ступінь свободи автора – обмеження можливостей автора щодо розробки рішення зовнішнього вигляду виробу певного призначення, пов'язані, зокрема, з функціональними особливостями виробу.

Сорт рослин – окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) у рамках нижчого з відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність) незалежно від того, чи задовольняє вона умови виникнення правової охорони, яку можна визначити ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності відповідного генотипу або комбінації генотипів, відрізнити від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї із зазначених ознак і розглядати як єдине ціле з погляду її придатності для відтворення в незміненому вигляді.

Твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Творчість – духовна інтелектуальна діяльність, в результаті якої людина розкриває свою індивідуальність і створює якісно новий результат, який не існував раніше.

Територія дії виключного права – територія держави, де видано охоронний документ.

Твір архітектури – твір у галузі спорудження будівель, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних утворень у формі креслення, ескізів, моделей, збудованих будівель чи споруд, планів населених пунктів тощо.

Твір образотворчого мистецтва – скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього дизайну (у тому числі сценічного дизайну, накреслення (дизайну) шрифтів) тощо.

Твір ужиткового (декоративно-ужиткового) мистецтва – твір художнього промислу, втілений або перенесений на предмет користування з ужитковою метою, створений ручним або промисловим способом, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, художнього скла, художні ковані вироби, ювелірні вироби тощо.

Технологічні засоби захисту – будь-яка технологія, комп'ютерна програма, обладнання або компонент, які у своєму нормальному функціонуванні призначаються для запобігання або протидії діям по відношенню до об'єктів, використання яких не дозволене суб'єктом авторського права або суміжних прав або суб'єктом прав особливого роду.

Фонограма – вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Фотографічний твір – твір, статично відображений (зафіксований) із застосуванням аналогових, цифрових фотографічних технологій на матеріальному носії чи в електронній (цифровій) формі або із застосуванням лазерних технологій у вигляді об'ємного тривимірного зображення.

Цитата – фрагмент (уривок) з правомірно оприлюдненого твору, записаного виконання, правомірно оприлюдненої фонограми або відеограми, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора та/або виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми і джерела цитування, іншою особою з метою зробити зрозумілішими власні твердження або для посилання на вираження іншої особи в незмінному (автентичному) вигляді або в перекладі такого фрагмента (уривка).

Цифровий контент (електронна (цифрова) інформація) – будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет.